

Udržitelnost cestovního ruchu v kontextu destinačního managementu

Diplomová práce

Vedoucí práce:

doc. Ing. Ida Vajčnerová, Ph.D.

Bc. Lenka Schwarzová

Brno 2015

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí práce doc. Ing. Idě Vajčnerové, Ph.D. za její cenné rady a připomínky, které mi pomohly při tvorbě této práce. Poděkování patří i mé rodině, která mě podporovala po celou dobu studia.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci: **Udržitelnost cestovního ruchu v kontextu destinačního managementu**

vypracoval/a samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědom/a, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmetná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 22. prosince 2015

Abstract

Schwarzová, L. *Sustainable tourism in the context of destination management*. Diploma thesis. Brno: Mendel University, 2015.

The aim of the diploma thesis is to evaluate the impact of tourism in the destination of Český Krumlov. To achieve this, it is used secondary sources and results of primary marketing research carried out among local inhabitants. Based on the findings is compiled SWOT matrix and recommendations are proposed to optimize the effects of tourism.

Keywords

Sustainable tourism, destination management, factor analysis, Český Krumlov

Abstrakt

Schwarzová, L. *Udržitelnost cestovního ruchu v kontextu destinačního managementu*. Diplomová práce. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2015.

Cílem diplomové práce je zhodnocení dopadů cestovního ruchu v destinaci Český Krumlov. K dosažení tohoto cíle je využito sekundárních zdrojů a výsledků primárního marketingového výzkumu provedeného mezi místním obyvatelstvem. Na základě zjištěných poznatků je sestavena matice SWOT a navrhnutá doporučení vedoucí k optimalizaci působení cestovního ruchu.

Klíčová slova

Udržitelný cestovní ruch, destinační management, faktorová analýza, Český Krumlov

Obsah

1	Úvod a cíl práce	15
1.1	Úvod.....	15
1.2	Cíl práce.....	15
2	Metodika	16
3	Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu	18
3.1	Teorie cestovního ruchu jako základ managementu destinace	18
3.1.1	Dopady cestovního ruchu	19
3.2	Destinační management jako proces řízení	22
3.2.1	Destinace cestovního ruchu	22
3.2.2	Destinační management.....	23
3.3	Význam kvality v cestovním ruchu.....	26
3.4	Udržitelnost vývoje cestovního ruchu	27
3.4.1	Pilíře udržitelnosti	30
3.4.2	Druhy a formy udržitelného cestovního ruchu	31
3.4.3	Trendy cestovního ruchu ve vztahu k jeho udržitelnosti	32
3.5	Koncepce, přístupy a metody udržitelného cestovního ruchu	33
3.5.1	Model životního cyklu destinace.....	33
3.5.2	Koncept společenské směny	35
3.5.3	Únosná kapacita území	36
3.5.4	Monitorování udržitelnosti cestovního ruchu	37
3.6	Institucionální řízení udržitelného cestovního ruchu	39
4	Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu v destinaci Český Krumlov	41
4.1	Management destinace Český Krumlov.....	41
4.2	Ekonomický pilíř udržitelného cestovního ruchu	43
4.2.1	Příjmy z cestovního ruchu	43
4.2.2	Investiční činnost	45
4.2.3	Analýza zaměstnanosti v cestovním ruchu	48

4.2.4	Vývoj cenové hladiny	52
4.2.5	Problém sezónnosti destinace.....	52
4.3	Environmentální pilíř udržitelného cestovního ruchu	53
4.3.1	Územní rozdělení města	54
4.3.2	Odpadové hospodářství.....	55
4.3.3	Stav ovzduší.....	56
4.3.4	Hydrologická situace.....	59
4.3.5	Krajina a ekologická stabilita.....	61
4.4	Socio-kulturní pilíř udržitelného cestovního ruchu	61
4.4.1	Obyvatelstvo.....	61
4.4.2	Návštěvnost města.....	63
4.4.3	Sociální efekty.....	64
4.4.4	Kulturní efekty.....	65
4.4.5	Indikátory udržitelného cestovního ruchu.....	66
4.5	Výsledky dotazníkového šetření.....	70
4.5.1	Základní popisné charakteristiky a kontingenční tabulky	70
4.5.2	Faktorová analýza	75
4.6	Matice SWOT	79
5	Diskuze a návrh doporučení	81
6	Závěr	86
7	Literatura	88
7.1	Knižní zdroje	88
7.2	Elektronické zdroje.....	90
A	Zdroje znečištění ovzduší	95
B	Výzkum mezi obyvateli města	96
C	Popisné statistiky výzkumu	99
D	Faktorová analýza	100

Seznam obrázků

Obr. 1	Schéma „tří P“ podle Hawkinse	28
Obr. 2	Model udržitelného cestovního ruchu	31
Obr. 3	Model životního cyklu	34
Obr. 4	Investiční činnost dle oblastí podpory	46
Obr. 5	Podnikatelské subjekty působící v odvětví CR	51
Obr. 6	Územní rozdělení města	54
Obr. 7	Vývoj počtu přenocování a směsného komunálního odpadu	56
Obr. 8	Zdroje znečištění	57
Obr. 9	Podíly zdrojů NO _x	58
Obr. 10	Vývoj počtu obyvatel	62
Obr. 11	Vývoj průměrného věku	63
Obr. 12	Index turistického zatížení	69
Obr. 13	Průměrné hodnoty dopadů cestovního ruchu	74
Obr. 14	Graf vlastních čísel	77

Seznam tabulek

Tab. 1	Činnost Infocentra Český Krumlov v roce 2014	42
Tab. 2	Návštěva OIS města za rok 2014	42
Tab. 3	Příjmy/výdaje města plynoucí z cestovního ruchu	45
Tab. 4	Investiční činnost	46
Tab. 5	Investiční činnost ČKRF spol. s r.o.	47
Tab. 6	Obyvatelstvo podle ekonomické aktivity	48
Tab. 7	Výpočet zaměstnanosti v cestovním ruchu	49
Tab. 8	Podnikatelské subjekty	50
Tab. 9	Klasifikace ekonomických činností dle CZ-NACE	50
Tab. 10	Vývoj cenové hladiny	52
Tab. 11	Měsíční vývoj tržeb z parkování, návštěvnosti Infocentra ČK	53
Tab. 12	Základní informace o městě	54
Tab. 13	Druhy odpadů	55
Tab. 14	Vývoj počtu automobilů	58
Tab. 15	Ukazatele kvality vody	60
Tab. 16	Definice tříd jakosti vod	60
Tab. 17	Koeficient ekologické stability	61
Tab. 18	Index stáří obyvatel	62
Tab. 19	Ukazatele návštěvnosti	64
Tab. 20	Vývoj počtu obyvatel v centru Českého Krumlova	64
Tab. 21	Významné kulturní akce	65
Tab. 22	Hodnoty Defertovy funkce	67

Tab. 23	Kontingenční tabulka 1	70
Tab. 24	Kontingenční tabulka 2	71
Tab. 25	Kontingenční tabulka 3	71
Tab. 26	Kontingenční tabulka 4	72
Tab. 27	Kontingenční tabulka 5	73
Tab. 28	KMO and Bartlettlerův test	75
Tab. 29	Vypočtené hodnoty MSAj	76
Tab. 30	FA - vlastní čísla zvolených faktorů	76
Tab. 31	Výsledné faktory, metoda extrakce: Hlavní komponenty	78
Tab. 32	Pojmenování faktorů	79
Tab. 33	Matice SWOT	79
Tab. 34	Zdroje znečištění ovzduší – názvy společností	95
Tab. 35	Popisné statistiky výzkumu	99
Tab. 36	Anti-image matice	100
Tab. 37	FA - vlastní čísla	101

1 Úvod a cíl práce

1.1 Úvod

Cestovní ruch je odvětvím, které je neodmyslitelnou součástí životního stylu a potřeb lidí, ať již těch, kteří vystupují v roli návštěvníků dané destinace cestovního ruchu, v roli místního obyvatelstva či v roli poskytovatelů služeb cestovního ruchu. Stal se tak globálním fenoménem dnešní doby, který je jedním z nejvýznamnějších odvětví světové ekonomiky. Ryglová a kol. (2011) uvádějí, že se cestovní ruch v 83 % zemí řadí mezi pět odvětví s největším podílem na vývozu zboží a pro 38 % zemí představuje cestovní ruch největší zdrojem devizových příjmů. V souhrnu vytváří toto odvětví více než 10 % celkového světového hospodářského výkonu a zaměstnává přes 230 milionů lidí. Význam cestovního ruchu lze zaznamenat také v rostoucích příjmech do rozpočtu obcí a měst či v podněcování investičních aktivit.

V posledních letech si však množství organizací, vědců, odborníků, vlád či nevládních organizací začalo klást otázku, zdali je cestovní ruch dlouhodobě udržitelný a začali se zabývat i negativními dopady, které cestovní ruch přináší a to zejména v oblasti ekonomické, environmentální a sociokulturní. Podle Ministerstva pro místní rozvoj (2008) se problematika trvale udržitelného rozvoje začíná objevovat začátkem 80. let minulého století a hned zpočátku vznikala řada publikací, které se tímto tématem zabývaly. V současné době se problematika udržitelného rozvoje cestovního ruchu součástí významných dokumentů světových organizací a ve většině zemí je i ukotvena v národních legislativách.

Řídit se principy a vypracovanými koncepty cestovního ruchu je zásadním úkolem pro každého jedince, jelikož veškerými aktivitami po sobě lidé zanechávají stopy, které by měly mít pro budoucí generace co nejpříjemnější podobu. Podle Musila a kol. (2010) jedině profesionální přístup k rozvoji cestovního ruchu může zajistit, aby byl jeho příspěvek k celkovým nežádoucím dopadům minimální. Diplomová práce se zabývá právě snahou o hodnocení aktivit cestovního ruchu v duchu udržitelného rozvoje.

1.2 Cíl práce

Hlavním cílem diplomové práce je zhodnocení dopadů cestovního ruchu na destinaci Český Krumlov a na základě zjištěných poznatků formulovat doporučení vedoucí k optimalizaci působení cestovního ruchu, což představuje základní podmínku dlouhodobé udržitelnosti cestovního ruchu.

Tohoto hlavního cíle bude dosaženo pomocí analýz základních pilířů udržitelného cestovního ruchu – ekonomického, environmentálního a sociokulturního. Pro jejich zhodnocení bude využito sekundárních dat a také výsledků primárního marketingového výzkumu provedeného mezi místním obyvatelstvem. Výsledky budou shrnuty do matice SWOT.

2 Metodika

V rámci vlastní práce je zkoumána udržitelnost cestovního ruchu v destinaci Český Krumlov. Nejprve je představen model destinačního managementu a poté jsou podrobněji analyzovány jednotlivé dopady cestovního ruchu na základě pilířů udržitelného cestovního ruchu – ekonomického, environmentálního a sociokulturního.

Při analýze dopadů cestovního ruchu je využito sekundárních dat, které jsou poskytnuty organizací cestovního ruchu Český Krumlov Tourism, Infocentrem Český Krumlov, jednotlivými obory Městského úřadu Český Krumlov, Českým statistickým úřadem, Českým hydrometeorologickým ústavem či Povodím Vltavy. Obdržená data jsou vyhodnocována pomocí tabulek, grafů a doplněna slovními komentáři. Dále jsou v práci aplikovány znalosti získané z literárního přehledu, který se věnoval zejména problematice destinačního managementu a udržitelnému rozvoji cestovního ruchu, a v neposlední řadě jsou zde vypočítané vybrané indikátory cestovního ruchu měřící intenzitu cestovního ruchu v destinaci.

Za účelem zjištění postojů místního obyvatelstva k otázce dopadů cestovního ruchu na destinaci Český Krumlov byl proveden primární marketingový výzkum a to formou dotazníkového šetření. Dotazník byl publikován na webových stránkách umbrella.mendelu.cz a rozšířen mezi respondenty využívající sociální sítě a také bylo rozesláno více než 1 000 emailů, přičemž návratnost takto poslaných dotazníků byla odhadována na 10 %. Papírovou formu dotazníku využilo asi 15 % dotazovaných, všichni důchodového věku, a výsledky byly posléze zadány do elektronické podoby. Jak již bylo zmíněno, respondenty byli pouze obyvatelé Českého Krumlova vybíraní na základě kvótního výběru tak, aby výběrový soubor co nejpřesněji imitoval základní soubor. Kvótou pro výběrový soubor byla ekonomická aktivita dotazovaných. Celkový počet respondentů byl 216, ale právě z důvodu sledování kvótního výběru muselo být 10 dotazníků vyřazeno.

Dotazník, jehož finální verze je součástí přílohy B, obsahuje 10 otázek. Úvodní otázka je obecnější, jejíž účelem je vtáhnout respondenty do dané problematiky. Druhá otázka je tvořena třemi tzv. bateriemi, každá z nich obsahuje tvrzení ohledně daných pilířů udržitelného cestovního ruchu. Respondenti jednotlivá tvrzení hodnotí pomocí Likertovy škály (1=určitě nesouhlasím, 2=spíše nesouhlasím, 3=nevím, 4=spíše souhlasím, 5=určitě souhlasím). Následují dvě uzavřené otázky a jedna otevřená, která umožňuje respondentům vyjádřit svůj názor na dané téma. Zbylých pět otázek je identifikačních.

V první části vyhodnocování dotazníkového šetření jsou zpracovány jednotlivé otázky pomocí popisné statistiky a kontingenčních tabulek, které se ve statistice využívají k přehledné vizualizaci vzájemného vztahu statistických znaků. V tomto případě jsou kontingenční tabulky použity za účelem popisu četností kombinací hodnot dvou znaků. Vyhodnocení probíhá v programu Statistica a výsledky jsou doplněny o slovní komentáře. Otevřená otázka je okomentována na základě nejčastějších názorů respondentů.

Stěžejní částí vyhodnocování dotazníku je provedení faktorové analýzy. Hendl (2012) uvádí, že ta vychází ze základní myšlenky popsání chování množiny pro-

měnných x_1, x_2, \dots, x_p za pomoci nových proměnných – faktorů, kterých je podstatně méně než původních dat a která budou charakterizovat původní soubor stejně dobře jako velké množství dat a to s co nejmenší ztrátou informace. Cílem faktorové analýzy je tedy obsáhlá redukce dat, aby jej bylo možno co nejdříveji interpretovat.

Před použitím samotné faktorové analýzy je nutné ověřit předpoklady modelu a to pomocí Kaiserova-Meyerova-Olkinova kritéria, Bartlettova testu sféricity a Anti-image korelační matice, která vyjadřuje stupeň toho, jak nově vzniklé faktory vysvětlují povahu proměnných. Důležité jsou její hodnoty na diagonále, tzv. MSAj hodnoty, které představují míru stupně vnitřní korelace mezi původními proměnnými. Pokud by nebyly objeveny korelace mezi proměnnými, nebylo by možné analýzu provést (Meloun, 2012). Samotná faktorová analýza má tři fáze. Nejdříve jsou určeny provizorní faktorové zátěže pomocí analýzy hlavních komponent. Počet faktorů je dán na základě vlastního čísla, které vysvětlují variabilitu proměnných. Druhou fází je faktorová rotace, která vede k lépe interpretovatelným faktorům, což je dosaženo tím, že každá proměnná je silně korelovaná jenom s některými faktory a se zbytkem faktorů je korelovaná slabě. V rámci práce je využita metoda rotace Varimax. V poslední fázi jsou vypočítány faktorové skóre neboli hodnoty jednotlivých rotovaných faktorů (Hendl, 2012). Jako směrodatné jsou vybrány ty faktorové zátěže, které jsou vyšší než 0,5 a tvoří tak základ faktorů. V rámci práce je takto identifikováno šest faktorů, které se podílejí na trvale udržitelném rozvoji cestovního ruchu. Nástrojem provedení faktorové analýzy je program SPSS Statistic.

V poslední části práce je vytvořena matice SWOT, která shrnuje získané poznatky, a na jejím základě je vytvořena diskuze spolu s návrhem doporučení, která by mohla vést k optimalizaci působení cestovního ruchu, což představuje základní podmínku dlouhodobé udržitelnosti rozvoje cestovního ruchu. V závěru je celá práce zhodnocena.

3 Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu

3.1 Teorie cestovního ruchu jako základ managementu destinace

Cestovní ruch je významným fenoménem posledních let. Goeldner, Ritchie (2014) uvádějí, že cestovní ruch představuje souhrn aktivit, služeb, hospodářských a společenských odvětví, která poskytují a zajišťují cestovní zážitky, mezi něž patří přeprava, ubytování, stravování, nakupování, zábava, nabídky zájmových aktivit a další hostitelské služby, jež jsou k dispozici pro cestující. Podle Nejdla (2011) je cestovní ruch složitá, vnitřně mnohočetná a bohatě strukturovaná sociálně-ekonomická kategorie, kterou autor popisuje jako souhrn ekonomických a sociálních aktivit souvisejících s uspokojováním lidských potřeb. Význam slova *sociální* je takový, že turismus je výrazem jednání jednotlivce, jeho potřeb, zájmů a úmyslů a jeho uspokojování. *Ekonomická* sféra cestovního ruchu udává skutečnost, že turismus přispívá svým podílem do národních ekonomik. Zelenka a Pásková (2012) ve svém výkladovém slovníku definují cestovní ruch jako „komplexní společenský jev, zahrnující aktivity osob cestujících mimo jejich obvyklé prostředí nebo pobývajících v těchto místech ne déle než jeden rok za účelem zábavy, rekreace, vzdělávání, pracovním či jiným účelem, i aktivity subjektů poskytujících služby a produkty těmto cestujícím osobám, tedy i provozování zařízení se službami pro tyto cestující osoby včetně souhrnu aktivit osob, které tyto služby nabízejí a zajišťují, aktivit spojených s využíváním, rozvojem a ochranou zdrojů pro cestovní ruch, souhrn politických a veřejně správních aktivit (politika CR, propagace cestovního ruchu, regulace CR, mezinárodní spolupráce apod.) a reakce místní komunity a ekosystémů na uvedené aktivity“. Tento široce definovaný přístup chápe turismus nejen ze strany poptávajících (turistů), ale také ze strany nabízejících (poskytovatelů služeb). Samotná nabídka cestovního ruchu je však mnohem obsáhlejší, protože je tvořena nejen poskytovateli služeb cestovního ruchu, ale také přírodními a kulturně-historickými předpoklady území pro rozvoj cestovního ruchu.

Ryglová a kol. (2011) v tomto kontextu píše o třech faktorech, které ovlivňují rozvoj cestovního ruchu. **Selektivní (stimulační) faktory** stimulují vznik a rozvoj cestovního ruchu ve funkci poptávky. Jsou rozlišovány faktory objektivní (politické, ekonomické, demografické, ekologické podmínky) a subjektivní (psychologické faktory, spotřebitelské chování). **Lokalizační podmínky** rozhodují o využití území z hlediska jeho přírodního charakteru (klimatické a hydrologické poměry, fauna a flóra, celkově přírodní podmínky a atraktivita) a také z hlediska kvality společenských podmínek a atraktivit (např. kulturně historické památky, kulturní zařízení, sportovní atraktivita a významné sportovní události). **Realizační podmínky** umožňují dosáhnout oblastí cestovního ruchu pomocí dopravy a využít je prostřednictvím tzv. materiálně-technické základny cestovního ruchu. Ta je tvořena ubytovacími a stravovacími zařízeními, sportovně rekreačními zařízeními, účelo-

vými zařízeními apod.) Komponentou nabídky cestovního ruchu jsou i residenti, kteří jsou součástí destinace a podílejí se na její atraktivitě.

Tím, že cestovní ruch tvoří ucelený systém s mnoha vzájemnými vazbami, se zabýval Leiper (1979)¹. Tento systém je tvořen dvěma podsystémy, a to podsystémem *subjekt cestovního ruchu* (návštěvníci) a podsystémem *objekt cestovního ruchu*, který je složen z následujících subsystémů:

- Destinace,
- Organizace cestovního ruchu,
- Podniky cestovního ruchu.

Pokud by měla být destinace na trhu úspěšná, je nutné zajišťovat vzájemnou spolupráci všech aktérů cestovního ruchu a koordinovat veškeré aktivity v destinaci, které souvisejí s cestovním ruchem (Holešinská, 2012).

Cestovní ruch je významným sektorem světového hospodářství. Globální statistiky říkají, že příjmy z něj plynoucí jsou srovnatelné s ropným či automobilovým odvětvím. V návaznosti na výzkum World Travel and Tourism Council (WTTC) je turismus v 83 % zemí jedním z nejdůležitějších exportních generátorů, pro 38 % zemí je největším zdrojem příjmů a zaměstnanosti (Šimková, 2013). Dle Palatkové (2011) jsou efekty turismu promítnuty do tzv. magického čtyřúhelníku, který je tvořen hrubým domácím produktem, nezaměstnaností, cenovou stabilitou a vnější ekonomickou rovnováhou vyjádřenou v platební bilanci národní ekonomiky.

Plzáková, Studnička (2014) uvádějí, že efekty, které cestovní ruch přináší, zahrnují tři rozdílné aspekty. Z *odvětvového hlediska* se zkoumá podíl služeb (tedy i cestovního ruchu) na národním hospodářství. Z *regionálního hlediska* může turismus přispět k tvorbě nových pracovních pozic a vyšším příjmům pro daný region. Z *hlediska mezinárodního* dochází k porovnávání ekonomických dopadů cestovního ruchu na ekonomiky dané země. Cestovní ruch má jak pozitivní, tak i negativní efekty. Pozitivní efekty, které jsou zmíněny i výše, souvisejí s realizací příjmů, vytvářením nových pracovních míst, rozvojem podnikatelské činnosti a daňových přínosů. Nežádoucí efekty se vyskytují jak ve fyzickém (emise, eroze, narušení biodiverzity), tak i v sociokulturním (sezónní nezaměstnanost, duální společnost) prostředí. Dle Palatkové, Zichové (2011) by se tak neměl posuzovat vlivu turismu pouze na základě ekonomického hlediska, ale měly by být zohledňovány všechny dopady cestovního ruchu, které svým působením ovlivňují územní rozvoj, viz následující podkapitola.

3.1.1 Dopady cestovního ruchu

Cestovní ruch působí své okolní prostředí. Holešinská (2012) rozlišuje vlivy vnější (exogenní, které vznikly působením okolí na cestovní ruch) a vlivy vnitřní (endogenní, jejichž příčinou je samotný systém cestovního ruchu). Největší převahu mají vlivy související s environmentálním, sociálně-kulturním a ekonomickým prostře-

¹ In Holešinská, 2012

dím. V každé oblasti se jednotlivé vlivy analyzují zvlášť, ačkoliv bývají vzájemně provázány. Musil (2010) uvádí, že problematika dopadů cestovního ruchu začala být předmětem odborných debat ze strany geografů, sociologů či ekonomů již v 70. letech minulého století. Nejednotnost a neshoda nad tím, které faktory působí spíše pozitivně a které spíše negativně, ale brání podchycení všech vlivů cestovního ruchu.

Vlivy cestovního ruchu na přírodní prostředí jsou dlouhodoběji sledovány a systematicky analyzovány. Zvyšování *emisí* turismem je jeden z nejvýznamnějších vlivů, které působí buďto přímo (zejména silniční a letadlová doprava, noční lyžování, provoz zábavních podniků, center a zařízení cestovního ruchu obecně) anebo nepřímo při spotřebovávání zdrojů, při jejichž produkci, distribuci, spotřebě a likvidaci vznikají emise (elektrická energie, stavební a konstrukční materiál atd.). Emisemi skleníkových plynů (vznikající v rámci dopravy, vytápění a chlazení), vytvářením odpadního tepla a snižováním odrazivosti zemského povrchu (zpevnováním přírodních povrchů, odlesňováním např. pro výstavbu golfových hřišť) přispívá cestovní ruch ke globálnímu oteplování. Pokud není v dané destinaci cestovního ruchu dostatečná regulační politika (usměrňování turistických toků), dochází vlivem cestovního ruchu ke vzniku nežádoucích smogových situacích, zejména při hromadných odjezdech a příjezdech na dovolenou. Dalším neopomenutelným vlivem je i přispívání turismu ke *znečišťování povrchových i podzemních vod* především díky provozu zařízení cestovního ruchu, ale také díky samotných aktivit návštěvníků. Tam, kde se nachází velké množství turistů, dochází ke zvýšené *hlučnosti*, která může například i narušit prostorové a reprodukční chování živočichů. Nežádoucím vlivem cestovního ruchu na přírodní prostředí je i *eroze*, respektive v této souvislosti je jedná o proces, při kterém je eroze podstatně urychlena působením člověka. Eroze je procesem narušování povrchu přírodnin, zejména odstraňováním vrchní vrstvy půdy, povrchu hornin, ke kterému návštěvníci přispívají prostřednictvím svých aktivit (pohybem osob po nezpevněných komunikacích, prošlapáváním paralelních a nových cest v okolí památek, horskými koly, horolezectvím aj.). (Pásková, 2009) Királ'ová, Straka (2013) uvádějí, že cestovní ruch může mít pozitivní dopad na životní prostředí při respektování následujících podmínek:

- Příjmy ze vstupného do národních parků, jeskyň apod. budou použity na financování ochrany přírody,
- Uznání důležitosti ochrany životního prostředí veřejností a nutnost vzdělávání obyvatel v otázce ochrany přírody,
- Vytváření pracovních příležitostí a důsledku toho zabraňování devastování přírodního prostředí místními obyvateli,
- Regulace počtů návštěvníků v daném územím.

Holešinská (2012) dodává, že v environmentální oblasti je rozhodující úloha veřejného sektoru, který by měl dbát na ochranu přírodního a kulturního dědictví, na naplňování konceptu udržitelného cestovního ruchu, na realizaci monitoringu a regulační činnosti.

Vliv turismu na sociokulturní prostředí je podle Palatkové (2011) dán především vztahem mezi návštěvníky a rezidenty žijícími v destinaci, ve kterém jde o to, kdo komu, jak a za jakých podmínek se přizpůsobí a kdo z těchto změn bude profitovat. V důsledku interakce těchto skupin pak mohou v destinaci vznikat různé efekty.

Demonstrační efekt je jedním z úkazů, který se objevuje v rámci destinace. Je vysvětlen napodobováním vzorců chování návštěvníků rezidenty a účasti rezidentů na spotřebě služeb cestovního ruchu. Jedná se o formu procesu akulturace (změna kultury v důsledku styku s kulturně odlišnými společenskými skupinami), přičemž její další modifikací je tzv. efekt módnosti. Ten je možné definovat jako proces ovlivnění rozhodování člověka při výběru destinace a v rámci kterého je vytvářena populární, žádaná a moderní destinace. Cestovní ruch přispívá k *dualizaci společnosti*, při které jsou vytvářeny dvě socioekonomické třídy: chudí a bohatí. Vznik duálních společností je podmíněn intenzivním cestovním ruchem, kdy existují výrazně profitující podnikatelé a zbytek místních obyvatel trpí zvýšenými životními náklady, jehož důsledkem bývá kriminalita, prostituce či toxikomanie. Dalšími efekty, vznikajícími v destinaci působením cestovního ruchu, je *turistická iritace*, která bude blíže vysvětlena v podkapitole 3.5.2., a *efekt inscenizace*. Ten je chápán jako narušení autenticity místní kultury (mizení nebo oslabování původnosti destinace) či umělé ožívování již neprovozovaných obyčejů (Pásková, 2014).

Palatková (2011) dodává další dopady cestovního ruchu v rámci působení na sociokulturní prostředí:

- Nárůst konkurence v destinaci
- Rostoucí ekonomická nerovnováha ve společnosti
- Obnova zájmů o užívání místního jazyka
- Snaha naučit se jazyky turistů
- Rozvoj zařízení pro turisty, která mohou sloužit zároveň pro místní obyvatele
- Rostoucí příjem a lepší kvalita života
- Nárůst populace (přelidnění, kriminalita, dopravní zácpy)

CCRJM (2014) uvádí, že cestovní ruch způsobuje jak pozitivní, tak i negativní **vlivy na ekonomiku** dané destinace. Mezi ty pozitivní řadí zvyšování příjmů z turismu, vytváření nových pracovních míst, zvýšení životního standardu, zvýšení nabídky práce či podporu investic do infrastruktury. Holešinská (2012) v této souvislosti poukazuje na multiplikační efekt cestovního ruchu, díky kterému příjmy (výdaje návštěvníka) generují přímé, nepřímé či indukované příjmy subjektům v destinaci. Podle Fletchera a kol. (2008) představují přímé efekty změnu v příjmech vyvolanou přímo hodnotou výdajů turistů. Tyto zvýšené příjmy se projeví ve zvýšených výdajích těchto subjektů, které nakupují zboží od svých dodavatelů z různých odvětví ekonomiky. I u těchto subjektů dochází k růstu příjmů, který opět vynaloží za nákup zboží a služeb u dalších dodavatelů. Tímto způsobem vzniká nepřímý efekt

turismu, který je založen na několikanásobném obratu peněz vynaložených prvotním příjemcem turistického výdaje. Přímé a nepřímé efekty jsou příčinou vzniku tzv. vyvolaných efektů. Ty spočívají ve změně příjmů firem a domácností, jimiž jsou mzdy, platy, rozdělený zisk, renta a úroky. Část z těchto příjmů je reinvestována, dochází ke generování nové ekonomické aktivity, nebo je uložena, projeví se tedy v úsporách. Přímé a nepřímé efekty jsou nazývány efekty sekundárními. Součtem všech tří efektů můžeme zjistit celkový ekonomický dopad turistického ruchu v regionu. Negativními ekonomickými dopady jsou úniky (pokles příjmů destinace způsobený nutností importovat zboží, služby nebo finanční prostředky z okolních států či regionů), ekonomická závislost místních obyvatel na turistice, růst cen, náklady na infrastrukturu či sezónní charakter zaměstnání. Holešinská (2012) upozorňuje na fakt, že růst cen je následkem rozvoje cestovního ruchu, kdy v destinaci vzniká vyšší poptávka po zboží a službách cestovního ruchu než je jejich nabídka. Zvýšení cen se také často projevuje do cen nemovitostí a nájemného bytových či nebytových prostor. Sezónnost je projevem nižšího počtu návštěvníků destinace v určitá období roku. Má velký vliv na zaměstnanost, spotřebu energií, či rozsah služeb. To vše vyvolává potřebu nalezení účinné metody, jak se s těmito faktory vypořádat (Jakubíková, 2012).

Sirgy, Kim, Uysal (2012) se ale shodli na tom, že ekonomické zisky jsou větší než společenské náklady, a proto se vyplatí rozvíjet cestovní ruch v destinaci.

3.2 Destinační management jako proces řízení

3.2.1 Destinace cestovního ruchu

Morrison (2013) definuje turistickou destinaci jako geograficky vymezený prostor s množstvím atraktivit pro návštěvníky. Ve výkladovém slovníku Páskové a Zelenky (2012) se pojmem destinace cestovního ruchu rozumí v užším smyslu cílová oblast v daném regionu, pro kterou je typická významná nabídka atraktivit a infrastruktury cestovního ruchu. V širším smyslu jsou podle autorů destinacemi země, regiony lidská sídla a další oblasti, které jsou typické velkou koncentrací atraktivit cestovního ruchu, rozvinutými službami a další infrastrukturou cestovního ruchu, jejichž výsledkem je dlouhodobá koncentrace návštěvníků. Asi nejvýstižnější definici poskytuje Bieger² „destinace je geografický prostor (resort, místo, region, stát), který si konkrétní návštěvník vybírá jako cíl své cesty. Obsahuje pro pobyt všechna nezbytná zařízení pro bydlení, stravování, zábavu a další aktivity. Tím se stává jednotkou soutěže v příjezdovém turismu, která musí být řízena jako strategická obchodní jednotka“.

Morrison (2013) popsal klíčové charakteristiky destinace cestovního ruchu následovně:

- geografický prostor, který má administrativní hranice,

² In Nejd, 2011

- místo, kde turisté mohou najít ubytování, restaurace a další zařízení a služby cestovního ruchu,
- propracovaný přístup k marketingu a managementu destinace,
- vytvořená image a pozitivní vnímání destinace (základ pro přilákání návštěvníků),
- vytvořené zákony a regulace (zachycení vlivů turismu),
- existující množina zainteresovaných subjektů.

Podle Királ'ové, Straky (2013) je destinace subjektivním pojmem, který existuje pouze v mysli návštěvníků a které mají nejasné geografické hranice. Destinace je předmětem koupě, prodeje i spotřeby, tj. produktem, které turista upřednostnil před jiným. Pro rozvoj turismu je důležitá nabídka kvalitního produktového mixu, díky čemuž je možné uspokojovat potřeby a požadavky návštěvníků. Nabídku destinace cestovního ruchu je dle Zelenky (2015) možno dělit na primární a sekundární. Primární nabídka je dána především atraktivitami destinace, sekundární materiální a infrastrukturní vybaveností na poskytování služeb. Zda-li bude destinace na trhu úspěšná či nikoliv závisí také na image a vnímání dané lokality, které jsou vyjádřeny souborem výrobků, služeb a zkušeností, které úzce souvisejí s konkurenceschopností destinace cestovního ruchu. Ritchie, Crouch (2003) chápou konkurenceschopnost spolu s udržitelností destinace jako klíčový prvek rozvoje cestovního ruchu. K tomu, aby jich mohlo být dosaženo, identifikovali autoři pět skupin faktorů: infrastrukturu, přístupnost destinace, spolupráci podniků, politické uspořádání a pohostinnost místních obyvatel.

Nejdl (2011) stanovil, že destinace je území disponující:

- nezbytným potenciálem cestovního ruchu, skládajícím se z několika skupin specifických prvků (tj. atraktivit, infrastruktury cestovního ruchu, organizačně-administrativními a technickými vybavenostmi území),
- vnitřními procesy, zajišťující spojenost jednotlivých prvků vztahy, vazbami, které se neustále ovlivňují.

Prvky předpokladů cestovního ruchu a procesy, jež mezi nimi probíhají, vytvářejí **systém destinace cestovního ruchu**. Ten je pro každou destinaci unikátní a neustále se vyvíjející. Mění se počet prvků, účinnost vazeb a vztahů, mění se podmínky a požadavky na efektivní fungování destinací (Nejdl, 2011).

3.2.2 Destinační management

Z předchozí subkapitoly je zřejmé, že destinace jako celek je vlastním produktem a zároveň i konkurenční jednotkou, a proto musí být strategicky řízena jako kterýkoliv jiný subjekt, což je úkolem pro destinační management.

Výkladový slovník cestovního ruchu (Pásková, Zelenka, 2012) definuje destinační management jako „soubor technik, nástrojů a opatření používaných při koordinovaném plánování, organizaci, komunikaci, rozhodovacím procesu a regulaci cestovního ruchu v dané destinaci.“ Přesnější vymezení poskytuje Holešinská

(2010) „destinační management, neboli řízení destinace, je specifická forma řízení, která spočívá v procesu založeném na kooperaci (spolupráci) mezi jednotlivými zainteresovanými aktéry cestovního ruchu a na koordinaci v oblasti plánování, organizování a rozhodování v destinaci (tzv. princip 2K), přičemž klíčovým faktorem úspěšné realizace destinačního řízení je vzájemná komunikace (princip 3K)“. Důležitým předpokladem je uvědomění si, že jednotlivé subjekty v destinaci jednají na bázi partnerů, nikoliv konkurentů. Tato myšlenka vede management destinace k přispění k rozvoji sdružených jednotek, což nevylučuje ani spolupráci subjektů, které mohou být sami sobě konkurenty. Bieger³ rozlišuje několik konceptů spolupráce subjektů v destinaci. Horizontální kooperace probíhá mezi subjekty stejného oboru, vertikální spolupráce zase mezi subjekty různých odvětví. Laterální kooperace se rozvíjí přes hranice odvětví s cílem výměny strategických zdrojů. Holešinská (2012) dodává, že spolupráce v destinačním managementu musí probíhat souběžně v několika rovinách:

- Spolupráce mezi podnikatelskými subjekty (poskytovatelé služeb cestovního ruchu),
- Spolupráce mezi veřejnoprávními subjekty (obce, města, krajské úřady a další hospodářské a politické organizační jednotky),
- Spolupráce mezi veřejnoprávními a soukromými subjekty, tzv. princip public-private-partnership (PPP).

Nejdl (2011) upřesňuje, že poslední zmiňovaný typ spolupráce je považován za dosud nejdokonalejší a nejefektivnější způsob partnerství, který je uplatňován zejména v evropských zemích vyspělého turismu s propracovaným destinačním managementem. Plzáková, Studnička (2014) uvádějí, že spojení všech rozhodujících subjektů v destinaci je jedním z podmínek úspěchu destinačního managementu a dohromady vytvářejí komplex založený na šesti základních prvcích destinačního managementu, kterými jsou:

- Systém klíčových produktů
- Distribuční kanály a síť
- Politika značky
- Systém řízení kvality
- Systém řízení znalostí
- Organizace destinačního managementu

Destinační management, tak jak byl definován, je v destinacích řízen společnostmi, které bývají označovány jako **organizace destinačního managementu (OCR)**. V zájmu jednotného postupu při nabízení destinace na trhu cestovního ruchu tato organizace efektivně koordinuje činnosti všech zainteresovaných subjektů, které působí v destinaci. Organizace cestovního ruchu je schopna přizpůsobit se změnám

³ In Palatková, 2006

na trhu, má odpovědnost za dosažené výsledky, které může ovlivňovat. Mezi činnosti, které vykonává, patří například marketing destinace, poskytování podpory návštěvníkům v destinaci, prognóza a plánování, vývoj produktu, rozvoj infrastruktury, formulování politiky cestovního ruchu či hodnocení dopadu rozvoje cestovního ruchu na destinaci (Királová, Straka, 2013). Ritchie a Crouch⁴ identifikují dvě základní kompetence, které by měla úspěšná destinace mít. První z nich je marketing, který je spojen s vnější výkonností OCR. Druhou kompetencí je řízení aktérů v destinaci, což je spojeno s vnitřní výkonností OCR. Vajčnerová (2009) uvádí úrovně působnosti OCR následovně:

- Lokální turistická organizace
- Regionální turistická organizace
- Národní turistická organizace
- Kontinentální turistická organizace

Aby nedocházelo k neefektivním činnostem (duplicita, nejednotná vize a strategie rozvoje turistického regionu) je potřeba mít jasně rozdělené kompetence v rámci jednotlivých úrovní působnosti OCR.

Királová (2003) zdůrazňuje tři důležité součásti managementu destinace:

- Návštěvnický management – soubor technik nástrojů, který se snaží usměrňovat tok návštěvníků a ovlivňovat jejich chování (cenová politika, zonace, budování informačních kanceláří cestovního ruchu atd.),
- Model limitů přijatelné změny – stanovení únosného zatížení destinace a využívání indikátorů udržitelného rozvoje cestovního ruchu,
- Spektrum rekreačních příležitostí – zahrnuje lokalizační, realizační, selektivní a ostatní předpoklady rozvoje cestovního ruchu v destinaci.

Holešinská (2007) uvádí přínosy destinačního managementu, v případě naplňování uvedených principů:

- Systematický, harmonický a komplexní rozvoj,
- Optimální využití přírodních a kulturních zdrojů,
- Zlepšení komunikace mezi zainteresovanými aktéry cestovního ruchu,
- Možnosti subjektů zapojit se do aktivit cestovního ruchu,
- Lepší (hlubší) porozumění problematice cestovního ruchu,
- Posílení efektivního marketingu,
- Zvýšení kvality turistických produktů,
- Zvýšení podpory ze strany místních obyvatel,
- Minimalizace negativních dopadů cestovního ruchu.

⁴ In Plzáková, Studnička (2014)

Trendem dnešní doby je rostoucí celosvětová konkurence v oblasti cestovního ruchu. Pokud chce destinace upevnit svoji pozici na trhu, musí nabízet udržitelný a kvalitní cestovní ruch, čemuž se budou věnovat následující kapitoly.

3.3 Význam kvality v cestovním ruchu

Světová organizace cestovního ruchu⁵ uvádí, že kvalita v cestovním ruchu představuje „uspokojení všech legitimních požadavků a očekávání klienta v rámci akceptované ceny, zahrnující určující kvalitativní faktory jako je bezpečnost, hygiena, dosažitelnost služeb cestovního ruchu, harmonie s lidským a přírodním prostředím“. Investice do kvality je pro každou destinaci cestovního ruchu důležitým nástrojem i přesto, že tato snaha není automaticky odměňována v podobě růstu návštěvnosti daného území (Houška, 2014). Nejdkl (2011) poukazuje v této souvislosti na fakt, že to, co je kvalitní pro jednoho návštěvníku nutně nemusí znamenat to samé pro jiného. Autor klade důležitost tomu, aby všichni spolutvůrci řetězce služeb v destinaci zajišťovali a udržovali kvalitu, jelikož zákazník si utváří svůj „obrázek“ o destinaci po celou dobu pobytu až do návratu domů. Pokud by nebyla jedna služba poskytnuta v žádoucí kvalitě, dojde k výpadku v komplexní kvalitě destinationálního produktu, jelikož zákazník si tento negativní zážitek spojuje nejen s nekvalitním dílčím produktem, ale velmi často s celou destinací. Indrová a kol (2011) upozorňují, že dosáhnout určitého stupně kvality není jednoduché, ale ještě těžší je kvalitu udržet po celou dobu působení daného subjektu na trhu. Aby byla kvalita udržena, je třeba průběžně sledovat vývojové tendence na trhu a být obeznámeni s požadavky spotřebitelů a s trendy, která poptávková strana nastoluje (např. růst trhu seniorů se sklonem k opakování svých cest, rostoucí počet nových destinací cestovního ruchu spojený s konkurenceschopností, zájem o šetrný turismus aj.).

Úroveň spokojenosti návštěvníků s pobytem v destinaci závisí nejen na zkušenostech s konkrétními službami, jež jim byly v rámci destinace poskytnuty, ale také na nehmotných faktorech jako například pohostinnost místních obyvatel, jistota a pocit bezpečí, čistota okolního prostředí a další. Celkový úspěch destinace závisí na mnoha na sobě vzájemně závislých faktorů, které dohromady tvoří *integrovaný management kvality*. Koncepce integrovaného managementu kvality obsahuje čtyři klíčové prvky:

1. Spokojenost turistů
2. Spokojenost místního odvětví cestovního ruchu
3. Kvalita života místních obyvatel
4. Kvalita životního prostředí (Houška, 2014)

Indrová a kol. (2011) uvádějí, že jakákoliv nerovnováha mezi těmito prvky může ovlivňovat celkovou kvalitu destinace.

⁵ In Houška, 2014

3.4 Udržitelnost vývoje cestovního ruchu

Závodná (2015) uvádí, že udržitelný rozvoj je takový způsob rozvoje lidské společnosti, který zachovává životní prostředí v souladu s ekonomickým a společenským pokrokem pro další generace. V českém prostředí se můžeme setkat s pojmem „trvale udržitelný rozvoj“. Od tohoto výrazu však mnozí autoři ustupují, protože není možné zachovat zdroje Země trvale. Podstata udržitelného rozvoje je natolik obsáhlá, a proto vzniklo množství různých pohledů na to, jak chápat tuto problematiku. Za klasickou můžeme považovat definici udržitelného rozvoje, která je uvedena ve zprávě *Naše společná budoucnost* (1987)⁶: „je to takový rozvoj, který zajistí naplnění potřeb současné společnosti, aniž by ohrozil možnost splnění potřeb generací příštích.“ Této definici je však vyčítána neurčitost a přílišná stručnost. V české legislativě⁷ je tento termín definován následovně: „trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů.“

Trávníček a Trojan (2012) ve své knize uvádějí, že lze rozlišovat slabou a silnou udržitelnost. Při **slabé udržitelnosti** je dána podmínka, že se celkové čisté investice rovnají nebo jsou vyšší než nula. To tedy znamená, že celková hodnota fyzického a přírodního kapitálu je alespoň na konstantní úrovni. Z neobnovitelných zdrojů je možné čerpat, ale je nutné vytvořit příslušnou protihodnotu (tj. čerpání není ztrátové). Dostupnost přírodních zdrojů a možnost substituce přírodního kapitálu jsou danými předpoklady tohoto přístupu. **Silnou udržitelností** se rozumí situace, kdy je možné čerpat jen obnovitelné zdroje. Základem je tedy nesubstituovatelnost přírodního kapitálu ostatními formami kapitálu. V dnešní době je však tento přístup považován za velmi obtížně realizovatelný.

Spolu s novými trendy cestovního ruchu, jakým je například globalizace, se problematika udržitelného rozvoje se postupem času rozšířila i do oblasti cestovního ruchu. Podle Páskové, Zelenky (2012) je „udržitelný takový cestovní ruch, kdy služby poskytované návštěvníkům a vlastní aktivity návštěvníků ovlivňují přírodní a antropogenní životní prostředí, místní komunitu a biosféru jako celek pouze v takové míře a kvalitě, která neobnovitelně negativně nemění globální ani lokální životní prostředí, místní komunitu a biosféru jako celek a neomezuje tak možnost využití cestovním ruchem a další antropogenní využití destinace v budoucnosti, stejně jako funkce biosféry.“ Podle Agentury Czech Tourism „trvale udržitelný rozvoj cestovního ruchu lze definovat jako takový, který zabezpečuje zajištění současných potřeb účastníků cestovního ruchu a přitom pomáhá rozvoji území. S přihlédnutím k šetrnému využívání přírodních a kulturních hodnot vede k dlouhodobé prosperitě dané oblasti.“

Závodná (2015) uvádí, že s požadavkem na udržitelnost v cestovním ruchu přichází i zásadní změna pro manažery podniků cestovního ruchu. Cíl maximaliza-

⁶ In Trávníček, Trojan, 2012

⁷ In MMR, 2006

ce ekonomických zisků je nahrazen stále důležitější potřebou vyváženosti tří aspektů – ochrany životního prostředí, přínosů pro lidskou společnost a stabilního ekonomického růstu. Tyto aspekty tvoří pilíře udržitelnosti cestovního ruchu, kterými se budeme zabývat v dalším textu. Schéma „tří P“ PLANET – PEOPLE – PROFIT je dokumentováno na následujícím obrázku.

Obr. 1 Schéma „tří P“ podle Hawkinse
Zdroj: Ryglová a kol., 2011

Uvnitř trojúhelníku jsou znázorněny jednotlivé sektory společnosti (podnikatelský, veřejný a nevládní), jejich převažující vliv na jednotlivá „P“ a vzájemné vazby těchto sektorů. (Ryglová a kol., 2011)

Ministerstvo pro místní rozvoj, který se v ČR zabývá otázkou udržitelného cestovního ruchu, definovalo ve své publikaci Destinační management a vytváření produktů v cestovním ruchu (2006) čtyři cíle, které je v rámci udržitelnosti nutno dosáhnout:

1. Sociální pokrok, který uznává potřeby všech,
2. Účinná ochrana prostředí,
3. Uvážlivé užívání přírodních zdrojů,
4. Udržení vysoké a stabilní úrovně ekonomického růstu a zaměstnanosti.

Goeldner, Richie (2014) definovali program trvale udržitelného cestovního ruchu, jakožto soubor dvanácti cílů, které řeší ekonomické, sociální a environmentální vlivy.

1. Ekonomická životaschopnost – zajištění životaschopnosti a konkurenceschopnosti turistických destinací.
2. Lokální prosperita – maximalizace příspěvku cestovního ruchu k ekonomické prosperitě destinace.

3. Kvalita zaměstnání – zvýšení počtu a kvality pracovních míst vytvářených v dané lokalitě na základě výše mezd, dobrých pracovních podmínek a dostupnosti pro všechny bez diskriminace.
4. Sociální rovnost – spravedlivé přerozdělování ekonomických a sociálních přínosů z cestovního ruchu.
5. Spokojenost návštěvníků – poskytování bezpečných, uspokojujících a naplňujících zážitků dostupných pro všechny.
6. Místní správa – zapojení místní komunity do plánovacího a rozhodovacího procesu ohledně řízení cestovního ruchu.
7. Blahobyt komunity – udržování či zlepšování kvality života v místní komunitě.
8. Kulturní bohatství – podpora kulturního bohatství.
9. Fyzická integrita – udržování a podpora kvality krajiny.
10. Biologická diverzita – ochrana přírodních území, biotopů a divoké zvěře.
11. Efektivní využívání zdrojů – minimalizace využívání vzácných a neobnovitelných zdrojů při rozvoji a provozu turistických zařízení a služeb.
12. Čistota životního prostředí – minimalizace znečišťování vzduchu, vody a půdy a tvorby odpadu.

Vytvořený program lze využít jako rámec k rozvoji strategií udržitelnějšího cestovního ruchu. Autoři ještě dodávají, že pořadí, v jakém jsou jednotlivé cíle uvedeny, nenaznačují žádné priority.

Procházková (2012) definovala principy udržitelného cestovního ruchu následovně:

- integrita,
- dostatečnost a příležitost,
- spravedlnost,
- účinnost,
- obezřetnost.

Princip *integrity* vyjadřuje vytváření takových vztahů mezi lidskou společností a ekosystémy, které dokáží udržet jejich kompaktnost tak, aby se nezměnily život podporující funkce, na nichž závisí lidské zdraví, lidské bezpečí a veřejné blaho. *Dostatečnost a příležitost* znamená zabezpečování toho, aby každý jedinec mohl vést život na důstojné úrovni a aby každý jednotlivec měl příležitost si zlepšit kvalitu života, nikoli však na úkor budoucí generace. Princip *spravedlnosti* znamená zajišťovat, aby se snižovaly rozdíly v dostatečnosti a přístupnosti zdravotní péče, bezpečí, politického vlivu apod. *Účinnost* znamená snižovat energetickou a materiálovou spotřebu a jinou zátěž lidského systému. *Obezřetnost* znamená mít na paměti neurčitost a nejistotu procesu vývoje a vyhnout se nevratným škodám chybným chápáním rizik.

Autorka dodává, že jednotlivé zásady udržitelnosti se musí dlouhodobě integrovat a ačkoliv se zdají býti přijatelnými, nejsou zcela bez problémů. Hlavním nedostatek je fakt, že se vyznačují přílišnou obecností, napříč tomu že je udržitelnost společnosti velmi složitá a lidské schopnosti omezené. V reálném životě jsou nevyhnutelné kompromisy, takže splnění všech principů najednou bývá obtížné.

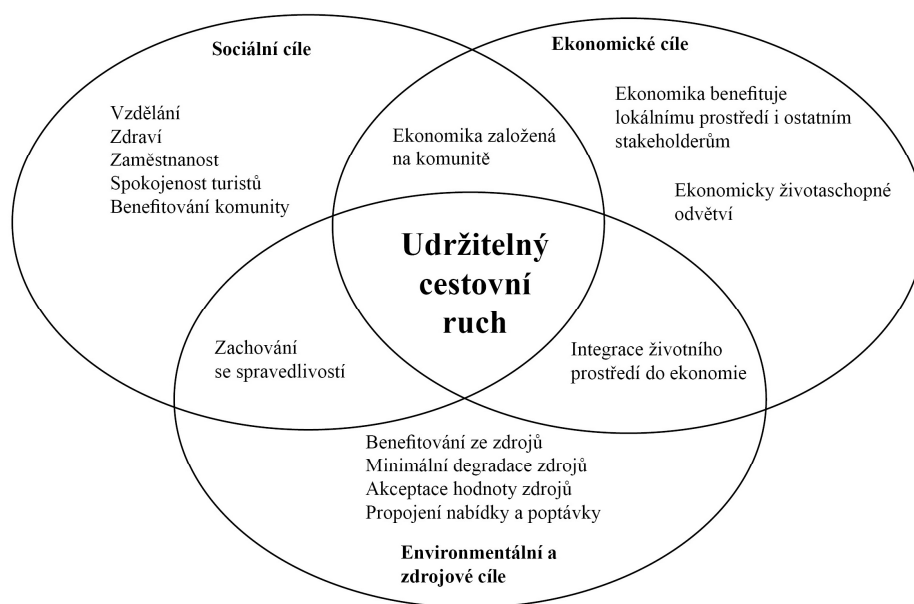
Poněkud odlišně chápe principy udržitelnosti Závodná (2013). Ve své knize píše, že prvním principem udržitelnosti je *zachování zdrojů*, kdy je udržitelný rozvoj spjat se životností nejen environmentálních zdrojů, ale také ekonomických, sociálních a kulturních zdrojů. Další principem je podle autorky *budoucnost* dalších generací, které by mohli profitovat ze zdrojů, příležitostí i možností, které by měly trvat co nejdéle. *Spravedlnost* je třetím principem, který zajišťuje „fair play“ při rozdělování ekonomických, sociálních, kulturních a environmentálních užitků a nákladů za lidskou činnost.

3.4.1 Pilíře udržitelnosti

Udržitelný rozvoj cestovního ruchu, jak již vyplývá z jeho definic, stojí na třech pilířích: sociálním, environmentálním a ekonomickým (viz Obr. 2).

Sociální (sociokulturní) pilíř souvisí s vazbou místního obyvatelstva na průmysl cestovního ruchu. V rámci tohoto pilíře by měly být respektovány lidská práva, měla by být patrná snaha zabránit chudobě a měly by být zachovány rovné příležitosti pro všechny účastníky cestovního ruchu. Sociokulturní pilíř udržitelného cestovního ruchu zohledňuje životní styl místních obyvatel a respektuje odlišné kultury, které se potkávají v rámci cestovního ruchu. *Ekonomický pilíř* znamená zvyšování prosperity napříč všemi stupni společnosti a udržení efektivity ve všech ekonomických činnostech s důrazem na proveditelnost i v dlouhodobém časovém horizontu. Ekonomická udržitelnost by měla pro destinaci cestovního ruchu zajistit, aby co nejvíce prostředků zůstalo v regionu, kde byly vygenerovány a předešlo by se tak ekonomickým únikům, které způsobují pokles příjmů destinace způsobený nutností importovat zboží, služby nebo finanční prostředky z okolních států či regionů. Mezi základní principy ekonomické udržitelnosti patří citlivé využívání místních zdrojů, růst spotřeby lokálních produktů či zaměstnávání místního obyvatelstva. *Environmentální pilíř* (pilíř životního prostředí) představuje optimální hospodaření s neobnovitelnými nebo omezenými zdroji. Vyžaduje snížení znečištění vzduchu, vody a země a zároveň zachování biodiverzity a přírodního bohatství. Zachování kvality životního prostředí je jedním z nejdůležitějších předpokladů rozvoje cestovního ruchu. Pokud by ji však dopady cestovního ruchu negativně ovlivnily, mohlo by to významně ohrozit a postupně zničit zdroje, na kterých je cestovní ruch závislý.

Každá destinace cestovního ruchu by měla klást důraz na vyváženost těchto tří pilířů a nemělo by docházet k upřednostňování vybraného pilíře udržitelného cestovního ruchu. Krátkodobě lze pro řešení naléhavých sociálních, ekonomických nebo environmentálních problémů jeden z pilířů upřednostnit, vždy je ale nutné zvážit důsledky těchto opatření v dlouhodobé perspektivě (MMR, 2007).

Obr. 2 Model udržitelného cestovního ruchu

Zdroj: Závodná, 2013

Šimková (2013) uvádí, že existuje více dimenzí udržitelného rozvoje cestovního ruchu než jen zmíněné tři. Dále píše o politické, institucionální a technologické dimenzi. Autorka navrhuje následující rozdělení:

- Ekonomická udržitelnost – zaměření na optimalizaci růstu, limity destinace, ekonomický výstup komunity.
- Socio-kulturní udržitelnost – respekt s sociální identitě a sociálnímu kapitálu, místní kultuře.
- Environmentální udržitelnost – schopnost zachovávat, ochránit a obnovit přírodní bohatství pro další generace.
- Politická udržitelnost – místní obyvatelstvo je zahrnuto do spolurozhodování.
- Technologická udržitelnost – využití technologického pokroku v informačních a komunikačních systémech.
- Psychologická udržitelnost – spokojenost jak místních komunit, tak i návštěvníků.

3.4.2 Druhy a formy udržitelného cestovního ruchu

Snaha o regulaci dopadů dosavadní masové turistiky a využívání udržitelných forem cestovního ruchu jsou cestami, které vedou k udržitelnosti. Při určování formy udržitelného cestovního ruchu je vycházeno především z motivů účasti na cestovním ruchu. Zelenka a Pásková (2012) pak dodávají, že podrobnější určení vlastního průběhu cestovního ruchu pak udává jeho druhové určení, zachycující jeho průběh a vlastní realizaci. Závodná (2015) tvrdí, že samotná forma nebo druh cestovního

ruchu však nemusí nutně znamenat, že chování turistů bude v souladu s koncepcí udržitelnosti. Proto je nutné účastníky cestovního ruchu informovat a vzdělávat v této problematice. V této souvislosti není od věci si definovat pojem *zelený cestovní ruch*. Ten je charakterizován touhou návštěvníků splynout s přírodou i lidským prostředím. Jedná se o aktivní pohyb, který je v souladu a chrání přírodní bohatství. Obecně lze říci, že pod tímto pojmem, jehož synonymem je ekologicky šetrný či pouze šetrný cestovní ruch, nalezneme všechny druhy a formy udržitelného cestovního ruchu. Podle Šimkové (2008) se zelený cestovní ruch dělí na:

- Ekoturistiku,
- Venkovský cestovní ruch (vesnická turistika, agroturistika, ekoagroturistika, chataření a chalupaření).

Ekoturistika je formou udržitelného cestovního ruchu, vycházející z přírodního turismu, který je druhem cestovního ruchu uskutečňovaným v přírodních oblastech. Ekoturismus se vyznačuje uvědomělým chováním v navštíveném prostředí, které je v souladu s místní komunitou. Předpokladem tohoto přístupu je, aby ekoturisté minimalizovali své dopady na životní prostředí, upřednostňovali regionální výrobky a služby, čímž je podporována místní komunita.

Trávníček, Trojan (2012) definují venkovský cestovní ruch jako formu cestovního ruchu, která je realizována na venkově, mimo oblast velkých rekreačních center. Zahrnuje činnosti spojené s cestováním a pobytem osob ve venkovském prostředí. Turisté mají snahu žít v souladu s přírodou prostřednictvím rekreačních aktivit v dané lokalitě. *Agroturismus* nabízí možnost zapojení turistů do zemědělské činnosti, což je hlavní vize tohoto přístupu. Míra participace může nabývat mnoho podob. Rekreační se mohou podílet na tvorbě produktů místní farmy, zjišťují a učí se návykům na farmě. Agroturistika bývá jako pouze doplňková činnost k zemědělské činnosti dané farmy, není tedy primárním zdrojem příjmů. *Ekoagroturistika* je méně zastoupenou formou, která je realizována zejména na certifikovaných farmách ekologického zemědělství. Typickým znakem ekofaremu je ucelenější nabídka služeb a vyšší cenové relace. *Chataření a chalupaření* je fenoménem posledních desítek let, k jehož rozvoji přispěl rozvíjející se automobilismus, politické události či skutečnost, že se stala tato forma módním trendem. Je využíváno především v sezónní relaci. Mezi ostatní specifické formy udržitelného cestovního ruchu patří geoturismus, který je založen na poznávání geografických, geologických a geomorfologických atraktivit, či hipoturismus. Ten je zaměřen na cestování s využitím koně jako formy přepravy.

3.4.3 Trendy cestovního ruchu ve vztahu k jeho udržitelnosti

Podle Zelenky a kol. (2013) je cestovní ruch kvantitativně rostoucím fenoménem, který je složitým důsledkem technologického rozvoje, politické podpory rozvoje CR a mnoha společenských a individuálních změn, zejména změn ekonomických, kulturních, sociálních, společenských a změn životního stylu. Kvantitativní růst a jeho příčiny se prolínají s kvalitativními změnami v cestovním ruchu, které vystu-

pují jako trendy v chování i aktivitách účastníků cestovního ruchu shrnuje následující výčet:

- Zvyšující se uvědomění si významu kvality prostředí,
- Rostoucí cestovatelská zkušenost a selektivnější a pečlivější výběr destinace CR, související i s vyšším využíváním technologií,
- Vyšší vnímání kvality a hodnoty, získávané za peníze,
- Fyzická a intelektuálněji vybavenost návštěvníků (návštěva míst, přívětivých přírodně i sociálně, přání dozvědět se o kultuře, historii a přírodě navštívených míst),
- Cestování seniorů a hendikepovaných lidí,
- Plánovitý a manažerský přístup k rozvoji turismu a přání rozvíjet kvalitní udržitelný turismus,
- Častější a kratší dovolené v průběhu celého roku,
- Rostoucí význam dobrodružného turismu a dalších specializovaných forem turismu (kulturní, přírodní, religiozní, lázeňský či ekoturismus).

Větší uvědomění si významu kvality prostředí a významu aktivit potvrzuje i Kelly a kol⁸. Dochází k podpoře eko-efektivní destinace (preference obnovitelných zdrojů, omezení aktivit cestovního ruchu) ze strany návštěvníků, kteří jsou ochotni zaplatit přiměřené poplatky za snížení dopadů jejich návštěvy.

Dopady cestovního ruchu na turistickou destinaci je možné regulovat pomocí několika možných nástrojů, koncepcí a metod, a právě těm se bude věnovat následující kapitola.

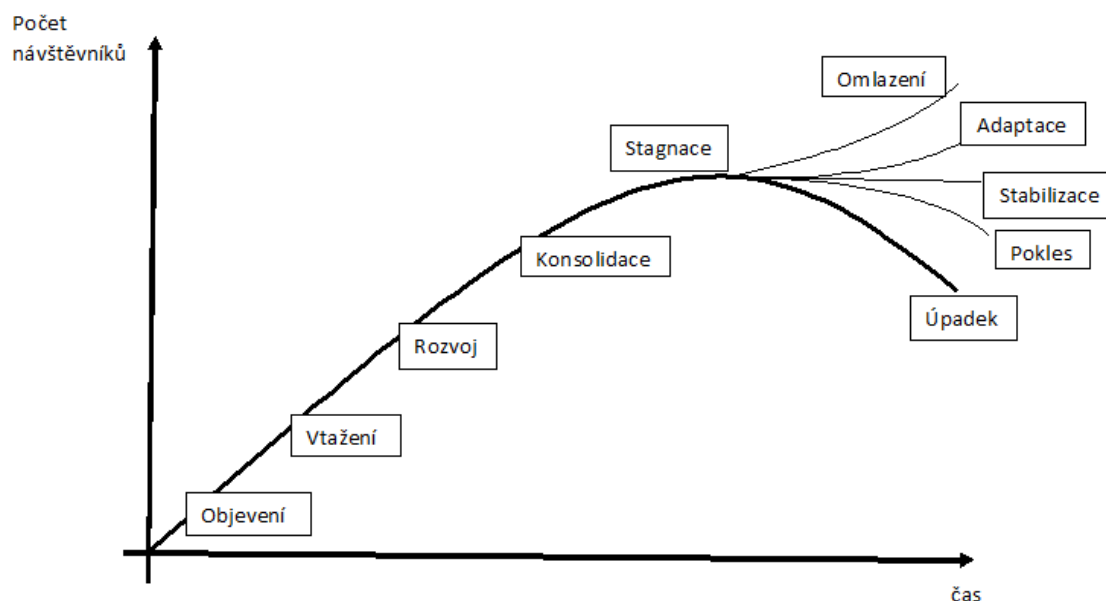
3.5 Koncepce, přístupy a metody udržitelného cestovního ruchu

3.5.1 Model životního cyklu destinace

Koncept životního cyklu (z angl. *tourist area life cycle* - TALC) je zaměřen na sledování dynamiky destinačního prostředí, neboli na změny, které jsou způsobeny primárně cestovním ruchem (Pásková, 2014). Podle Ryglové a kol. (2011) slouží k prognózování vývoje cestovního ruchu v destinaci a je znázorněn pomocí křivky, která podchycuje vývoj hodnot základních ukazatelů vývoje potenciálu a cestovního ruchu v destinaci.

Tento koncept slouží managementu k určení fáze, ve které se destinace aktuálně nachází. S přispěním vhodných marketingových nástrojů lze jednotlivé fáze cyklu ovlivňovat s cílem zvyšování objemu prodeje a oddálení fáze stagnace či poklesu. (Vajčnerová, 2009)

⁸ In Zelenka a kol, 2013

Obr. 3 Model životního cyklu
Zdroj: Vlastní zpracování podle Páskové (2003)

Životní cyklus destinace lze popsat v následujících fázích:

1. Fáze objevení
2. Fáze vtažení
3. Fáze rozvoje
4. Fáze konsolidace
5. Fáze stagnace
6. Fáze poststagnace

Fáze objevení je prvotní fází, kdy i cestovní ruch je na začátku vývoje. Destinace je navštěvována pouze malým množstvím návštěvníků, kteří jsou tzv. objeviteli a na destinaci je přitahuje především její jedinečnost či odlišné přírodní a kulturní prvky (Butler, 2006). Nejd (2011) uvádí, že tyto návštěvy mají pouze malý efekt na ekonomiku destinace a i zisky privátního sektoru jsou nízké. *Fáze vtažení* se vyznačuje nárůstem objemu a pravidelnosti návštěvy destinace a zapojení některých místních obyvatel do podnikání v cestovním ruchu. Dochází k formulaci propagace cestovního ruchu a začínají se vytříbovat zdrojové oblasti destinace (Vystoupil a kol., 2007). Butler (2006) dodává, že rozvoj cestovního ruchu dále vyznačuje jistou mírou organizovanosti, objevují se tlaky na zajišťování dopravy a jiné vybavenosti pro návštěvníky. Zisky z cestovního ruchu jsou stále na nízké úrovni, ale vzrůstající poptávka vytváří nové pracovní příležitosti a výstavbu kapacit cestovního ruchu. V této fázi se také začíná klást důraz na destinační marketing a jeho financování (Nejd, 2011). *Ve fázi rozvoje* dochází ke zvyšujícímu se množství návštěvníků, destinace má již dobře vymezené zdrojové oblasti cestovního ruchu se silnou propa-

gační základnou. Během této fáze aktivita místních obyvatel a jejich kontrola nad rozvojem cestovního ruchu klesá. Dochází k vytlačování provozování místních zařízení cestovního ruchu novějšími a modernějšími zařízeními, provozovanými vnějšími subjekty, zejména v případě ubytovacích kapacit. Jsou znatelné změny ve fyzickém vzhledu prostředí, které však nemusejí být pozitivně vnímány ze strany rezidentů. Výrazně se začíná projevovat proces komercializace vztahu mezi návštěvníky a místními obyvateli (nižší frekvence kontaktů, zprostředkovanost) (Vystoupil a kol, 2007). Z ekonomického hlediska dochází k nárůstu příjmů a zisků z cestovního ruchu, čímž se zvyšuje ochota investorů realizovat své investice v dané oblasti (Nejdl, 2011). Ve fázi *konsolidace* dochází, podle Vystoupila a kol. (2007), ke zpomalování tempa růstu návštěvnosti, i přesto že absolutní počet návštěvníků stále roste. Dominantní část místní ekonomiky je spjata s cestovním ruchem, který se tak stává pro destinaci životně důležitým. Typickými znaky jsou narůstající infrastruktura cestovního ruchu, intenzivní marketing a propagace, masový cestovní ruch bez zájmu o místní život, problém autenticity území (umělé atraktivity). Dochází k poklesu ziskovosti investic a zájem investorů tak klesá. Ve fázi *stagnace* dosahuje počet návštěvníků svého vrcholu, únosná kapacita území je překročena a postupně dochází k poklesu atraktivnosti destinace (Pásková, Zelenka, 2012). Kapacita ubytovacích zařízení není plně využívána ani v období hlavní sezóny, přírodní a kulturní atraktivity jsou nahrazovány uměle vytvořenými. To jsou důvody, které vedou k poklesu poptávky po destinaci a snižování celkové konkurenceschopnosti destinace. Pásková (2009) tvrdí, že je tato fáze nejkritičtější, neboť je rozhodující pro budoucí vývoj destinace. Poslední fáze, označovaná jako *poststagnace*, může nabývat několika variant. Po fázi stagnace totiž může nastat úpadek, pokles, stabilizace, adaptace nebo omlazení.

3.5.2 Koncept společenské směny

Koncept společenské směny představuje užitečný teoretický rámec pro pochopení postojů místních obyvatel vzhledem k rostoucímu významu cestovního ruchu. Pásková (2014) tvrdí, že změny způsobené v destinaci cestovním ruchem častokrát mají své příčiny v přijímání a postojích místních obyvatel ve vztahu k cestovnímu ruchu. Udržitelný rozvoj pak bývá podmíněn vzájemnou výhodností směny mezi místními obyvateli a návštěvníky. Návštěvníci vstupují do směny z důvodu hledání stabilizujících momentů (odpočinek, sebepotvrzení, rovnováha), místním obyvatelům se spíše jedná o vyhledávání dynamizujících momentů (ekonomický rozvoj, inovace, modernizace). S rostoucí mírou vzájemné interakce dochází k prohlubování vztahu mezi danými subjekty. Na základě toho, jak se vyvíjí destinace, vzhledem ke svému životnímu cyklu, dochází k významným změnám ve formě a intenzitě této interakce. Proto autorka doporučuje provázání konceptu společenské směny s konceptem životního cyklu destinace.

Toto spojení poskytl G. V. Doxey, který přišel s tzv. turistickou iritací, zkoumající vztah rezidentů vůči návštěvníkům. Rozlišil pět úrovní vnímání návštěvníků místními obyvateli:

1. Úroveň euforie – počáteční nadšení a euforie, turisté jsou vřele vítáni.

2. Úroveň apatie – turisté brání jako samozřejmost a zdroj příjmů, vztah mezi rezidenty a návštěvníky je formální a obchodní povahy, ochota ke kontaktu s turisty klesá.
3. Úroveň iritace – po přesáhnutí bodu přesycení nemohou místní zvládat množství turistů bez dalších opatření, převažuje negativní postoj k turistům.
4. Úroveň antagonismu – nesnášenlivost vůči turistům, kterým je dáván za vinu všechny problémy v destinaci.
5. Konečná úroveň – destinace již není atraktivní, turisté se přesouvají do jiných destinací cestovního ruchu.

Cohen (1973)⁹ nabízí přirovnání každé z úrovní vnímání návštěvníků k jednotlivým fázím životního cyklu destinace. Fáze objevování je v souladu s euforií místních obyvatel, fáze vtažení a rozvoje je spjata s apatií. Pokud se destinace nachází ve fázi konsolidace či stagnace, často rezidenti reagují znechucením na množství návštěvníků a fáze poststagnace se vyznačuje antagonismem místního obyvatelstva. Autor dále definuje čtyři základní typy návštěvníků, které se vztahují k určité vývojové fázi destinace. Prvním je tzv. „drifter“, který míří do destinace převážně v období jejího vzniku a jeho snahou je splynout s místním okolím a kulturou. Dalším typem je tzv. „objevitel“, neboli návštěvník, který si svou cestu organizuje sám, rád navštěvuje místa, která jsou turisticky méně významná, a je spojen zejména s fází rozvoje destinace. Individuální masový návštěvník má naplánovanou svou cestu, často využívá služeb cestovních kanceláří, ale není vázán na skupinu dalších osob. Posledním typem je organizovaný masový návštěvník, který se často izoluje od navštíveného prostředí, vyhledává a dodržuje prvky svého obvyklého prostředí. Vyskytuje se zejména ve fázi stagnace destinace.

Vývoj vztahu mezi místním obyvatelstvem a návštěvníky by neměl být opomíjený, neboť bývá velmi často klíčovým faktorem úspěšnosti destinace na trhu cestovního ruchu (Pásková, 2014).

3.5.3 Únosná kapacita území

Királová, Straka (2013) definují únosnou kapacitu jako ukazatel, který určuje maximální množství osob, které může destinace pojmout, aniž by došlo k její fyzické destrukci. Jedná se o takové množství návštěvníků, které může destinace pojmout nárazově, nikoliv však opakovaně či pravidelně. Pásková, Zelenka (2012) chápou únosnou kapacitu jako maximální zatížení daného území cestovního ruchu za určitých vnějších i vnitřních podmínek bez snížení kvality životního prostředí a ekosystémů, zážitků a spokojenosti návštěvníka a bez negativních dopadů na místní obyvatele, její socio-ekonomickou strukturu a aktivity, kulturu dané oblasti.

Zelenka (2012) rozlišuje několik druhů únosné kapacity. *Ekologicky únosnou kapacitou* se rozumí maximální úroveň dlouhodobě chápané zátěže cestovního ruchu, se kterou se destinace vyrovnává bez trvalých následků. *Socio-kulturně únosná kapacita* určuje hranici rozvoje cestovního ruchu, přičemž v okamžiku pře-

⁹ In Pásková, 2014

kročení existuje hrozba v podobě nezvratných změn v místní komunitě (narušení životního stylu, ztráta kulturní identity apod.). Mezi základní ukazatele patří míra turistické iritace, Defertova funkce či míra turistické intenzity. *Psychologicky únosná kapacita* je tvořena subjektivními ukazateli maximálního stupně rozvoje cestovního ruchu (např. ukazatel intenzity návštěvnosti). Pásková (2014) rozlišuje dále ještě fyzickou, ekonomickou a institucionálně únosnou kapacitu území. *Fyzicky únosná kapacita* vyjadřuje maximální množství turistů, které může dané prostranství pojmout, aniž by došlo k fyzickému poškození či destrukci. *Ekonomicky únosná kapacita* stanovuje míru maximálního ekonomického přínosu cestovního ruchu a zároveň minimalizaci čerpání kapitálu cestovního ruchu. Míru administrativní připravenosti pro rozvoj cestovního ruchu, úroveň destinačního managementu, úroveň kooperace a koordinace jednotlivých složek místní samosprávy a úroveň její spolupráce se státní správou zohledňuje *institucionálně únosná kapacita*.

Jistou alternativou ke konceptu únosné kapacity území je model LAC, neboli model přijatelné změny (z ang. Limits to Acceptable Change). Jedná se o obecnější model, který namísto limitace objemu návštěvníků měří projevy nežádoucích změn v území cestovního ruchu. Mezi metody a nástroje modelu LAC patří dotazníková šetření či využití indikátorů udržitelného rozvoje cestovního ruchu (Pásková, 2014), viz následující text.

3.5.4 Monitorování udržitelnosti cestovního ruchu

Monitoring je kritickou částí každé vědecké činnosti. Problémem měření dopadů turismu v celosvětovém měřítku je fakt, že každá země používá své vlastní veličiny (indikátory), které jsou mnohdy neporovnatelné. Tento problém nevzniká pouze na mezinárodní úrovni, ale také v rámci jedné země, například na úrovni regionů. Vytvoření efektivního a praktického systému měření je problematické (Musil a kol., 2010). Zelenka a kol. (2013) chápe indikátor udržitelného rozvoje jako vhodně zvolenou identitu, která je měřená nebo získaná výpočtem a má zřejmý vztah k vyhodnocení vývoje cestovního ruchu. Indikátory pomáhají monitorovat různé oblasti dopadů cestovního ruchu a měly být pro destinaci přínosem:

- Kvalitnější proces rozhodování a kvalitnější rozhodnutí,
- Menší rizika a náklady,
- Identifikace limitů/hrozeb a příležitostí,
- Prevence před potenciální hrozbou,
- Identifikace dopadů,
- Měření úspěšnosti implementace plánů rozvoje destinace a aktivit managementu,
- Větší veřejná odpovědnost a lepší komunikace s veřejností a s dalšími aktéry cestovního ruchu,
- Kontinuální monitoring.

Pro výpočet indikátorů udržitelného rozvoje mohou být využity mnohé koeficienty a ukazatele. Je možné pracovat s obecnými indikátory či ukazateli, ale existují také indikátory vhodné speciálně pro ostrovní oblasti, jiné bývají využity pro horské, kulturní či chráněné oblasti. Podle Musila a kol. (2008) patří mezi ukazatele, které jsou vhodné pro obecné sledování rozvoje cestovního ruchu následující:

- Koncentrační koeficient je ukazatelem, který vyjadřuje míru závislosti destinace na hlavních zdrojových oblastech. Lze ji vyjádřit jako podíl počtu turistů ze tří hlavních zdrojových oblastí a počtu turistů celkem.
- Hustota výskytu turistů (míra hustoty výskytu turistů) je jedním z ukazatelů intenzity cestovního ruchu v destinaci. Je vyjádřena jako podíl mezi průměrnou délkou pobytu návštěvníků vynásobený počtem návštěvníků a celkové plochy destinace vynásobenou počtem dní v roce.
- Míra turistické intenzity je dalším ukazatelem, který je počítán v souvislosti s množstvím návštěvníků v destinaci a jejich působením na okolí. Lze ji vyjádřit jako podíl počtu turistů a počtu rezidentů vynásobenou stem.
- Míra turistické penetrace (míra turistického pronikání) je opět ukazatelem intenzity cestovního ruchu v destinaci, který poměří počet dní strávených v destinaci turisty s počtem dní strávených v destinaci místními obyvateli. Lze ho vypočítat jako součin průměrné délky pobytu, počtu turistů a čísla 100, vše děleno počtem rezidentů vynásobených číslem 365.
- Intenzita užívání je ukazatel, vypočítaný jako průměrný počet turistů na jednotku plochy.
- index turistického zatížení území je dán podílem stálých lůžek v ubytovacích zařízeních a celkové rozlohy destinace v km².
- Iritační index vyjadřuje vztah místního obyvatelstva vůči návštěvníkům destinace, více v podkapitole 3.5.2.
- Atraktivnost destinace je složeným ukazatelem měření těch atributů, jež je dělají přitažlivé pro cestovní ruch a mohou se v čase měnit.
- Spokojenost návštěvníků je možné hodnotit prostřednictvím dotazníkového šetření.
- Defertova funkce (intenzita turistické aktivity) vyjadřuje poměr mezi počtem stálých lůžek v destinaci a počtem rezidentů. Funkce předpokládá přímou úměrnost mezi růstem turistické funkce a růstem nevraživosti rezidentů vůči návštěvníkům destinace, a proto je také často nazýván iritačním indexem.
- Míra využití lůžkové kapacity.
- Úroveň sezónnosti je vypočítána jako podíl míry návštěvnosti v nejsilnějším a nejslabším měsíci sezóny.

Zelenka, Pásková (2012) uvádějí, že je nutné sledovat vývoj jednotlivých indikátorů, které vytvářejí databázi nezbytnou pro účinnou práci destinačního managementu sledovaného území.

3.6 Institucionální řízení udržitelného cestovního ruchu

Problematikou udržitelného rozvoje se začala společnost zabývat od počátku osmdesátých let minulého století. V současné době je toto téma diskutováno jak na úrovni Evropské unie, tak i na úrovni jednotlivých států.

Zlomovým bodem v uvažování o udržitelném rozvoji a jeho uvedení do praxe bylo přijetí strategického dokumentu *Agenda 21*, který byl vypracován Organizací spojených národů (OSN) a představen v roce 1992 na Konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji v Riu de Janeiru. Tento dokument obsahuje 40 kapitol a je rozpracován do čtyř částí, zabývajících se detailním programem zabezpečení udržitelného vývoje planety až do konce 21. století. Definuje taktéž některé technologie a techniky, které je potřeba rozvíjet, aby bylo možné uspokojovat lidské potřeby a současně obezřetně hospodařit s přírodními zdroji. Cílem zpracování Agendy 21 je vytvoření podmínek pro udržitelný rozvoj, který zajistí zachování přírodního a kulturního dědictví pro další generace (Procházková, 2012).

Na základě Agendy 21 byly rozpracovány *Místní Agendy 21*, které představují plány rozvoje obcí a regionů a uplatňují principy udržitelného rozvoje na regionální a místní úrovni. Vznikají na základě spolupráce veřejné správy, obyvatel, podnikatelského sektoru a dalších zájmových skupin (Trávníček, Trojan, 2012). Houška (2014) uvádí činnosti, které mohou svým charakterem spadat do procesu místní Agendy 21. Jedná se například o obnovu památek, ožívování a zachovávání tradičních zvyklostí a řemesel, udržitelný cestovní ruch, územní plánování založené na integrovaném přístupu, péče o krajinu, programy pro školy zaměřené na otázky udržitelného rozvoje či environmentální systémy řízení pro podniky, místní úřady a další instituce.

Dalším klíčovým dokumentem v otázce udržitelného rozvoje je *Globální etický kodex UNTWO*. Je zaměřený na minimalizaci negativních sociálních a ekologických dopadů turistiky. Mezi jeho hlavní principy patří vzájemné porozumění a respekt mezi národy a společnostmi, cestovní ruch jako faktor udržitelného rozvoje, právo na cestovní ruch, svoboda pohybu turistů či definování práva zaměstnanců a podnikatelů v průmyslu cestovního ruchu (Houška, 2014).

Zabývat se problematikou udržitelnosti rozvoje cestovního ruchu je důležitým úkolem, který včleňuje do svých strategických dokumentů i Česká republika. Závodná (2015) uvádí, že v roce 2004 byla představena veřejnosti Strategie udržitelného rozvoje, respektující známé pilíře udržitelného rozvoje – ekonomicky, environmentální a sociokulturní. Dokument byl jako *Strategický rámeček udržitelného rozvoje České republiky* schválen v roce 2010. Je využíván v oblasti politických rozhodování v kontextu mezinárodních závazků, které přijala ČR v souvislosti se vstupem do EU, OECD a OSN. Struktura dokumentu sestává z pěti prioritních os:

- Společnost, člověk a zdraví
- Ekonomie a inovace
- Rozvoj území
- Krajina, ekosystém a biodiverzita

- Stabilní a bezpečná společnost

Na plnění cílů Strategického rámce dohlíží Rada vlády pro udržitelný rozvoj, která byla zřízena v roce 2003 jako stálý poradní, iniciační a koordinační orgán vlády České republiky pro oblast udržitelného rozvoje a strategického řízení (Závodná, 2015).

Dne 25. března 2013 vláda schválila novou *Koncepci státní politiky cestovního ruchu* v České republice na období 2014-2020. Jedná se o střednědobý strategický dokument pro oblast cestovního ruchu, jehož hlavním cílem je zvyšovat konkurenceschopnost tohoto odvětví na národní i regionální úrovni, dále pak si klade za cíl udržet ekonomickou výkonnost cestovního ruchu spolu s pozitivními dopady na sociokulturní a environmentální rozvoj České republiky. Koncepce obsahuje čtyři hlavní prioritní osy: zkvalitnění nabídky cestovního ruchu, management cestovního ruchu, destinační marketing a poslední prioritou je politika cestovního ruchu a ekonomický rozvoj (MMR, 2012).

4 Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu v destinaci Český Krumlov

4.1 Management destinace Český Krumlov

Český Krumlov je menší jihočeské město, které je od roku 1992 zapsané na Seznamu světového přírodního a kulturního dědictví UNESCO a které disponuje s velkým potenciálem pro rozvoj cestovního ruchu.

Cestovní ruch je pro město Český Krumlov prioritní oblastí, která musí být strategicky řízena. V této destinaci se zabývá destinačním managementem město Český Krumlov (komise cestovního ruchu Rady města Český Krumlov), Českokrumlovský rozvojový fond, spol. s r. o. (úsek cestovního ruchu – Český Krumlov Tourism), dále pak několik sdružení působící v oblasti cestovního ruchu a kultury na území města (Sdružení průvodců, Sdružení cestovního ruchu) a v neposlední řadě individuální subjekty cestovního ruchu a kultury (podnikatelské subjekty, neziskové organizace, orgány veřejné správy). (Marketingový plán rozvoje CR, 2015)

V rámci destinace působí jediná organizace cestovního ruchu – **Český Krumlov Tourism**, která je řízena a provozována Českokrumlovským rozvojovým fondem, spol. s r.o (100 % vlastnictví města Český Krumlov). Je považována za výkonnou a respektovanou oficiální turistickou autoritou města Český Krumlov, která přináší kvalitní servis pro návštěvníky destinace, obyvatele města a své partnery. Na lokální úrovni spolupracuje s již zmiňovanými subjekty, na úrovni krajů probíhá kooperace s Jihočeskou centrálou cestovního ruchu, Jihočeskou hospodářskou komorou či Krajským úřadem Jihočeského kraje. Na celostátní úrovni navázalo Český Krumlov Tourism spolupráci s Agenturou Czech Tourism, Asociací průvodců ČR, ACK CR či AHR. Na mezinárodní úrovni spolupracuje s Passau Tourismus, Tourismusverband Linz nebo se zahraničním zastoupením CzechTourism. Součástí vize, kterou si stanovil Český Krumlov Tourism, je přispívání k tomu, aby Český Krumlov zůstal vyhledávanou turistickou destinací s důrazem na cílové návštěvníky, prodlužování a navyšování počtu pobytů a zapojování širší nabídky města a blízkého okolí do návštěvnickým programů a při systematickém řízení trvale udržitelného cestovního ruchu, což je považováno za klíčovou součást destinačního managementu. Činnost Český Krumlov Tourism je následující:

- Propagace a podpora prodeje destinace,
- Public relations,
- Marketingová podpora městských akcí,
- Prezentace města na výstavách, veletrzích a workshopech,
- Získávání grantových prostředků,
- Ediční činnost,

- Sledování výkonnosti destinace pomocí analýz a statistického šetření,
- Krizový management a komunikace cestovního ruchu,
- Kooperace a komunikace s partnery. (ckfond.cz, 2015)

Nedílnou součástí úseku cestovního ruchu je kromě Český Krumlov Tourism také Infocentrum Český Krumlov a Oficiální informační systém. **Infocentrum Český Krumlov** bylo založeno roku 1994 a je jediným oficiálním turistickým informačním centrem ve městě. Jeho hlavním cílem je poskytování kvalitních služeb, např. turistické informace, zprostředkování ubytování, průvodcovské služby, prodej vstupenek, směnárna či poskytování veřejného internetu. V tabulce 1 jsou zmapovány vybrané činnosti Infocentra v roce 2014. Pro tento rok bylo evidováno počítadlem průchodů celkem 247 818 návštěvníků, což je o 3 % více než předcházející rok, kdy Infocentrum navštívilo 240 925 turistů. Celkově bylo na přepážkách obslouženo 72 416 klientů a bylo zodpovězeno 3 573 telefonických dotazů. Směnárnu využilo 8 745 návštěvníků, což je o téměř 4 % více než v roce 2013, kdy bylo provedeno 8 377 směn. Celkově bylo v roce 2014 uskutečněno 21 801 prodejů (vstupenky na kulturní akce, suvenýry, turistické mapy aj.)

Tab. 1 Činnost Infocentra Český Krumlov v roce 2014

Činnost	Počet klientů
Počet turistů celkem	247 818
Počet obslužených turistů na přepážkách	72 416
Počet telefonických dotazů	3 573
Směnárna, počet provedených směn	8 745
Počet uskutečněných prodejů	21 801

Zdroj: Vlastní zpracování podle statistik Infocentra Český Krumlov, 2014

Oficiální informační systém vznikl v roce 1997 a jeho hlavním úkolem je řízení a správa jednoho z nejrozsáhlejších a nejkompexnějších informačních systémů, který obsahuje veškeré potřebné informace pro návštěvníky města, místní obyvatele a své partnery. (ckfond.cz, 2015)

Tab. 2 Návštěva OIS města za rok 2014

Ukazatel	Počet
Zobrazení stránek (v mil.)	6,10
Návštěvníci (v mil.)	2,01
Průměr denních návštěv	5 528

Zdroj: Vlastní zpracování podle statistik OIS Český Krumlov, 2014

V roce 2014 si zobrazilo webové stránky města Český Krumlov celkově 2,01 milionů uživatelů. Oproti předchozímu roku se ale jedná o 8 % pokles ná-

vštevnosti, jelikož v přecházejícím roce vyhledávalo informace na oficiálním systému téměř 2,19 milionu uživatelů.

4.2 Ekonomický pilíř udržitelného cestovního ruchu

Vlivy cestovního ruchu na ekonomiku bývají obecně chápány jako pozitivní, je však otázkou, nakolik to je skutečně pravda. V souvislosti s pozitivními vlivy se dá mluvit o rostoucích příjmech do rozpočtu obce, růstu zaměstnanosti v dané lokalitě či o zvyšujícím se počtu investic do infrastruktury. S cestovním ruchem vyvstávají ale také negativní jevy spojené s ekonomickou oblastí. Jedná se například o ekonomické závislosti na turismu, růstu cenové hladiny v dané lokalitě, vysokými náklady na cestovní ruch obecně či sezónností. A právě následující kapitola se bude jednotlivými ekonomickými vlivy podrobněji zabývat.

4.2.1 Příjmy z cestovního ruchu

Významnou část příjmů do rozpočtu města Český Krumlov tvoří aktivity spojené s cestovním ruchem. Vedle vyšších důchodových daní (55 mil. Kč/rok) a DPH (51,5 mil. Kč/rok) má neopomenutelný vliv na rozpočet města výše místních poplatků (viz Tab. 3).

Poplatky se řídí na území Českého Krumlova obecně závaznou vyhláškou č. 4/2010, o místních poplatcích ze dne 21. prosince 2010, ve které jsou stanoveny jednotlivé výše daných poplatků, ohlašovací povinnost ke vzniku a zániku poplatkové povinnosti, splatnost, úlevy či případné osvobození od poplatků (ckrumlov.cz, 2015). V Českém Krumlově se ustanovily následující typy poplatků související s cestovním ruchem, jejichž plněním se zabývá Městský úřad Český Krumlov:

- Poplatek za lázeňský nebo rekreační pobyt
- Poplatek z ubytovací kapacity
- Poplatek ze vstupného
- Poplatek za užívání veřejného prostranství

Poplatek za lázeňský nebo rekreační pobyt jsou povinny platit fyzické osoby, které přechodně pobývají na území města za účelem léčení nebo rekreace. Plátcem je ubytovatel (provozovatel hotelů, penzionů, motelů apod.), jehož povinností je vést si evidenční knihu, do které se zapisuje doba ubytování, účel pobytu, jméno, příjmení, adresa trvalého pobytu a číslo OP či cestovního dokladu. Sazba poplatku činí 15 Kč za osobu a každý (i započatý) den pobytu. V roce 2013 přinesl tento druh poplatku do místního rozpočtu více než 3,5 mil. Kč, roku 2014 to bylo ještě o téměř 400 000 Kč více.

Poplatek z ubytovací kapacity je vybírán ze zařízení, která jsou určena k přechodnému ubytování za úplaty a činí 6 Kč za využití lůžko a den. Stejně jako u předcházejícího poplatku je plátcem ubytovatel, který poskytuje přechodné ubytování. Osvobozeno od poplatku může být ubytovací zařízení, které poskytuje své kapacity pro přechodné ubytování studentů nebo žáků či osvobozeno může být

zařízení sloužící pro sociální či charitativní účely. V roce 2013 bylo za poplatků z ubytování vybráno 1,43 mil. Kč, rok 2014 přispěl částkou 1,53 mil. Kč. Město Český Krumlov momentálně řeší v této souvislosti problém tzv. stínové ekonomiky, kdy množství majitelů ubytovacích zařízení nepřiznávají skutečnou výši poplatků uvedených výše, které by měly být odváděny do městského rozpočtu. Řešením by mohl být systém zavedení fixních plateb, které by musely být měsíčně odváděny každým vlastníkem ubytovacího zařízení.

Poplatek ze vstupného je finanční částkou, která je vybírána ze vstupného na filmová a divadelní představení, koncerty, prodejní či reklamní akce, plesy, taneční zábavy a diskotéky. Sazba poplatku činí 5 – 20 % ze vstupného v závislosti na typu pořádané akce. Z Tab. 3 je zřejmé, že příjem z tohoto poplatku stoupá, v roce 2014 činil 51 000 Kč.

Poplatek za užívání veřejného prostranství je vybírán v souvislosti s užitím veřejného prostranství zvláštním způsobem. Tím se rozumí například umístění dočasných staveb a zařízení za účelem prodeje výrobků či služeb, užívání prostranství pro kulturní, sportovní či reklamní akce. Výše poplatku je vypočítána na základě každého (i započatého) metru čtverečního veřejného prostranství a za každý (i započatý) den využívání tohoto místa. Obvykle je sazba stanovena na 10 – 100 Kč/m²/den v závislosti na výběru umístění. V roce 2014 byl jeho příspěvek do rozpočtu 2,42 mil. Kč.

Mezi další příjmy do rozpočtu města, které jsou generovány i díky cestovnímu ruchu, patří i daň z nemovitých věcí. Ta je složena z daní ze staveb a z daní z pozemku. Výše sazby daně je ovlivněna dvěma koeficienty – koeficientem podle velikosti obce (hodnota 2,0 určena podle počtu obyvatel města Český Krumlov) a místním koeficientem (od roku 2010 si stanovilo město hodnotu koeficientu 2,0, která je platná doposud). Z Tab. 3 vidíme, že v roce 2012 dosahovaly příjmy z daně více než 11,3 mil. Kč a roku 2014 to bylo již přes 12 mil. Kč.

Příjmy z parkovacích míst jsou také neopomenutelných finančním zdrojem. Městský parkovací systém momentálně nabízí návštěvníkům města zhruba 680 parkovacích míst pro osobní automobily a 40 parkovacích míst pro zájezdové autobusy. Parkoviště jsou vybavena moderními samoobslužnými technologiemi, i díky kterým bylo v roce 2013 vybráno 14,6 mil. Kč a o rok později více než 16 mil. Kč (ckfond, 2015). Vybrané příjmy podrobněji zachycené nabízí Tab. 3.

Tab. 3 Příjmy/výdaje města plynoucí z cestovního ruchu v tis. Kč

Ukazatel	2012	2013	2014
Celkové příjmy	246 695	263 498	280 793
Důchodové daně	46 717	53 304	55 052
DPH	39 404,6	48 278,7	51 527,3
Daň z nemovitých věcí	11 304,7	13 161,5	12 063,3
Místní poplatky			
Poplatek za lázeňský nebo rekreační pobyt	3 383	3 542,5	3 926,8
Poplatek z ubytovací kapacity	1 405,8	1 429,8	1 528
Poplatek ze vstupného	21,2	41,4	51
Poplatek užívání veřejného prostranství	2 399,4	2 535,7	2 424,4
Příjmy z parkovacích ploch	13 728	14 601	16 022
Celkové výdaje	231 412	254 304	273 242
Běžné výdaje	203 195	213 769	210 601
Kapitálové výdaje	28 217	40 535	62 641

Zdroj: Vlastní zpracování dle Rozpočtu města, Výroční zprávy ČKRF spol. s r.o.

Z uvedené tabulky je patrné, že se celkové příjmy za poslední roky zvyšují. V roce 2012 činily 246,7 mil. Kč, o rok později 263,5 mil. Kč a poslední sledovaný rok dosáhly hodnoty 280,8 mil. Kč. Jelikož podobný průběh ukazují i další vybrané příjmové ukazatele lze konstatovat, že cestovní ruch pozitivně přispívá ke zvyšujícím se příjmům do rozpočtu města Český Krumlov.

Co se týče celkových výdajů města, ty mají taktéž vzrůstající tendenci. V roce 2012 činily 231,4 mil. Kč, o rok později 254,3 mil. Kč a roku 2014 vystoupaly až na 273,2 mil. Kč. Více než 70 % z celkových výdajů tvoří běžné výdaje, mezi které lze v kontextu cestovního ruchu zařadit například provoz informačních a komunikačních systémů (Oficiální informační systém města), zpracování strategických dokumentů města (Akční plán města, aktualizace Strategického plánu a další), výdaje na pořádání a organizaci kulturních akcí (Slavnosti pětilisté růže, Mezinárodní hudební festival, Svatováclavské slavnosti a jiné) či výdaje na podporu spolupráce s partnerskými městy. Mezi kapitálové výdaje, které tvoří podstatně menší část celkových výdajů, můžeme zařadit správu a revitalizaci kulturních památek, výdaje na budování či rekonstrukce infrastruktury a jiné.

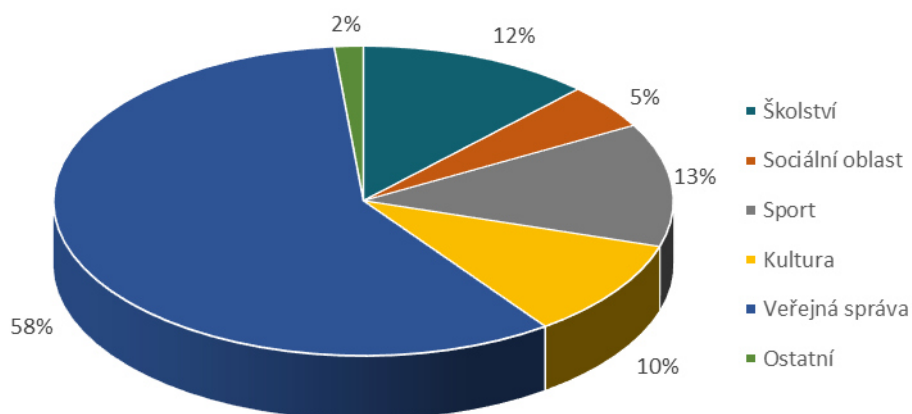
Při celkovém hodnocení je nutné porovnat velikost celkových příjmů a celkových výdajů. Za námi sledované roky hospodařilo město s finančním přebytkem, tudíž lze říci, že z hlediska ekonomického cestovní ruch přispívá pozitivně ke kladnému výsledku hospodaření města Český Krumlov.

4.2.2 Investiční činnost

Jistým předpokladem pro rozvoj cestovního ruchu v destinaci je kvalita vybudované infrastruktury, a to jak občanské, dopravní či technické. Nově vybudovanou či

rekonstruovanou stávající infrastrukturu mohou využívat jak návštěvníci, tak i především místní obyvatelé.

Město Český Krumlov každoročně používá nemalé množství financí právě v této oblasti. Na grafu níže je zobrazeno investiční chování města podle jednotlivých oblastí podpory. Nejvíce peněžních prostředků v roce 2014 plynulo z rozpočtu do projektů, které spadají svým charakterem do oblasti veřejné správy. Jedná se například o investice do oprav komunikací (36 mil. Kč), vodovodů a kanalizace (40,3 mil. Kč), veřejného osvětlení (6,6 mil. Kč), dále pak investice na ochranu životního prostředí (27,5 mil. Kč), kulturních památek (34,6 mil. Kč) a další. Na sportovní činnost město v roce 2014 přispělo téměř 38 mil. Kč a 35,8 mil. Kč bylo vloženo do školních zařízení. Nemalou částkou více jak 30 mil. Kč bylo využito na kulturní dění ve městě.

Obr. 4 Investiční činnost dle oblastí podpory
Zdroj: Vlastní zpracování dle rozpočtu města, 2014

Konkrétní investiční akce jsou zaznamenány v Akčním plánu rozvoje města Český Krumlov (2013), který byl vypracován pro období 2013 – 2015 a obsahuje všechny uskutečněné či plánované investice s rozpočtem vyšším než 0,5 mil. Kč.

Tab. 4 Investiční činnost (v mil. Kč)

Oblast podpory	2011-2014		
	Investiční projekty	Neinvestiční projekty	Celkem
Infrastruktura	121,4	46,8	168,2
Kultura a cestovní ruch	343,7	26,3	370
Životní prostředí	20,9	1,5	22,4

Sport a volný čas	20	0,7	20,7
Celkem	506	75,3	581,3

Zdroj: Vlastní zpracování podle Akčního plánu rozvoje města, 2013

Celkově bylo vyčleněno 168,2 mil. Kč za účelem vybudování lepší a kvalitnější infrastruktury města. Mezi projekty, které byly finančně podpořeny, patří například vybudování parkovišť v blízkosti historického jádra města, rekonstrukce autobusového nádraží, oprava komunikací či projekt rekonstrukce Jelení lávky jakožto protipovodňové opatření. V rámci kultury a cestovního ruchu bylo použito 370 mil. Kč na projekty týkající se rekonstrukce městského divadla a kina, rekonstrukce Synagogy, dále pak projekt digitalizace archivu fotografií Fotoateliéru Seidel či zpracování Management plan pro historické centrum města Český Krumlov. V oblasti životního prostředí bylo investováno 8,6 mil. Kč na vybudování odpočinkových ploch a městské zeleně. Do odpadového hospodářství, zahrnující rekultivaci nezabezpečené skládky, rozšíření současné skládky města či vybudování nového Sběrného dvora, bylo vloženo 12,5 mil. Kč. Částkou 20,7 mil. Kč bylo přispěno na sport a jiné volnočasové aktivity, díky čemuž došlo k rekonstrukci plaveckého bazénu, modernizaci zimního stadionu nebo vystavění nových víceúčelových hřišť. V nedávné době byl řešen projekt na vybudování rekreační zóny včetně venkovního koupání v oblasti Hornobránského rybníka, kterým měla být vyřešena otázka chybějícího zařízení stejného účelu ve městě.

Na základě zjištěných poznatků lze konstatovat, že město vynakládá množství investic směrem ke zlepšení stávající infrastruktury a zkvalitnění životní úrovně místních obyvatel.

Jak bylo řečeno v úvodu kapitoly, v Českém Krumlově se cestovním ruchem nezabývá pouze město Český Krumlov, respektive jednotlivé obory městského úřadu, ale i Českokrumlovský rozvojový fond, s r.o. (ČKRF). Podle Výroční zprávy ČKRF (2014) společnost investovala v roce 2014 do oprav a na výstavbu nové infrastruktury více než 4,1 mil. Kč. Byly provedeny opravy historických budov, které jsou pod správou firmy, a především byla zahájena klíčová investiční akce – Rekonstrukce autobusového nádraží. Celkově se ale jednalo o investičně méně náročný rok, viz následující tabulka.

Tab. 5 Investiční činnost ČKRF spol. s r.o. (v mil. Kč)

	2011	2012	2013	2014	1993-2014
*opravy	5 571	3 053	3 966	2 965	103 439
*investice	14 665	17 579	11 216	1 163	378 530
Celkem	20 236	20 632	15 182	4 128	481 969

Zdroj: Výroční zpráva ČKRF, spol. s r.o., 2014

Jak je vidět v tabulce výše, společnost od doby svého vzniku již proinvestovala 482 mil. Kč a výrazně tak přispívá ke zvelebování města.

4.2.3 Analýza zaměstnanosti v cestovním ruchu

Cestovní ruch přispívá svou měrou k množství pracovních míst pro obyvatele města Český Krumlov. Nyní se pokusíme z dostupných zdrojů tento přínos kvantifikovat.

Český statistický úřad v roce 2014 evidoval celkem 6 620 ekonomicky aktivních obyvatel z celkového počtu 13 361 osob s trvalým pobytem na území města Český Krumlov, což je téměř 50 % práceschopných obyvatel. Z tohoto počtu je 52 % mužů a 48 % žen. V tabulce níže lze dále sledovat, že míra nezaměstnanosti, která je určena podílem mezi počtem nezaměstnaných a počtem ekonomicky aktivních osob, dosahuje 9,4 % a je jedna z nejvyšších v Jihočeském kraji. Nepracující důchodci, žáci, studenti či učni tvoří velkou skupinu ekonomicky neaktivních osob, jejichž počet dosahuje téměř 6 000. Jisté odchylky od předchozí interpretace mohou způsobovat 748 osob, u kterých se nepodařilo zjistit jejich ekonomickou aktivitu.

Tab. 6 Obyvatelstvo podle ekonomické aktivity

Obyvatelstvo		Celkem	Muži	Ženy	
Celkový počet obyvatel		13 361	6 421	6 940	
Ekonomicky aktivní celkem		6 620	3 471	3 149	
v tom	Zaměstnaní	5 997	3 136	2 861	
	z toho podle postavení v zaměstnání	Zaměstnanci	4 616	2 307	2 309
		zaměstnavatelé	269	181	88
		pracující na vlastní účet	835	539	296
	ze zaměstnaných	pracující důchodci	325	143	182
		ženy na mateřské dovolené	127	-	127
Nezaměstnaní		623	335	288	
Ekonomicky neaktivní celkem		5 993	2 553	3 440	
z toho	nepracující důchodci	2 867	1 124	1 743	
	žáci, studenti, učni	1 844	921	923	
Osoby s nezjištěnou ekonomickou aktivitou		748	397	351	

Zdroj: Vlastní zpracování podle ČSÚ, 2014

V cestovním ruchu je podle Satelitního účtu cestovního ruchu ČR momentálně zaměstnáno více než 231 300 osob, i díky kterým je podíl cestovního ruchu na celkové zaměstnanosti v České republice 4,6 % (czso.cz, 2015).

Jelikož neexistují žádné přesné statistiky ohledně počtu osob, které jsou v Českém Krumlově zaměstnaní v sektoru cestovního ruchu, bude zvolen navržený postup pro výpočet podle autorů Analýzy cestovního ruchu (2015), který je naznačený v následující tabulce.

Tab. 7 Výpočet zaměstnanosti v cestovním ruchu

Kritérium	Údaj
Počet lůžek v Českém Krumlově	4 582
Schmithauserův (Walliský) koeficient	× 0,46
Počet pracovních míst v průmyslu CR	2 108
Násobek ekonomiky CR ve vztahu k průmyslu CR v zaměstnanosti	× 2,6
Počet pracovních míst v ekonomice CR	5 480
Vliv sezónnosti	× (7/12)
Počet osob zaměstnaných cestovním ruchem	3 197
Vliv individuálních ubytovacích zařízení a apartmánového bydlení (25 %)	× 0,75
Počet osob zaměstnaných CR	2 400
Vliv stínové ekonomiky	× 1,2
Počet osob zaměstnaných v CR při zohlednění vlivu stínové ekonomiky (20 %)	2 880

Zdroj: Upraveno dle Analýzy přínosů CR, 2015

Výpočet zaměstnanosti je založen na údajích o počtu lůžek, pomocí kterého je podle Schmithauserova koeficientu 0,46¹⁰ vypočítán počet pracovních míst v průmyslu cestovního ruchu. Pojmem průmysl cestovního ruchu jsou zde rozuměny všechny ekonomické aktivity, které přímo souží k uspokojování potřeb návštěvníků města (tzv. přímý efekt cestovního ruchu). Jedná se například o ubytování, stravování, informační služby a jiné. Do výpočtu celkové zaměstnanosti ale musí být zahrnuto i působení cestovního ruchu v souvisejících oborech, tzv. nepřímý a vyvolaný efekt působení cestovního ruchu. Pro jeho výpočet je zvolen koeficient 2,6, který je odvozen na základě odhadu podílu ekonomiky cestovního ruchu na zaměstnanosti v hodnotě 12 % (odhad dle Koncepce státní politiky CR, 2012) a na základě celkové zaměstnanosti v průmyslu cestovního ruchu v hodnotě 4,6 % ($12/4,6 = 2,6$). Při zohlednění vlivu sezónnosti (viz podkapitola 4.2.5) a vlivu individuálních ubytovacích zařízení a apartmánového bydlení (odhadem zaměstnávají o 25 % méně zaměstnanců než zbylá ubytovací zařízení) se dostáváme k 2 400 osob, které jsou v Českém Krumlově zaměstnány v oblasti cestovního ruchu. Podle odborných studií je potřeba ještě 20 % aktivně činných osob přičíst, jelikož takové procento lidí se pohybuje v tzv. stínové ekonomice a nejsou tak oficiálně registrováni. Při zohlednění vlivu stínové ekonomiky je možné říci, že neoficiálně může být zaměstnáno až 2 880 osob v cestovním ruchu nebo odvětvích, které cestovní ruch ovlivňuje.

Jelikož bylo zjištěno, že v Českém Krumlově je 6 620 ekonomicky aktivních obyvatel, cestovní ruch tedy zaměstnává 36 % obyvatel města (při zohlednění stínové ekonomiky 44 %). Je tedy možné říci, že cestovní ruch je pro obyvatele nejdů-

¹⁰ Schmithauser se zabýval zaměstnaností ve Švýcarsku, kdy podle jeho studie 1 000 lůžek v ubytovacích zařízeních vytvářejí v průměru 459 dodatečných pracovních míst v terciální sféře.

ležitějším zdrojem příjmů a pracovních míst. V této souvislosti můžeme mluvit o silné ekonomické závislosti obyvatel právě na tomto odvětví.

S analýzou zaměstnanosti souvisí i vývoj ekonomických subjektů ve městě. Podle Českého statistického úřadu bylo evidováno v roce 2010 celkem 3 806 podniků, viz Tab. 8. O rok později zaniklo 26 podniků a celkový počet se snížil na 3 780 subjektů. Za námi poslední sledovaný rok, 2014, bylo zaregistrováno 3 755 podniků, což je nejméně za posledních pět let.

Tab. 8 Podnikatelské subjekty

Rok	2010	2011	2012	2013	2014
Podnikatelské subjekty celkem	3 806	3 780	3 760	3 763	3 755
Podnikatelské subjekty v odvětví CR	841	848	873	857	860

Zdroj: Vlastní zpracování podle ČSÚ, 2015

Podle klasifikace CZ-NACE byly vybrány ty ekonomické činnosti, které souvisejí s cestovním ruchem, aby byl zmapován počet subjektů podnikajících v cestovním ruchu. Mezi tyto činnosti patří pozemní a potrubní doprava, vodní doprava, letecká doprava, ubytování, stravování a pohostinství, informační činnosti, reklama a průzkum trhu, činnosti cestovních agentur, kanceláří a jiné rezervační a související činnosti, tvůrčí, umělecké a zábavní činnosti, činnosti knihoven, archivů, muzeí a jiných, sportovní, zábavní a rekreační činnosti.

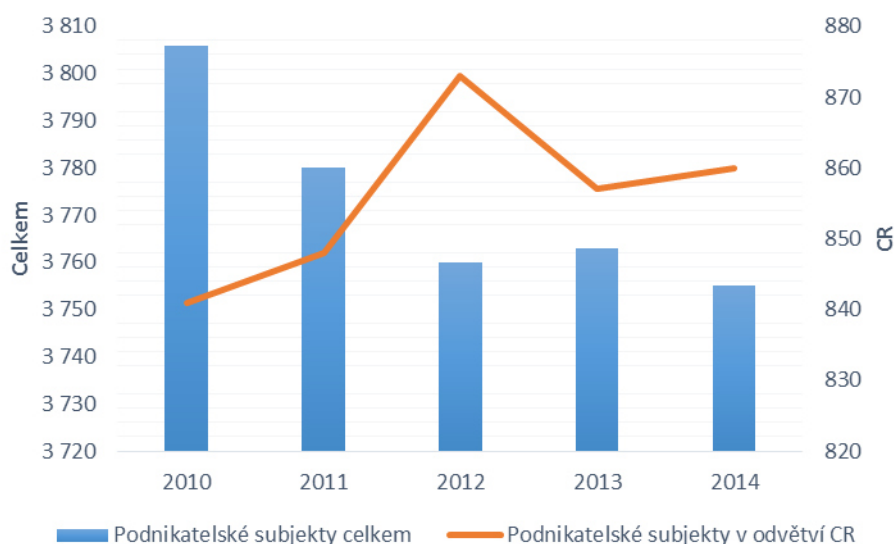
Tab. 9 Klasifikace ekonomických činností dle CZ-NACE

Klasifikace ekonomických činností v cestovním ruchu dle CZ-NACE	2010	2011	2012	2013	2014
49 Pozemní a potrubní doprava	73	77	75	68	70
50 Vodní doprava	1	1	1	1	1
51 Letecká doprava	0	0	0	0	0
55 Ubytování	233	229	234	228	222
56 Stravování a pohostinství	305	306	314	303	309
63 Informační činnosti	6	5	7	7	7
73 Reklama a průzkum trhu	41	52	65	70	73
79 Činnosti cestovních agentur, kanceláří a jiné rezervační a související činnosti	50	47	44	45	47
90 Tvůrčí, umělecké a zábavní činnosti	13	14	16	16	18
91 Činnosti knihoven, archivů, muzeí a jiných kulturních zařízení	6	5	6	6	6
93 Sportovní, zábavní a rekreační činnosti	113	112	111	113	107
Celkem	841	848	873	857	860

Zdroj: Vlastní zpracování podle ČSÚ, 2015

V roce 2010 zaznamenalo těchto 11 kategorií celkem 841 podnikatelských subjektů, což je 22 % z celkového počtu podniků ve městě. V roce 2012 byl zjištěn nejvyšší počet, celkem 873 podniků působících v oblasti cestovního ruchu. Nejvíce subjektů se realizuje v oblasti stravování a pohostinství. V roce 2013 jich bylo 303, o rok později se jejich počet navýšil o 6 zařízení. Druhou nejpočetnější skupinu tvoří ubytovací zařízení, kterých bylo registrováno v roce 2014 celkem 222, a třetí nejzastoupenější skupinou jsou podniky, které se zabývají sportovní, zábavní a rekreační činností.

V následujícím grafu lze porovnat vývojové tendence počtu podnikatelských subjektů, kdy na levé ose jsou měřeny všechny registrované podnikatelské subjekty, které působí ve městě a na pravé ose jsou měřeny podniky, jejichž činnost souvisí s cestovním ruchem.

Obr. 5 Podnikatelské subjekty působící v odvětví CR

Zdroj: Vlastní zpracování podle ČSÚ, 2015

Z grafu je patrné, že trendy obou sledovaných ukazatelů jsou opačné. Počet celkových podnikatelských subjektů má klesající charakter, který je narušen pouze v roce 2013, kdy dochází k mírnému nárůstu v souhrnu všech podnikatelských subjektů ve městě. Naopak množství subjektů v cestovním ruchu má vzrůstající tendenci, které se vymyká pouze rok 2013, kdy došlo v poklesu množství podniků. Tento zajímavý úkaz svědčí o tom, že cestovní ruch v Českém Krumlově může být považován za stabilní ekonomické odvětví, na které nemá vliv snižující se počet podnikatelských subjektů, jinak řečeno, pokud dochází k zániku podnikatelského zařízení na území města Český Krumlov, je téměř jisté, že nepatří do sektoru cestovního ruchu.

4.2.4 Vývoj cenové hladiny

Závažným problémem spojeným s cestovním ruchem je inflace neboli zvýšení cenové hladiny v důsledku velkého množství návštěvníků v dané destinaci a s tím související vyšší poptávkou po zboží a službách.

V Českém Krumlově lze tento jev pozorovat převážně v samotném centru města a v jeho nejbližším okolí. V tabulce níže jsou vybrány tři zásadní ukazatele, díky nimž je porovnáno město Český Krumlov s městem Strakonice, které se nachází taktéž v Jihočeském kraji a bylo vybráno z důvodu srovnatelné velikosti, avšak odlišné intenzity cestovního ruchu.

Tab. 10 Vývoj cenové hladiny

Ukazatel	Český Krumlov	Strakonice
Ubytování	2 500 Kč/noc/pokoj	1 100 Kč/noc/pokoj
Stravování	150 Kč/hlavní chod	110 Kč/hlavní chod
Sport		
<i>Půjčovna kol</i>	300 Kč/den	250 Kč/den
<i>Půjčovna lodí</i>	400 Kč/den/kanoe	200 Kč/den/kanoe

Zdroj: Vlastní zpracování

V oblasti ubytování byly zkoumány objekty nacházející se v blízkosti centra zvolených měst a vyznačující se podobnou kvalitou poskytovaných služeb. V Českém Krumlově bylo vycházeno z uvedených cen ubytování hotelu The Old Inn, hotelu Na Louži, hotelu Konvice, hotelu Krčínův dům a hotelu Zlatý Anděl a ve Strakonici z aktuálního ceníku hotelu Bílá Růže, hotelu Leticia, hotelu Bílý Vlk, hotelu a restaurace Splávek a hotelu Garnet. Lze vidět, že průměrná cena ubytování v hotelovém pokoji pro dvě osoby je v Českém Krumlově více než dvojnásobně dražší.

V cenách stravovacích zařízení již takový velký rozdíl není, ale i přesto lze tvrdit, že průměrná cena hlavního chodu je v Českém Krumlově o 25 % vyšší než ve Strakonici. Porovnány byly opět restaurace, nacházející se v blízkosti centra vybraných měst.

V tabulce výše lze pozorovat i rozdílné ceny půjčoven sportovního vybavení. Zatímco si lze v Českém Krumlově půjčit kolo za cenu 300 Kč/den, v druhé námi vybrané lokalitě zákazníci zaplatí o téměř 20 % méně. Až o 50 % více zaplatí příznivci lodní turistiky za pronájem kánoe.

Z naší zjednodušené analýzy můžeme usoudit, že město Český Krumlov je skutečně poznamenáno jádrovou inflací, která „tlačí“ ceny zboží a služeb v destinaci vzhůru.

4.2.5 Problém sezónnosti destinace

Sezónnost destinace je příznačným jevem spojeným s cestovním ruchem. V podstatě se jedná o rozdělení kalendářního roku do dvou částí – hlavní sezóny a mimosezóny, přičemž každé z těchto období přináší jinou potřebu lidských zdrojů,

jiný odbyt výrobků a služeb či jiné materiální potřeby. V ideálním případě by destinace neměla „trpět“ tímto jevem.

Město Český Krumlov je považováno spíše za sezónní destinaci, a proto se nyní budeme snažit tento problém pomocí dvou námi vybraných ukazatelů analyzovat.

Tab. 11 Měsíční vývoj tržeb z parkování, návštěvnosti Infocentra ČK

Měsíc	Tržby z parkování	Návštěvnost Infocentra
leden	345 388	11 104
únor	311 455	10 870
březen	446 048	12 292
duben	675 833	15 996
květen	1 302 216	26 496
červen	1 310 959	23 080
červenec	2 496 399	35 401
srpen	2 967 513	38 631
září	1 436 752	25 145
říjen	1 132 736	18 089
listopad	483 850	12 224
prosinec	582 897	11 597

Zdroj: Vlastní zpracování podle statistik Infocentra Český Krumlov, ČKRF, spol. s r.o., 2014

Z tabulky výše je patrné, že na základě tržeb z parkovacích ploch lze konstatovat, že nejvíce byly využívány v měsících od dubna do října, kdy tržby činily více než 500 000 Kč. Podle informací z Infocentra Český Krumlov, které měří počet návštěv evidovaných počítadlem průchodů, došlo k překročení 15 000 turistů také právě v době od dubna do října. Na základě tohoto zjištění lze říci, že hlavní sezóna v Českém Krumlově je právě v tomto rozmezí.

4.3 Environmentální pilíř udržitelného cestovního ruchu

Cestovní ruch nelze provádět bez odpovědnosti k životnímu prostředí, neboť může dojít k tomu, že bude zničeno to, co návštěvníky destinace přitahuje. Pokud se cestovní ruch vyvíjí v souladu s principy a zásady udržitelnosti, může přispět k zlepšení nebo alespoň zachování životního prostředí destinace.

Environmentální dopady cestovního ruchu jsou oproti ekonomickým všeobecně považovány jako spíše negativní. Jsou vyvolávány buďto přímo (například znečištění území odpady) nebo nepřímo (například prostřednictvím spotřeby vyčerpateľných zdrojů).

4.3.1 Územní rozdělení města

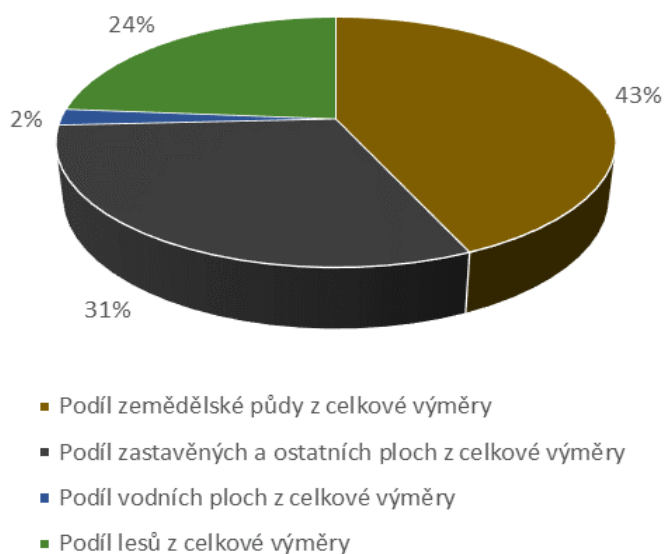
Tabulka níže ukazuje základní informace o území. Město se rozprostírá ve 492 m n. m., na území o velikosti 2 216 hektarů a je rozděleno do šesti katastrálních území (Český Krumlov, Kladné-Dobrkovice, Přísečná-Domoradice, Slupenec, Spolí-Nové Spolí a Vyšný) a deseti částí (Vnitřní Město, Latrán, Plešivec, Horní Brána, Nádražní Předměstí, Domoradice, Nové Dobrkovice, Slupenec, Nové Spolí a Vyšný).

Tab. 12 Základní informace o městě

Katastrální plocha (ha)	2 216,85
Počet katastrů	6
Počet částí obce	10
Nadmořská výška (m n. m.)	492

Zdroj: Vlastní zpracování dle ČSÚ, 2015

Podle Českého statistického úřadu (2015) je území města tvořeno ze 43 % zemědělskou půdou. Zastavěné a ostatní plochy představují celkem 31% z rozlohy města. Téměř 24 % území tvoří lesy a nejmenší podíl z celkové výměry města reprezentují vodní plochy.

Obr. 6 Územní rozdělení města

Zdroj: Vlastní zpracování podle ČSÚ, 2015

Jak bylo naznačeno v úvodu kapitoly, vývoj složek přírodního prostředí souvisí v tím, jak na ně působí cestovní ruch. Následující podkapitoly se budou zabývat vývojem vybraných složek, které mají vliv na udržitelný cestovní ruch.

4.3.2 Odpadové hospodářství

Množství vyprodukovaného odpadu zásadně ovlivňuje udržitelný rozvoj v destinaci. Cílem odpadového hospodářství by měla být především potřeba předcházení vzniku odpadů a omezování jejich negativního vlivu na životní prostředí.

Systém shromažďování, sběru a odstraňování odpadů v Českém Krumlově se řídí Obecně závaznou vyhláškou č. 22/2006. Obsahem vyhlášky jsou instrukce, jakým stylem je nutné třídít odpad, jsou definovaná místa určená k odkládání odpadů či je zde určena frekvence a trasa sběru odpadu. S cestovním ruchem je spjata především množství tříditelného odpadu (papír, sklo, plasty), ale také směsného komunálního odpadu, a přesně na tyto druhy se podíváme podrobněji.

Na základě údajů z odboru Životního prostředí (ŽP) Český Krumlov lze vidět, že za posledních pět let ubývá množství vyprodukovaného papíru a lepenky, které patří mezi biologicky rozložitelné odpady. Zatímco v roce 2010 bylo naměřeno 178 tun tohoto druhu odpadu, v roce 2014 poklesl počet o více než 14 tun. Opačnou tendenci vývoje má sklo, kdy v roce 2010 činilo 94 tun a o pět let později bylo zjištěno o pět tun odpadu více. Množství plastů se oproti roku 2010 zvýšilo o téměř 20 % a to z hodnoty 108 tun na 133 tun.

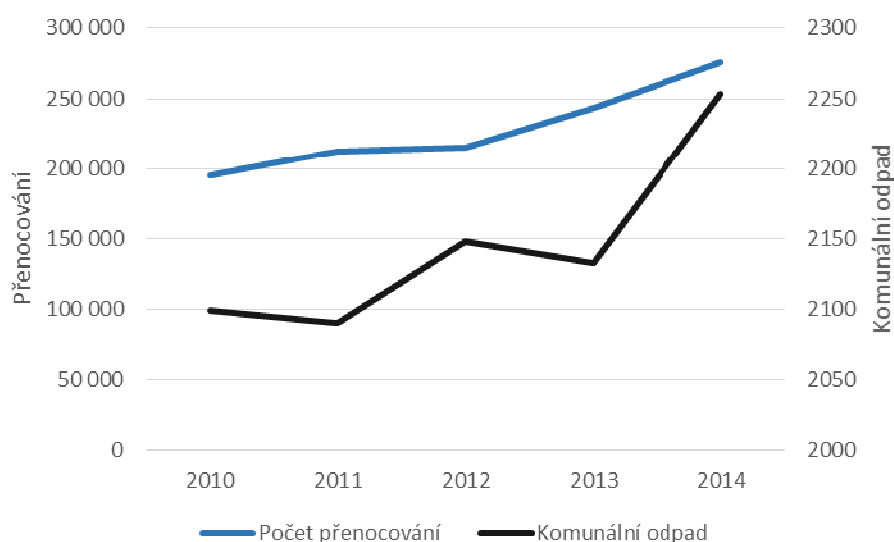
Tab. 13 Druhy odpadů (t)

Druhy odpadu	2010	2011	2012	2013	2014
Papír a lepenka	178	176	175	164	164
Sklo	94	96	97	98	99
Plasty	108	124	131	129	133
Směsný komunální odpad	2 099	2 090	2 148	2 133	2 253

Zdroj: Vlastní zpracování dle údajů Životního prostředí ČK, 2015

Množství vyprodukovaného papíru se vyznačuje klesajícím trendem, naproti tomu se v posledních letech množství skla a plastů neustále zvyšuje. Tyto druhy odpadu ale nejsou pro území příliš zatěžující, jelikož dochází k recyklacím a dalšího využití vytříděných částí. Papír slouží po recyklaci, která může být provedena až 7x v závislosti na kvalitě papíru, k výrobě nového papíru. Z plastů lze vyrábět vlákna, která se poté využívají jako výplně do zimních bund či spacáků. Igelitové sáčky a tašky se využívají na výrobu fólií a různých druhů pytlů. Sklo je přidáváno do směsi na výrobu nového skla (ckrumlov.cz/odpady, 2015).

V tabulce 13 je uveden ještě jeden druh odpadu, a to směsný komunální odpad neboli odpad, který zůstává po oddělení všech využitelných složek odpadu. Jeho vývoj je porovnán s vývojem počtu přenocování návštěvníků města Český Krumlov.

Obr. 7 Vývoj počtu přenocování a směsného komunálního odpadu
Zdroj: Vlastní zpracování podle statistik ŽP ČK a DM ČK, 2014

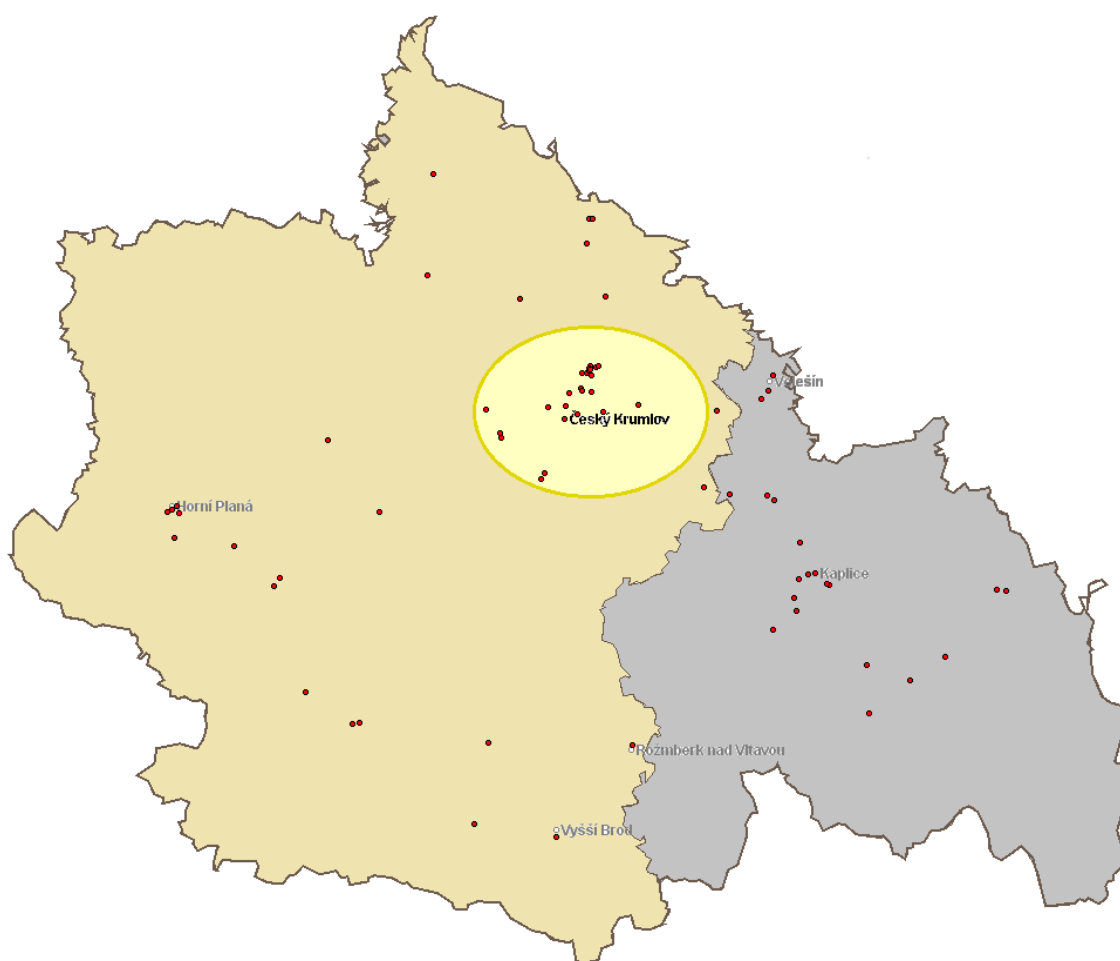
Toto porovnání bylo zvoleno z důvodu zjištění možné závislosti těchto dvou veličin. Z grafu je patrné, že počet přenocování návštěvníků má za posledních pět let vzrůstající charakter a stejně se vyznačuje i množství vyprodukovaného komunálního odpadu. Zda je patrná závislost mezi uvedenými jevy a její těsnost lze zjistit pomocí koeficientu korelace. Pomocí programu MS Excel byla zjištěna hodnota korelačního koeficientu 0,89, poukazující na silnější přímou závislost mezi pozorovanými jevy. Lze říci, že se zvyšující se návštěvností města zároveň roste množství odpadu zatěžující území města.

V Českém Krumlově je jeden sběrný dvůr, kde je možné odevzdat odpady, které se nevejdou do či nepatří do běžných kontejnerů. Směsný komunální odpad je vyvážen na jedinou skládku ve městě - Pinskrova Dvora. Ta má momentálně téměř vyčerpanou kapacitu, proto je v současné době vybírán dodavatel, který provede rekultivaci a rozšíření skládky (vestnikverejnychzakazek.cz).

Město řeší také problémy s tzv. černými skládkami. Ty vznikají na místech, na nichž ukládání odpadů není povoleno příslušnými orgány. V Českém Krumlově se objevují především na periferiích území. Jejich likvidace je časově náročná a často i nemožná, jelikož dochází k jejich neustálému obnovování. Jsou hrozbou pro životní prostředí především tím, že se z nich dostává do okolí mnoho nebezpečných látek.

4.3.3 Stav ovzduší

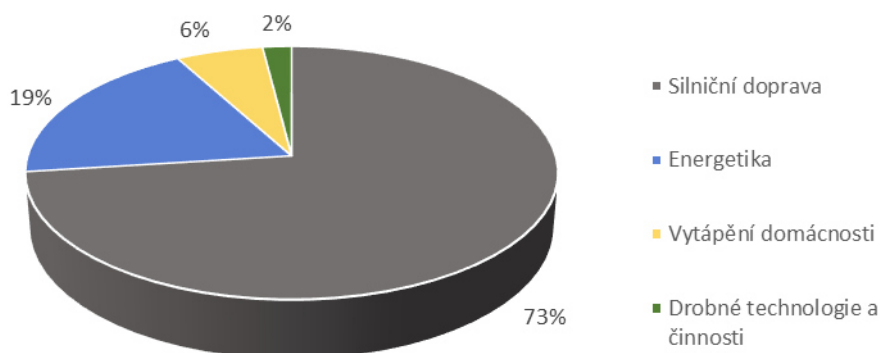
Kvalita ovzduší je dalším předpokladem dlouhodobé udržitelnosti destinace. V Českém Krumlově je podle Rozboru udržitelného rozvoje území ORP Český Krumlov (2014) snesitelná kvalita ovzduší, kdy většinou nedochází k překračování emisních limitů. Jistou hrozbou však představují továrny a jiná výrobní zařízení, jejichž polohu zachycuje obrázek níže.

Obr. 8 Zdroje znečištění
Zdroj: Český hydrometeorologický ústav, 2015

V mapě je zvýrazněno území města Český Krumlov a jeho zdroje znečištění, jejichž podrobný seznam lze najít v PŘÍLOZE A. Největším znečišťovatelem ovzduší je Energoblok Carthamus a.s., se kterým vedou přilehlé obce neustálé spory z hlediska porušování ekologických norem a předpisů.

V souvislosti s cestovním ruchem se do ovzduší dostávají znečišťující látky především díky dopravě. Mezi ty nejvíce znečišťující látky, které zapříčiňují zhoršenou kvalitu ovzduší, patří podle Statistické ročenky Jihočeského kraje (2014) oxid siřičitý (SO_2), oxidy dusíky (NO_x) a oxid uhelnatý (CO) a právě poslední dvě látky vznikají především působením motorizované dopravy. To dokládá i následující graf, ze kterého je patrné, že ze 73 % emisí z oxidu dusíku způsobuje silniční doprava, 19 % je přičítáno oblasti energetiky, 6 % vzniku NO_x způsobuje vytápění domácností a nejméně, tedy 2 %, je zaznamenáváno v důsledku drobných technologií a činností.

Obr. 9 Podíly zdrojů NO_x

Zdroj: Vlastní zpracování dle Programu ke zlepšení kvality ovzduší Jihočeského kraje, 2015

Ke znečištění ovzduší vlivem dopravy dochází díky nedokonalému spalování v motoru aut, kdy nespálené či částečně spálené palivo a oxid uhelnatý jsou vypouštěny do ovzduší. Za této situace navíc dochází k reakci kyslíku a dusíku a společně vytvářejí za vysokého tlaku a teploty při spalovacím procesu oxidy dusíku (Zatloukal, 2002).

Následující tabulka ukazuje vývoj počtu aut ve městě. Podle statistik Městského úřadu Český Krumlov bylo v roce 2005 zaparkováno na vyznačených parkovištích celkem 161 722 automobilů. O rok později byl zachycen nárůst automobilů o 9 518, což znamenalo téměř 6 % zvýšení. Poslední sledovaný rok 2014 bylo v Českém Krumlově zaparkováno celkem 187 570 automobilů, což je o 25 492 aut více oproti roku 2005. Můžeme tedy říci, že za posledních 10 let vzrostl počet automobilů ve městě o téměř 14 %. Tento jev je dán samozřejmě rostoucí návštěvností ve městě, otázkou ale zůstává, kolik motorových vozidel je ještě území schopno „unést“ z hlediska jejich působení na životní prostředí.

Tab. 14 Vývoj počtu automobilů

	2005	2006	2007	2008	2009
Celkem automobilů	161 722	171 240	176 121	186 279	184 570
	2010	2011	2012	2013	2014
Celkem automobilů	187 811	181 935	186 599	187 323	187 214

Zdroj: Vlastní zpracování podle MÚ ČK, 2015

Se zvyšujícím se počtem automobilů ve městě souvisí i špatná dopravní situace ve městě především v období hlavní sezóny. Při vjezdu do města ve směru od Českých Budějovic se každodenně tvoří kolony aut. Této situaci by mohla pomoci výstavba

tunelu vedoucí právě v nejvíce zatěžovaném území, o které se v dnešní době jedná. Tunel by mohl odklonit dopravu od centra a snížit hlukovou zátěž ve městě, což by ocenili především místní obyvatelé (obcan.ckrumlov.info/tunel).

4.3.4 Hydrologická situace

Další ze složek životního prostředí, u které se projevuje vliv cestovního ruchu, je voda. Již z úvodní kapitoly víme, že město Český Krumlov je tvořeno z 2 % vodními plochami. Hlavním vodním tokem je v Českém Krumlově řeka Vltava, která protéká skrz území města včetně jeho centra. Do Vltavy se u Budějovické brány vlévá potok Polečnice. Na území se nachází ještě Hornobránský rybník.

V souvislosti s cestovním ruchem je voda předpokladem pro fungování všech turistických zařízení, ať již se jedná o hotely, penziony, restaurace či kulturní zařízení. Cestovní ruch může ovlivňovat vývoj kvality podzemních či povrchových vod především v místech vysoké koncentrace návštěvníků.

Povodí Vltavy (2014) sleduje kvalitu povrchových vod podle následujících ukazatelů:

- Elektrolytická konduktivita
- Biochemická spotřeba kyslíku BSK-5
- Chemická spotřeba kyslíku dichromanem
- Amoniakální dusík
- Dusičnanový dusík
- Celkový fosfor

Pro naši demonstraci kvality povrchové vody v Českém Krumlově byly zvoleny statistická data z měřicí stanice Vltava – Nové Spolí. Na konci roku 2014 bylo zjištěno, že tok Vltavy v tomto úseku se vykazuje neznečištěnou vodou či mírně znečištěnou, viz Tab. 15 a Tab. 16. Díky této klasifikaci lze říci, že Vltava v Českém Krumlově má jakost vody, která umožňuje existenci bohatého, vyváženého a udržitelného ekosystému. Podle Vodohospodářského informačního portálu (2015) potok Polečnice, procházející městem, dosahuje horších výsledků. Hodnoty biochemické spotřeby kyslíku BSK-5 a chemické spotřeby kyslíku dichromanem jsou na stupni III, znamenající znečištěnou vodu, která nemusí vést k udržitelného ekosystému.

Tab. 15 Ukazatele kvality vody

Ukazatel	Vltava - Nové Spolí		Polečnice	
	Ø hodnota	Třída	Ø hodnota	Třída
Elektrolytická konduktivita	7,9	I	32,92	I
Biochemická spotřeba kyslíku BSK-5	2,29	II	3,8	III
Chemická spotřeba kyslíku dichromanem	20,08	II	18,58	III
Amoniakální dusík	0,04	I	0,12	I
Dusičnanový dusík	0,56	I	1,87	I
Celkový fosfor	0,05	II	0,1	II

Zdroj: Vlastní zpracování podle Vodohospodářského informačního portálu, 2015

Tab. 16 Definice tříd jakosti vod

Číslo třídy	Klasifikace	Popis
I	Neznečištěná voda	Stav povrchové vody, který nebyl ovlivněn lidskou činností, ukazatele jakosti vody nepřesahují své limity.
II	Mírně znečištěná voda	Ovlivnění lidskou činností, ukazatele jakosti vody dosahují hodnot vyváženého ekosystému.
III	Znečištěná voda	Ovlivnění lidskou činností, ukazatele jakosti vody dosahují hodnot, při kterých nemusí být vytvořeny podmínky pro existenci vyváženého ekosystému.
IV	Silně znečištěná voda	Ovlivnění lidskou činností, existence pouze nevyváženého ekosystému.
V	Velmi silně znečištěná voda	Ovlivnění lidskou činností, existence pouze silně nevyváženého ekosystému.

Zdroj: Povodí Vltavy, 2015

Na Českokrumlovsku je podzemní voda vázána především na puklinové systémy hornin krystalinika, v menším počtu na pokryvné útvary a zvětralý plášť. Kolektory¹¹ vod jsou odvodňovány do povodí Vltavy a Polečnice. Z hlediska chemického se jedná o vody s malou mineralizací, většinou do 100 mg.l⁻¹. Oběhy podzemních vod jsou rychlé a vyznačují se výraznou závislostí na srážkách. Kvalita podzemních vod se na území Českokrumlovska pohybuje v rozmezí povolených limitů. (Aktualizace rozboru udržitelného rozvoje území, 2014)

Z dostupných informací nebylo zjištěno, že by cestovní ruch nějakým způsobem ovlivňoval kvalitu povrchových či podzemních vod v Českém Krumlově. Jistou hrozbou pro území je však spojeno s nekontrolovaným množstvím vodáků, kteří splouvají řeku Vltavu, i přesto, že se jejich vliv zatím nepromítl do ukazatelů určujících jakost vod.

¹¹ Horninová tělesa, která se vyznačují velkou propustností

4.3.5 Krajina a ekologická stabilita

Podle Rozboru udržitelného rozvoje (2014) je příroda na Českokrumlovsku ve velmi dobrém stavu. Je to způsobeno především díky vyhlášení chráněných území, které by bez legislativní ochrany mohly podlehnout vysoké návštěvnosti území. V Českém Krumlově se nachází Národní přírodní rezervace Vyšenská kopce, která je z přírodovědeckého hlediska považována za jedno z nejceněnějších území v Jihočeském kraji. Do města částečně zasahuje i chráněná krajinná oblast Blanský les, která se rozprostírá na ploše o velikosti 212 km². Poblíž centra města se nachází asi nejznámější a nejhodnotnější přírodní plocha – městský park, který byl ale v několika případech poškozen povodněmi, při kterých došlo k poškození zeleně. Zatím poslední provedená revitalizace parku proběhla v roce 2010. Obor Životního prostředí spolu s Lesy města Český Krumlov s r.o. pečují o více než 40 hektarů zeleně.

Tab. 17 Koeficient ekologické stability

	2010	2011	2012	2013	2014
Koeficient ekologické stability	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3

Zdroj: ČSÚ, 2015

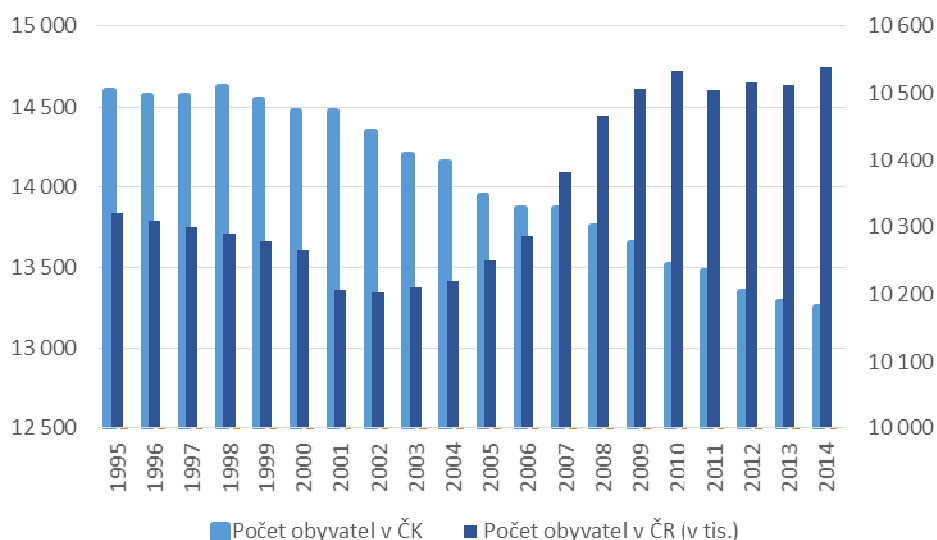
V Tab. 17 lze vidět vývoj koeficientu ekologické stability. Jeho podstatou je srovnání koeficientů vycházejících z podílu relativně stabilních ploch k plochám relativně nestabilních. Koeficient tedy určuje ekologickou kvalitu území. V Českém Krumlově je koeficient ekologické stability větší než 1, ale zároveň menší než 2. Jedná se tak o území s vyváženou krajinou. Ekologická stabilita krajiny je zachovalá nebo ji lze bez problémů obnovit, stejně jako vazby jednotlivých krajinných prvků (indikatory.eu).

4.4 Socio-kulturní pilíř udržitelného cestovního ruchu

Poslední pilíř udržitelného cestovního ruchu se týká oblasti socio-kulturní. Ta je spjata s vlivem cestovního ruchu, respektive vysoké koncentrace návštěvníků v destinaci, na místní obyvatelstvo a dále postoj těchto obyvatel k vývoji cestovního ruchu na daném území. V rámci této oblasti budou zhodnoceny sociální a kulturní efekty působící na společnost a také vzájemný vztah rezidentů a návštěvníků města.

4.4.1 Obyvatelstvo

Podle Českého statistického úřadu žije nyní v Českém Krumlově 13 361 obyvatel, z nichž je 6 421 mužů a 6 940 žen. Vývoj počtu obyvatel města a počtu obyvatel České republiky za posledních 20 let je srovnáván na následujícím grafu.

Obr. 10 Vývoj počtu obyvatel
Zdroj: Vlastní zpracování podle ČSÚ, 2015

Zatímco v Českém Krumlově dochází k postupnému úbytku obyvatel, v rámci celé České republiky dochází od roku 2002 k nárůstu populace. Nejvyšší počet obyvatel byl v Českém Krumlově zaznamenán v roce 1998, kdy zde žilo 14 623 obyvatel. Od té doby dochází ke každoročnímu úbytku obyvatel. V posledním sledovaném roce 2014 mělo trvalý pobyt na území města 13 253 osob, což je o téměř 10 % méně oproti roku 1998. Asi největší podíl na migraci obyvatel má probíhající trend suburbanizace, v rámci kterého dochází ke stěhování rezidentů do přilehlých oblastí, které jsou v cenově dostupnější a klidnější než je území města. Nově osídlenými oblastmi jsou například obce Kájov, Zubčice či Dolní Třebonín.

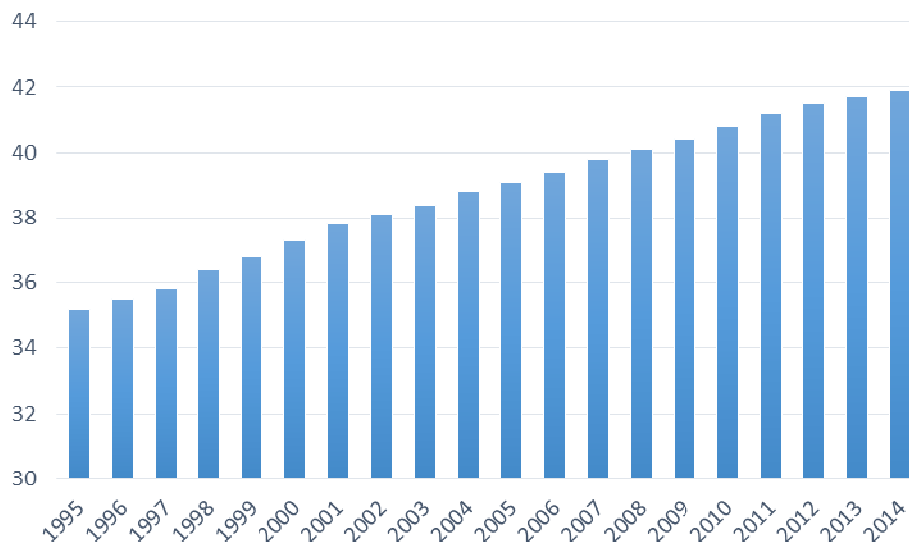
Jak je možné spatřit na obrázku 11, populace Českého Krumlova stárne. Není to trend pouze tohoto města, ale i celého národa. Příčinou zvyšování podílu starých lidí je především pokles porodnosti. V roce 1995 byl průměrný věk obyvatel města 35,2 let. Za období 20 let se zvýšil průměrný věk na 41,9 let, což je o 6,5 let více. Tuto skutečnost zachycuje i index stáří (Tab. 18), který podle Českého statistického úřadu (2015) vyjadřuje, kolik obyvatel starších věkových skupin připadá na sto dětí. Pokud je výsledná hodnota vyšší než 100, je podíl starších osob (65 let a více) větší než podíl dětí (do 14 let).

Tab. 18 Index stáří obyvatel

Rok	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Index stáří	93,5	98,9	102,5	107,8	113,8	118,8	121,1

Zdroj: ČSÚ, 2015

V Českém Krumlově bylo evidováno do roku 2009 více mladších obyvatel, kdy hodnota indexu stáří dosáhla 98,9 %. Od roku 2010 žije ve městě více starších obyvatel než dětí. I díky tomuto zjištění bylo poukázáno na stárnutí obyvatel.

Obr. 11 Vývoj průměrného věku
Zdroj: Vlastní zpracování podle ČSÚ, 2015

4.4.2 Návštěvnost města

Český Krumlov patří každoročně k jedním z nejnavštěvovanějších míst České republiky. Podle oficiálních statistik navštívilo město v roce 2014 1,36 miliónů¹² turistů. Z tohoto celkového počtu bylo 45 % rezidentů a 55 % nerezidentů. Nejvíce turistů přijelo do města z Ruska, Německa, Rakouska, Slovenska a Maďarska. V tabulce 19 již vidíme počet přenocování návštěvníků města. Zatímco v roce 2008 bylo evidováno 184 765 přespaní, o dva roky později se jejich počet zvýšil na 195 687, což je o 6 % více. V posledním sledovaném roce 2014 přespalo ve městě 275 557 turistů. Z těchto poznatků je jasné, že návštěvnost města roste. To, s jakou intenzitou působí na město takovéto množství návštěvníků, bude objasněno v podkapitole 4.4.5. Vývoj průměrného počtu dní strávených v destinaci se za sledované roky téměř nezměnil. Pouze v roce 2008 činil 1,6 dne a po následující období je podle Českého statistického úřadu průměrná doba pobytu v Českém Krumlově 1,5 dne. Pro srovnání, v dalším městě zapsaném na seznam UNESCO, Telči, je průměrná doba přenocování 2 dny, v Praze dokonce 2,8 dne (czso.cz, 2015). Z hlediska prodloužení doby strávené ve městě by stálo v Českém Krumlově za zvážení podniknout alespoň nějaká opatření, díky kterým by návštěvníci zůstávali v destinaci déle.

¹² Tento počet je založen na monitoringu zbytkových dat z mobilních telefonů, nemusí tak být zcela věrohodný. Bohužel ale nejsou k dispozici žádné přesnější údaje.

Tab. 19 Ukazatele návštěvnosti

Rok	Počet přenocování	Ø doba přenocování (dní)	Stálá lůžka	Obsazenost (%)
2008	184 765	1,6	4 314	13,70
2009	183 597	1,5	4 380	12,46
2010	195 687	1,5	4 568	13,13
2011	212 352	1,5	4 528	13,45
2012	215 441	1,5	4 601	13,97
2013	242 923	1,5	4 595	14,33
2014	275 557	1,5	4 592	13,50

Zdroj: Statistiky Destinačního managementu ČK a ČSÚ, 2014

V tabulce je dále zachycen vývoj počtu stálých lůžek. V roce 2008 se jejich počet ustálil na 4 314 lůžek. Od té doby lze pozorovat vzrůstající tendenci v počtu lůžek, která souvisí s vývojem ubytovacích zařízení. Podle Českého statistického úřadu bylo v roce 2014 ve městě celkem 97 ubytovacích kapacit, z toho 20 hotelů či hotelů garní, 61 penzionů, 5 turistických ubytoven a 11 ostatních zařízení. Celkově bylo vytvořeno 4 592 stálých lůžek. Průměrná obsazenost lůžek se pohybuje za poslední roky okolo 13 – 14 %.

4.4.3 Sociální efekty

Demonstrační efekt je jedním z úkazů působení cestovního ruchu v destinaci. Jak již víme, jedná se o napodobování vzorců chování návštěvníků místními obyvateli. V Českém Krumlově lze zpozorovat jen některé náznaky takového chování, například převzetí módních trendů či ovlivňování místní gastronomie, kdy jsou servírovány různé mezinárodní pokrmy.

V rámci destinace může docházet k *dualizaci společnosti* neboli rozdělení společnosti na dvě odlišné socio-ekonomické třídy, chudé a bohaté. Toto rozdělení však není pro Český Krumlov úplně relevantní. Podle provedeného výzkumu (více v podkapitole 4.5.1) vyšlo najevo, že se tento efekt ve městě nevyskytuje.

Zdali se ve městě projevuje *marginalizace obyvatel* neboli proces vytlačování místních obyvatel z prestižní (historické) části města, zjistíme pomocí následující tabulky.

Tab. 20 Vývoj počtu obyvatel v centru Českého Krumlova

Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Počet obyv.	821	794	787	778	635	603	768	771	563	655

Zdroj: MÚ Český Krumlov, 2015

Z poskytnutých údajů je zřejmé, že dochází k výrazné marginalizaci obyvatel. V roce 2002 žilo v historickém centru města (ulice Latrán, Vnitřní Město, Široká a

Horní) 821 obyvatel a postupně dochází k jejich úbytku. Především kvůli vytíženosti centra vysokou koncentrací turistů, která způsobuje ztrátu soukromí a zvýšenou hlučnost, zde žilo v roce 2011 o 20 % obyvatel méně, tedy 655. Dalším faktorem ovlivňujícím život v centru je určitě i cena nájmu bytových prostor, která reflektuje turistickou atraktivitu historického centra a mnohdy tak přesahuje finanční možnosti obyvatel.

Efektem, který poukazuje na vztah místních obyvatel a návštěvníků města, je *turistická iritace*. Z provedeného dotazníkového šetření (více v podkap. 4.5.1.) vyplynulo, že místní obyvatelé pociťují převážně apatii k turistům, kdy jejich ochota ke kontaktu s nimi spíše klesá. Nezanedbatelných 22 % hodnotí vztah k turistům jako znechucení. Z těchto výsledků vyvstává hrozba pro budoucí rozvoj cestovního ruchu ve městě.

Vandalismus, toxikomanie a prostituce jsou sociálními jevy, které se zvýšeně vyskytují v rámci destinace cestovního ruchu. V Českém Krumlově není vandalismus zásadním problémem, jelikož ke většině přestupků dochází mimo centrum města. Jistou roli zde hraje fakt, že se stanice městské policie nachází přímo na náměstí Svornosti, tedy přímo ve středu města, a policisté provádějí pravidelné hlídky. K nízké míře kriminality přispívá i kamerový systém, kterým je snímáno téměř veškeré dění ve městě (Management plan pro historické centrum města, 2009). Zvýšený výskyt toxikomanie ani prostituce v kontextu cestovního ruchu nebyl ve městě pozorován.

4.4.4 Kulturní efekty

Kulturní dění je pro město Český Krumlov důležitou oblastí. Každoročně je ve městě pořádáno několik významných, i méně významných kulturních akcí. V tabulce níže jsou zachyceny asi ty nejznámější. Jedná se o kulturní akce konané v rámci Otáčivého hlediště, dále o Slavnosti pětileté růže, Festival komorní hudby, Mezinárodní hudební festival, Festival barokních umění či Festival vína Český Krumlov (ckrumlov.cz/akce).

Tab. 21 Významné kulturní akce

Kulturní akce	Datum uskutečnění
Otáčivé hlediště Český Krumlov	11. 6. – 5. 9. 2015
Slavnosti pětileté růže	19. – 21. 6. 2015
Festival komorní hudby	26. 6 – 5. 7. 2015
Mezinárodní hudební festival	17. 7. – 8. 8. 2015
Festival barokních umění	18. – 20. 9. 2015
Festival vína Český Krumlov	Listopad 2015

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015

Z tabulky je zřejmé, že téměř všechny významné akce jsou konány v období hlavní turistické sezóny. To je samozřejmě žádané z hlediska vysoké návštěvnosti jednotlivých akcí a s tím spojenými výnosy, avšak přináší to i strasti především pro míst-

ní obyvatele, pro které je těžší si obstarat vstupenky a v některých případech jsou i mimo jejich finanční možnosti, viz dotazníkové šetření (podkap. 4.5.1). Pokud ale nenastanou tyto problémy je jasné, že díky cestovnímu ruchu mají místní obyvatelé více možností, jak trávit volný čas.

V rámci některých kulturních akcí dochází k *efektu inscenizace*, kdy ve snaze maximalizovat příjmy dochází k narušení autentických prvků místní kultury či ke komerčně orientovanému oživení již neprovozovaných zvyků. Příkladem tohoto efektu je třeba druhá nejnavštěvovanější kulturní akce – Slavnosti pětilisté růže, kdy město ožívá v dobách posledních Rožmberků, či Barokní noc pořádaná v rámci Festivalu komorní hudby.

Význačným projevem cestovního ruchu v destinaci bývá také *efekt akulturace* neboli změny kultury místních obyvatel. Jisté náznaky tohoto efektu jsou v Českém Krumlově znát, jelikož dochází k ovlivňování místních zvyků a tradic, což vyplývá i z dotazníkového šetření (podkap. 4.5.1), kdy obyvatelé s tímto tvrzení spíše souhlasili.

4.4.5 Indikátory udržitelného cestovního ruchu

Indikátory udržitelného cestovního ruchu budou vypočítány na základě jejich definice v podkapitole 3.5.4. Téměř všechny uvedené ukazatele souvisejí s intenzitou působení cestovního ruchu ve městě, proto je nutné sledovat jejich dlouhodobý vývoj.

Prvním ze zkoumaných ukazatelů je *Defertova funkce*, jejíž podoba je následující:

$$T(f) = \frac{N}{P} \times 100 = \frac{4582}{13361} \times 100 = 34,29 \quad (1)$$

kde N..... počet stálých lůžek v Českém Krumlově za rok 2014

P..... počet rezidentů v roce 2014

Český Krumlov se na základě vypočítané hodnoty Defertovy funkce 34,29 řadí do skupiny destinací s významnou, ale nepřevažující turistickou aktivitou (viz Tab. 22). Jelikož však tento ukazatel nepřihlíží k míře využití lůžkové kapacity, sezónnosti ani ke skutečnosti, že destinaci navštěvují i turisté, kteří zde nepřespávají, jeho vypovídací schopnost je poměrně zkreslená. Pro území Českého Krumlova pak může být rozhodující výpočet téhož ukazatele, ale pro území městské památkové rezervace (historického centra). Z dostupných dat Městského úřadu Český Krumlov (2015) žije ve středu města 770 osob a je zde registrováno 2 560 stálých lůžek. Výpočet je tudíž následující:

$$T(f) = \frac{N}{P} \times 100 = \frac{2\,560}{770} \times 100 = 332,5 \quad (2)$$

Podle tohoto výsledku je v centru města Český Krumlov zachycena významná turistická aktivita. Pokud by byla zohledněna i průměrná míra využití stálých lůžek (pro rok 2014 je 13,5 %), ukazatel Defertovy funkce by nabyl hodnoty 44,9. Lze ji interpretovat jako fakt, že v centru města je po celý rok převažující turistická aktivita.

Tab. 22 Hodnoty Defertovy funkce

Hodnota	Intenzita
< 4	Téměř žádná turistická aktivita
4 - 10	Nevýrazná turistická aktivita
11 - 40	Významná, ale nepřevažující turistická aktivita
41 - 100	Převažující turistická aktivita
101 - 500	Významná turistická aktivita
> 500	Hyperturistická aktivita

Zdroj: Királ'ová, 2015

Ukazatel *míry turistické penetrace*, jakožto další ukazatel intenzity cestovního ruchu v destinaci, je vypočítán následovně:

$$T(p) = \frac{T \times PN}{P * 365} \times 100 = \frac{1,5 \times 1\,300\,000}{13361 \times 365} \times 100 = 39,99 \quad (3)$$

kde T..... průměrná délka pobytu návštěvníků

PN.. odhadovaný počet návštěvníků

P..... počet rezidentů

Vypočítaná hodnota představuje fakt, že průměrně se v Českém Krumlově denně nachází 40 turistů na 100 obyvatel, což je skutečně velké množství. Musíme brát ale v úvahu, že celkový počet turistů je pouze odhadován, jelikož neexistuje možnost přesného sledování jejich počtu. Podobným ukazatelem jako míra turistické penetrace je *hustota výskytu turistů*, která je vypočítána následovně:

$$V(\rho) = \frac{T \times PN}{s * 365} = \frac{1,5 \times 1\,300\,000}{22,17 \times 365} = 240,98 \quad (4)$$

kde T..... průměrná délka pobytu návštěvníků

PN.. odhadovaný počet návštěvníků

s..... plocha Českého Krumlova v km²

Hodnota 241 vyjadřuje průměrný denní počet turistů, kteří se nacházejí na 1 km² plochy destinace. Pro srovnání bude tento ukazatel vypočítán i pro území Prahy,

kteřá je vůbec nejnavštěvovanější destinací České republiky. Podle ČSÚ (2014) navštívilo Prahu podle odhadů 13,9 mil. turistů, kteří zde trávili v průměru 2,8 dne. Jelikož se Praha rozprostírá na území o velikosti 496 km², velikost ukazatele hustoty výskytu turistů je 215 turistů/km². Vidíme, že pravděpodobně je v Českém Krumlově větší hustota návštěvníků na km².

Dalším ukazatelem intenzity cestovního ruchu je *míra turistické intenzity*, měřující počet turistů a počet rezidentů, viz následující výpočet:

$$TI = \frac{PN}{P} \times 100 = \frac{1300000}{13361} \times 100 = 9729,81 \quad (5)$$

kde PN.. odhadovaný počet návštěvníků

P..... počet rezidentů

Výpočet naznačuje, že na 100 obyvatel připadá ročně téměř 9 730 návštěvníků. Pokud by opět došlo k porovnání Českého Krumlova a Prahy, kde míra turistické intenzity je 1 104, lze říci, že v Českém Krumlově připadá průměrně 9x více návštěvníků na 1 obyvatele města.

Jiným ukazatelem, který poukazuje na vliv cestovního ruchu na destinaci, je *index turistického zatížení*. Ten představuje hustotu ubytovacích kapacit na území města.

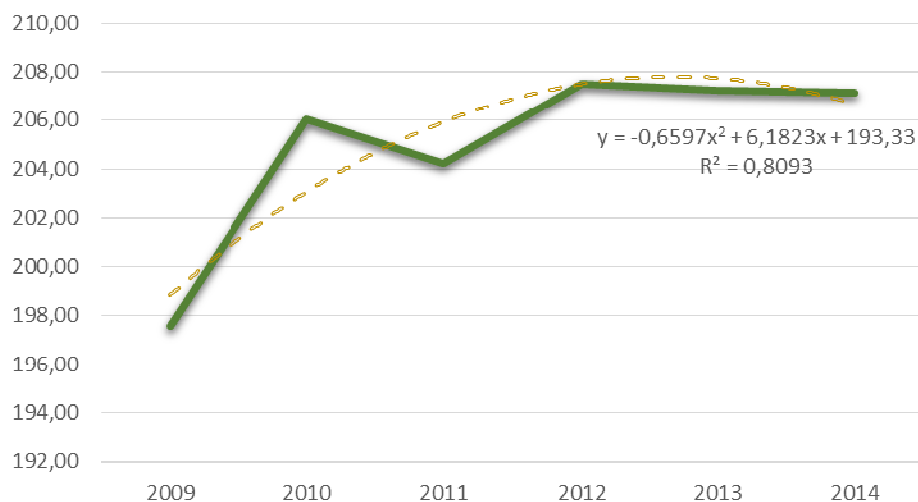
$$T(z) = \frac{N}{s} = \frac{4582}{22,17} = 206,7 \quad (6)$$

kde N... počet stálých lůžek

s..... plocha Českého Krumlova v km²

Z výsledku vyplývá, že v roce 2014 připadalo na každý km² přibližně 207 lůžek. Oproti našemu hlavnímu městu Praze, kde podle Českého statistického úřadu bylo v roce 2014 evidováno 87 961 stálých lůžek a tudíž index turistického zatížení dosáhl hodnoty 177, byla opět dokázána silnější intenzita cestovního ruchu. Na vývoj tohoto ukazatele v Českém Krumlově se lze podívat na obrázku níže. V roce 2009 bylo ve městě 4 380 stálých lůžek, a proto index turistického zatížení dosáhl hodnoty 198 lůžek na km². Z grafu je patrný rostoucí trend zatížení území, což je dokázáno i pomocí spojnice trendu (čárkovaná část v grafu).

Z výsledků ukazatelů intenzity cestovního ruchu je patrné, že míra turistického zatížení je v Českém Krumlově opravdu veliká a z hlediska **konceptu socio-kulturně únosné kapacity** se jedná o lokalitu, která je na vrcholu možné únosné kapacity v právě oblasti sociokulturní, neboli z hlediska vnímání cestovního ruchu místními obyvateli. Tento závěr potvrzuje i ukazatel turistické iritace (více v kap. 4.5.1).

Obr. 12 Index turistickeho zatizeni

Zdroj: Vlastní zpracování podle statistik MÚ Český Krumlov, 2015

V rámci indikátorů udržitelného cestovního ruchu se ještě podíváme na koncentrační koeficient. Ten souvisí se závislostí města na hlavních zdrojových oblastech. Do Českého Krumlova podle statistik Destinačního managementu (2013) přijíždí nejvíce turistů z Ruska (136 788), Německa (81 508) a Rakouska (59 487). Podíl těchto tří oblastí na celkové návštěvnosti města (1,36 mil.) je následující:

$$KK = \frac{(136788 + 81508 + 59487)}{1,36 \text{ mil.}} \times 100 = 20,4 \quad (7)$$

Díky koncentračnímu koeficientu vyšlo najevo, že Český Krumlov není příliš závislý na příjmech plynoucí z oblastí, ze kterých do města míří nejvíce turistů. Konkrétně je jedná o 20 % turistů. Musíme však opět brát na vědomí, že dodaná data nejsou zcela relevantní, a proto lze počítat s jistými odchylkami.

Posledním ukazatelem, který bude sledován, je spokojenost návštěvníků. Tu lze hodnotit pomocí dotazníkového šetření mezi turisty. Město Český Krumlov provedlo průzkum mezi turisty naposledy v roce 2009 (ckrumlov.cz, 2009), ale v roce 2012 bylo provedeno dotazníkové šetření menšího rozsahu (144 respondentů), z nichž bylo celkově s destinací spokojeno 23 % respondentů (hodnotili stupněm 1), 34 % dotazovaných zvolilo hodnotu 2, 30 % bylo spokojeno s destinací na stupni 3 a zbytek, tedy 13 % respondentů hodnotilo kvalitu destinace hůře. Lze tedy říci, že převážná část je s Českým Krumlovem, jakožto destinací cestovního ruchu, nadprůměrně spokojeno. (Schwarzová, 2012)

4.5 Výsledky dotazníkového šetření

Dotazníkového šetření, které probíhalo mezi obyvateli Českého Krumlova, se zúčastnilo celkem 216 respondentů, ale z tohoto počtu muselo být několik dotazovaných vyřazeno, aby byl splněn kvótní výběr, jehož východiskem byla ekonomická aktivita dotazovaných. Celkově je tak analyzováno 206 dotazníků. Z tohoto počtu je 88 zaměstnanců, 5 zaměstnavatelů, 17 osob samostatně výdělečně činných, 50 důchodců, 31 studentů, 11 nezaměstnaných a 4 osoby na mateřské dovolené. Tyto počty odpovídají ekonomické aktivitě obyvatelstva, viz str. 48. Dotazník, který je obsahem PŘÍLOHY B, obsahoval celkem 10 otázek, 8 z nich bylo uzavřených s jednou možnou odpovědí, 1 otázka byla otevřená a 1 otázka byla tvořena z určitých tvrzení hodnocených pomocí Likertovy škály. Tyto tvrzení jsou vyhodnoceny pomocí faktorové analýzy, viz podkapitola 4.5.2.

4.5.1 Základní popisné charakteristiky a kontingenční tabulky

První otázkou, na kterou respondenti v rámci dotazníkového šetření odpovídali, bylo to, zdali má v Českém Krumlově cestovní ruch více pozitivních než negativních stránek. Odpověď nabízí následující tabulka, která nabízí závislost právě této otázky na věku dotazovaného.

Tab. 23 Kontingenční tabulka 1

CR má více pozitivních než negativních stránek.	Jaký je Váš věk?				Celkový součet
	19 let a méně	20 - 39 let	40 - 59 let	60 let a více	
Určitě ano	5	29	18	12	64
Spíše ano	3	41	19	27	90
Nedokáže posoudit	0	9	6	5	20
Spíše ne	0	14	6	4	24
Určitě ne	0	4	3	1	8
Celkový součet	8	97	52	49	206

Zdroj: Program Statistica, 2015

Převážná část respondentů (celkem 154) si myslí, že v Českém Krumlově má cestovní ruch pozitivní dopad (odpověď určitě nebo spíše ano). 20 dotazovaných nedokáže posoudit a 32 občanů vnímá dopady cestovního ruchu negativně (odpověď určitě nebo spíše ne). Pokud se podíváme na respondenti z hlediska jejich věku, můžeme pozorovat, že mladiství hodnotili dopady turismu pouze jako pozitivní, oproti tomu 20 % lidí ve středním věku hodnotilo tyto dopady jako negativní.

Nyní se podíváme na totožnou otázku, ale z hlediska toho, zda je či není dotazovaný zaměstnaný či zda podniká v oblasti cestovního ruchu. Jistým předpokladem je, že by se hodnocení mohlo značně lišit.

Na základě informací z tabulky 24 lze konstatovat, že 30 % respondentů pracuje či podniká v oblasti cestovního ruchu (nebo alespoň částečně). Můžeme tak poukázat na dobře vybraný vzorek respondentů, který i z tohoto hlediska téměř odpovídá realitě, kdy z podkapitoly 4.2.3 víme, že cestovní ruch zaměstnává 36 % obyvatel města Český Krumlov.

Tab. 24 Kontingenční tabulka 2

CR má více pozitivních než negativních stránek.	Jste zaměstnán/a či podnikáte v oblasti CR?			Celkový součet
	Ne	Ano	Částečně	
Určitě ano	38	21	5	64
Spíše ano	65	10	15	90
Nedokáži posoudit	18	1	1	20
Spíše ne	19	4	1	24
Určitě ne	6	2	0	8
Celkový součet	146	38	22	206

Zdroj: Program Statistica, 2015

Nejčastější odpovědí pracovníků z cestovního ruchu je, že turismus určitě přináší více pozitivních dopadů. Celkově s pozitivními dopady souhlasí 85 % těchto respondentů. Ti, co naopak nepracují v této oblasti, volili nejčastěji možnost spíše ano. Celkově 70 % těchto dotazovaných souhlasí s pozitivními dopady. Potvrdil se tak předpoklad lepšího hodnocení ze strany občanů, kteří jsou zaměstnáni nebo podnikají v cestovním ruchu.

Další, co bylo v rámci dotazníkového šetření zkoumáno, je převažující vztah místních obyvatel k návštěvníkům města Český Krumlov.

Tab. 25 Kontingenční tabulka 3

Převažující vztah k turistům	Jste zaměstnán/a či podnikáte v oblasti CR?			Celkový součet
	Ne	Ano	Částečně	
Euforie – turisté jsou vřele vítáni	23	21	6	50
Apatie – ochota ke kontaktu s turisty spíše klesá	84	12	13	109
Znechucení – turisté přinášejí spíše problémy	38	5	2	45
Nepřátelství – turisté nejsou vítáni	1	0	1	2
Celkový součet	146	38	22	206

Zdroj: Program Statistica, 2015

Z tabulky 25 je patrné, že 50 dotazovaných cítí euforii a vřele návštěvníky vítá. Více než polovina dotázaných pociťuje apatii k návštěvníkům a jejich ochota ke kontaktu s nimi spíše klesá. Znechucení a pocit, že turisté přinášejí do města spíše problémy, má 45 respondentů. Jako nepřátelský označili svůj vztah k turistům 2 respondenti. Z tabulky dále vyplynulo, že nejvíce respondentů, kteří pracují v oblasti cestovního ruchu, odpovědělo, že turisté jsou jimi vřele vítáni. Apatii cítí převážná část dotazovaných, kteří nejsou zaměstnáni v oboru cestovního ruchu.

Další část dotazníkového šetření se snažila zachytit názor respondentů na nasycenost města turisty. Výsledek je v následující tabulce.

Tab. 26 Kontingenční tabulka 4

Ekonomická aktivita	Jaký je Váš názor na nasycenost města turisty?			Celkový součet
	Lokalita je spíše méně zaplněná	Lokalita je běžně zaplněná	Lokalita je přeplněná	
Důchodce	0	14	36	50
Na mateřské	0	1	3	4
Nezaměstnaný	0	5	6	11
OSVČ	0	7	10	17
Student	0	12	19	31
Zaměstnanec	1	24	63	88
Zaměstnavatel	0	3	2	5
Celkový součet	1	66	139	206

Zdroj: Program Statistica, 2015

To, že Český Krumlov je spíše méně zaplněn turisty, vnímá pouze jeden dotazovaný. 32 % respondentů hodnotí Český Krumlov jako lokalitu, která je běžně zaplněná. Téměř 68 % všech respondentů hodnotí lokalitu jako přeplněnou návštěvníky. V téměř všech sledovaných kategoriích obyvatel podle jejich ekonomické aktivity převažuje názor, že lokalita je přeplněná. Nejmarkantněji sdílí tento názor důchodci a zaměstnanci, kdy tuto odpověď zvolilo 72 % respondentů příslušících těmto kategoriím. Mezi zaměstnavateli převládl názor, že je Český Krumlov běžně zaplněn turisty. Nutno však poukázat na fakt, že v rámci výzkumu bylo osloveno pouze pět respondentů v této kategorii. V rámci získaných informací lze usoudit, že tím, že je město podle místních obyvatel přeplněné turisty, mají k nim značně negativní vztah.

Poslední, co bude sledováno v rámci kontingenční tabulky, je závislost čistého měsíčního příjmu a tím, zdali respondent pracuje v oblasti cestovního ruchu či nikoliv. Na tomto základě pak bude rozhodnuto, zda dochází ve městě k tzv. dualizaci společnosti či nikoliv (viz podkap. 4.4.3).

Tab. 27 Kontingenční tabulka 5

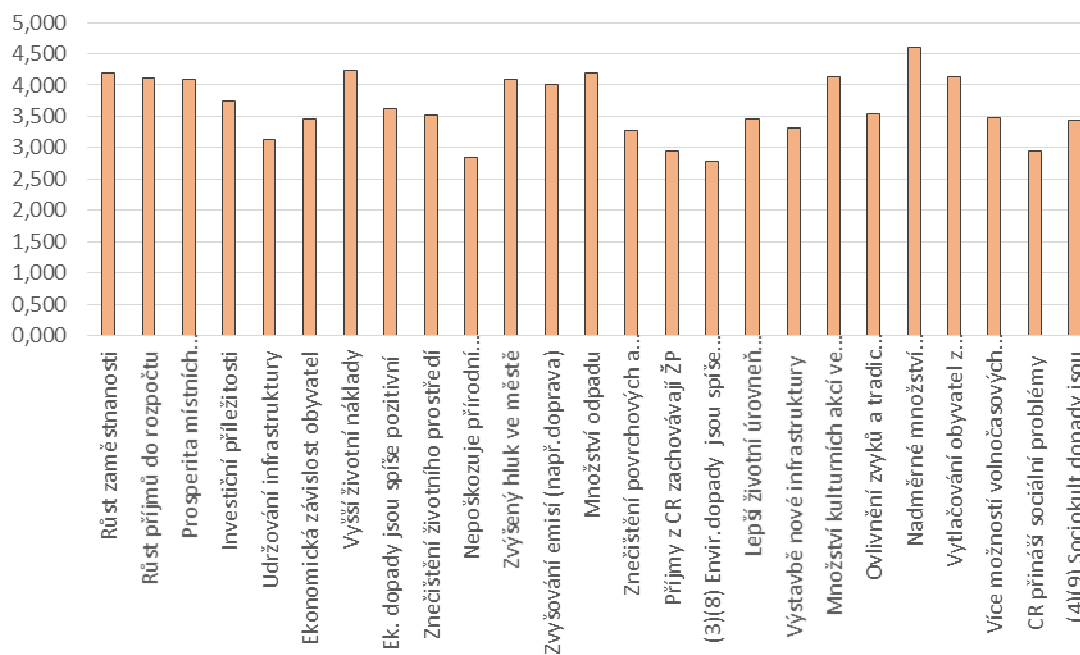
Jaký je Váš čistý měsíční příjem?	Jste zaměstnán/a či podnikáte v oblasti CR?			Celkový součet
	Ne	Ano	Částečně	
Méně než 15 000 Kč	76	13	13	102
15 000 – 30 000 Kč	66	18	7	91
30 001 – 45 000 Kč	4	3	2	9
45 001 – 60 000 Kč	0	2	0	2
Více než 60 000 Kč	0	2	0	2
Celkový součet	146	38	22	206

Zdroj: Program Statistica, 2015

Vidíme, že méně než 15 000 Kč si vydělá téměř polovina dotázaných, z toho 43 % zaměstnanců v cestovním ruchu a 52 % pracujících v jiném odvětví. Mezi 15 000 – 30 000 Kč získá 42 % obyvatel působících v turismu a 45 % obyvatel z jiných odvětví. Příjem vyšší než 45 000 Kč uvedli pouze čtyři pracovníci z oboru cestovního ruchu. Na základě daných informací lze popřít existenci dualizace společnosti v Českém Krumlově.

Jak již bylo řečeno v úvodu kapitoly, v rámci dotazníkového šetření měli respondenti možnost vyjádřit své poznatky ohledně jakýkoliv pozitivní či negativní stránky cestovního ruchu ve městě v otevřené otázce dotazníku. Mezi těmi pozitivními bylo především více pracovních příležitostí, což ocenili zejména studenti, dále zvyšující se příjmy, spojené s množstvím návštěvníků. Pozitivně byl hodnocen vzhled města v historickém centru. V oblasti sociokulturní obyvatelé oceňují konfrontaci s odlišnými kulturami (podnět k učení cizích jazyků, poznání odlišné kultury). Více však bylo negativních ohlasů, kterým dominoval faktor zvýšené cenové hladiny spojený s rozvojem cestovního ruchu. Dále dotazovaní poukazovali na vysokou koncentraci turistů spojenou se zhoršeným pohybem ve městě, hlukem, dopravními problémy, dlouhými frontami v obchodech či s problémem vytlačení místních obyvatel z města. Někteří uvádějí, že cestovní ruch je pozitivní zejména pro podnikatele, kteří mají vysoké příjmy, ale zároveň kvalita některých poskytovaných služeb není valná, jelikož podnikatelé vědí, že se turisté zřejmě do destinace nevrátí a také proto, že často najímají nekvalifikovanou pracovní sílu. Další, na co upozorňují, je příliv Asiatů, s nímž je vytlačena kvalitní evropská a americká klientela, a také respondenti upozorňují na sezónní charakter destinace. Místním obyvatelům dále chybí kvalitní letní koupání a v této souvislosti také poukazují na problém preference návštěvníků města před samotnými obyvateli.

Před tím, než bude provedena faktorová analýza, která je zaměřená na tvrzení ohledně udržitelného cestovního ruchu v Českém Krumlově (viz otázka č. 2 v dotazníku), vyhodnotíme si jednotlivá tvrzení z hlediska základní popisné statistiky.

Obr. 13 Průměrné hodnoty dopadů cestovního ruchu
Zdroj: Program Statistica, 2015

Z grafu výše lze vidět, že nejvíce respondenti souhlasili s tvrzením, že je v Českém Krumlově nadměrné množství návštěvníků, kdy průměrná hodnota tohoto ukazatele dosáhla 4,6. Nejvyšší hodnotu 5 přitom zvolilo 149 dotazovaných. Druhou nejvyšší průměrnou hodnotou 4,23 zvolili tvrzení, že ve městě jsou zvýšené životní náklady (vyšší ceny zboží, služeb či nájemného). Průměrnou hodnotou 4,2 se vykazuje také další negativní tvrzení ohledně množství odpadů, které jsou produkovány účastníky cestovního ruchu. Stupeň 4 zde zvolilo celkem 90 dotazovaných. Mezi další, co bylo hojně negativně hodnoceno, je fakt, že z cestovního ruchu prosperují zejména místní podnikatelé (průměrná hodnota 4,1), dále pak to, že díky cestovnímu ruchu je zvýšený hluk ve městě (průměrná hodnota 4,1) a také dochází ke zvyšování emisí (především z dopravy, ohodnoceno průměrně 4,1) a v neposlední řadě účastníci dotazníkového šetření poukazovali na problém vytlačování obyvatel z historických částí města (průměrné hodnocení 4,1). Pozitivně respondenti ocenili skutečnost, že díky cestovnímu ruchu roste ve městě zaměstnanost (4,2) a také to, že spolu s turismem rostou příjmy do rozpočtu města (4,1). Dotazovaní souhlasili i s tvrzením, že díky cestovnímu ruchu je ve městě pořádáno množství kulturních akcí (4,1) a také s tím, že cestovní ruch přináší do města množství investičních příležitostí (3,7). Podle průměrné hodnoty 3,6 dotazovaní rozhodli, že ekonomické dopady cestovního ruchu v Českém Krumlově jsou spíše pozitivní, environmentální dopady jsou o trochu hůře hodnoceny, ale zároveň dosažená hodnota 2,8 není příliš negativní, dá se tak soudit o neutrálních dopadech. V oblasti sociokulturní dosáhla průměrná hodnota 3,5, respondenti tudíž hodnotili nadprůměrně dobře. Více z popisné statistiky lze nalézt v PŘÍLOZE C.

4.5.2 Faktorová analýza

Faktorová analýza by měla pomoci odhalit, jaké faktory podle místního obyvatelstva působí na udržitelný rozvoj cestovního ruchu v Českém Krumlově. V analýze bude vycházeno z následujících tvrzení ohledně ekonomických, environmentálních a socio-kulturních dopadů cestovního ruchu v Českém Krumlově (viz dotazník, který je součástí PŘÍLOHY B):

- X₁... Díky cestovnímu ruchu dochází k růstu zaměstnanosti*
- X₂... Díky cestovnímu ruchu rostou příjmy do rozpočtu obce*
- X₃... Z cestovního ruchu nejvíce prosperují místní podnikatelé*
- X₄... Cestovní ruch přináší množství investičních příležitostí*
- X₅... Díky cestovnímu ruchu je dobře udržována místní infrastruktura*
- X₆... Obyvatelé jsou ekonomicky závislí na cestovním ruchu*
- X₇... Životní náklady jsou v destinaci vyšší (ceny zboží a služeb, nájemné)*
- X₈... Cestovní ruch způsobuje znečištění životního prostředí*
- X₉... Cestovní ruch nepoškozuje přírodní hodnoty a funkce krajiny*
- X₁₀... Díky cestovnímu ruchu je zvýšený hluk ve městě*
- X₁₁... Ve městě dochází ke zvyšování emisí (např. doprava)*
- X₁₂... Účastníci cestovního ruchu produkují množství odpadu*
- X₁₃... Cestovní ruch přispívá ke znečištění povrchových a podzemních vod*
- X₁₄... Příjmy z cestovního ruchu pomáhají zachovávat životní prostředí*
- X₁₅... Cestovní ruch přispívá k lepší životní úrovni místních obyvatel*
- X₁₆... Díky cestovnímu ruchu dochází k výstavbě nové infrastruktury*
- X₁₇... Cestovní ruch je důvodem konání množství kulturních akcí ve městě*
- X₁₈... Cestovní ruch ovlivňuje zvyky a tradice místních obyvatel*
- X₁₉... V průběhu hlavní sezóny je ve městě nadměrné množství návštěvníků*
- X₂₀... Dochází k vytlačování místních obyvatel z historických částí města*
- X₂₁... Cestovní ruch přináší více možností volnočasových aktivit*
- X₂₂... Cestovní ruch přináší sociální problémy*

Předtím ale než bude zpracována samotná faktorová analýza, je nutné ověřit předpoklady modelu. Podle Kaiser-Meyer-Olkinova kritéria a Bartlletova testu sféricity lze usoudit, zdali je pro naše data vhodné použít právě faktorovou analýzu.

Tab. 28 KMO and Bartlettlerův test

Kaiser-Meyer-Olkin kritérium (KMO)		0,746
Bartlettlerův test sféricity	Aproximace χ^2	1109,623
	Stupně volnosti	231
	P-hodnota	0,000

Zdroj: SPSS Statistics, 2015

KMO kritérium dosáhlo hodnoty 0,746, což ukazují na silnou lineární závislost pozorovaných proměnných. Statistika Bartlettova testu sféricity nabývá hodnoty

1 109,623. Vzhledem k tomu, že p-hodnota je menší než zvolená hladina významnosti 0,01, je možné zamítnout hypotézu o sféricitě, tzn. korelační matice není je- notková, a tudíž je splněn další předpoklad pro provedení faktorové analýzy.

Poslední, co bude testované před samotným provedením analýzy, je Anti- image korelační matice, vyjadřující parciální korelace mezi proměnnými (viz PŘÍ- LOHA D). Většina hodnot matice jsou blízké nule, tudíž je splněn další předpoklad modelu. Důležitou součástí matice jsou její hodnoty na diagonále, tzv. MSA_j hodnoty (z ang. *Measure of Sampling Adequacy*), které jsou uvedeny v tabulce níže.

Tab. 29 Vypočtené hodnoty MSA_j

Proměnná	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
MSA_j	0,70	0,75	0,41	0,79	0,77	0,81	0,74	0,74	0,73	0,80	0,82
Proměnná	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22
MSA_j	0,81	0,81	0,72	0,80	0,75	0,54	0,69	0,70	0,73	0,69	0,71

Zdroj: Vlastní zpracování podle SPSS Statistics

Hodnoty MSA_j jsou vysoké a opět tak dokazují silnou vzájemnou závislost všech proměnných, je tak splněn poslední testovaný předpoklad faktorové analýzy.

Pro faktorovou analýzu je využito metody extrakce Hlavní komponenty a ro- tace Varimax. To proto, aby byly výsledky analýzy lépe interpretovatelné.

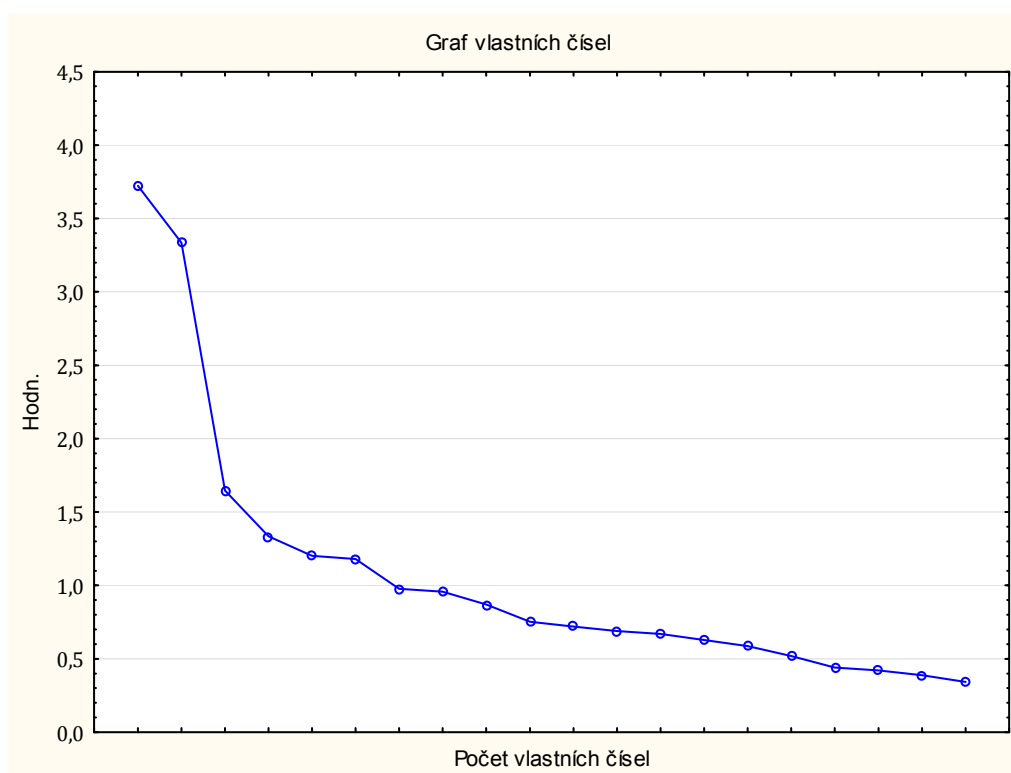
Tab. 30 FA – vlastní čísla zvolených faktorů

Faktory	Vlastní čísla		
	Celkem	% celk. rozptylu	Kumulativ. %
1	3,723	16,922	16,922
2	3,335	15,161	32,083
3	1,646	7,480	39,563
4	1,335	6,070	45,633
5	1,201	5,460	51,093
6	1,180	5,363	56,456

Zdroj: Vlastní zpracování podle SPSS Statistics, 2015

V tabulce výše už vidíme část výsledné tabulky z PŘÍLOHY D. Tato část obsahuje pouze faktory, které mají vlastní číslo větší než 1, což je Kaiserovým pravidlem pro faktorovou analýzu. Dohromady tyto faktory vysvětlují 56,5 % variability původ- ních proměnných. První faktor vysvětluje téměř 17 % variability, druhý přispívá více než 15 % celkového rozptylu.

Pomocí Sutinového grafu (Grafu vlastních čísel) lze dokázat vhodnost vybra- něho počtu faktorů.

Obr. 14 Graf vlastních čísel
Zdroj: Program Statistica, 2015

I z této grafické podoby vlastních čísel je zřejmé, že právě 6 faktorů je větších než 1 a právě tyto faktory budou pro naši práci stěžejní.

Nyní bude vysvětleno, z jakých proměnných se jednotlivé faktory skládají a bude tak určeno, co přesně ovlivňuje udržitelnost v Českém Krumlově. To vše je obsahem tabulky 31. Faktor 1 koreluje s proměnnými X_8 , X_{10} , X_{11} , X_{12} a X_{13} neboli s tím, že cestovní ruch způsobuje znečištění životního prostředí, zvyšuje hluk, emise, přispívá ke znečištění vod a produkuje množství odpadu. Faktor 2 zase koreluje s proměnnými X_5 , X_6 , X_{15} , X_{16} a X_{18} neboli s tím, že díky cestovnímu ruchu je dobře udržována místní infrastruktura, obyvatelé jsou ekonomicky závislí na cestovním ruchu, dále s tím, že dochází ke zlepšení životní úrovně místních obyvatel a k výstavbě nové infrastruktury a v neposlední řadě fakt, že cestovní ruch ovlivňuje místní tradice a zvyky. Třetí faktor vykazuje nejvyšší hodnoty korelace s proměnnými X_1 , X_2 a X_4 , pod nimiž se skrývá růst zaměstnanosti v důsledku cestovního ruchu, růst příjmů do rozpočtu obce a množství investičních příležitostí. S proměnnými X_{19} a X_{20} (nadměrné množství návštěvníků a vytlačování místních obyvatel z historických částí města) koreluje čtvrtý faktor a pátý faktor závisí na proměnných X_9 a X_{14} , čili na nepoškozování přírodních hodnot a funkcí krajiny a na příjmech z cestovního ruchu zachovávající životní prostředí. Poslední faktor, který vzešel z analýzy, koreluje s proměnnými X_{17} a X_{21} , neboli s množstvím kulturních akcí díky cestovnímu ruchu a více možností volnočasových aktivit.

Tab. 31 Výsledné faktory, metoda extrakce: Hlavní komponenty

Proměnné	Faktory					
	1	2	3	4	5	6
X ₁	-0,1301	0,1963	0,7223	0,1403	-0,0763	0,1320
X ₂	0,0330	-0,0056	0,7218	0,0441	0,0642	-0,1790
X ₃	0,3251	-0,4398	0,3814	-0,1191	0,2407	0,2639
X ₄	-0,0178	0,1684	0,6714	0,0039	0,0334	0,1788
X ₅	0,0497	0,6354	0,2938	-0,1886	0,2295	-0,1630
X ₆	0,0677	0,5833	0,0184	-0,1052	-0,0678	0,2483
X ₇	0,3743	0,1451	-0,1514	0,3731	0,0333	0,0569
X ₈	0,6867	0,1489	0,0358	-0,0698	-0,2844	-0,1879
X ₉	-0,1271	0,0264	-0,0374	-0,0774	0,7344	0,2038
X ₁₀	0,7811	0,0210	-0,0218	0,2316	0,0846	0,0190
X ₁₁	0,8111	-0,0667	0,0113	0,0339	-0,0435	0,0109
X ₁₂	0,6171	-0,0006	0,0154	0,3813	-0,2402	0,0666
X ₁₃	0,5356	0,1216	-0,0215	0,1408	-0,5221	-0,1523
X ₁₄	0,0385	0,4793	0,0831	-0,2546	0,5550	-0,1416
X ₁₅	-0,0226	0,5157	0,4308	-0,1338	0,0194	0,2319
X ₁₆	0,1335	0,5083	0,4348	-0,2869	-0,0963	0,1880
X ₁₇	-0,0600	0,1361	0,0853	0,1999	0,0896	0,7975
X ₁₈	0,0456	0,5843	0,1023	0,3033	0,0867	0,1979
X ₁₉	0,0961	-0,1935	0,1527	0,6049	0,0051	0,0298
X ₂₀	0,1666	-0,0331	-0,0058	0,6954	-0,1551	-0,0408
X ₂₁	0,0069	0,3082	0,1352	-0,3248	0,0586	0,5441
X ₂₂	0,4506	-0,0369	-0,0882	-0,2164	-0,5123	0,2239

Zdroj: Program SPSS Statistics, 2015

Když se podíváme na to, co silně korelované proměnné pro jednotlivé faktory sledují, můžeme je interpretovat následovně:

Tab. 32 Pojmenování faktorů

Faktor	Název
1	Narušení životního prostředí
2	Životní úroveň
3	Ekonomické příležitosti
4	Množství návštěvníků
5	Revitalizace životního prostředí
6	Volnočasové možnosti

Zdroj: Vlastní zpracování

Výsledkem faktorové analýzy je těchto šest faktorů, které se podle mínění místních obyvatel podílejí na optimalizaci působení cestovního ruchu, bližší vysvětlení nabízí diskuze (viz kap. 5).

4.6 Matice SWOT

Matice SWOT poslouží k interpretaci silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb Českého Krumlova z hlediska udržitelnosti cestovního ruchu. Pro její sestavení je využito všech poznatků, které jsou v rámci práce objasněny.

Tab. 33 Matice SWOT

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
<ul style="list-style-type: none"> • Příjmy z cestovního ruchu do rozpočtu města • Finanční prosperita místních podnikatelů • Množství pracovních příležitostí v cestovním ruchu • Rekonstrukce a výstavba nové infrastruktury • Vyšší životní úroveň • Množství kulturních akcí a ostatních volnočasových aktivit • Zachování místní kultury • Vzhled centra města • Ekologicky stabilní území • Revitalizace přírodních ploch • Stabilita odvětví cestovního ruchu • Fungující organizace cestovního ruchu 	<ul style="list-style-type: none"> • Vysoká cenová hladina • Sezónnost cestovního ruchu • Ekonomická závislost obyvatel na cestovním ruchu • Nedostatek kvalifikovaných pracovníků • Daňové úniky • Preference místních podnikatelů v dosahování zisku před kvalitou poskytovaných služeb • Nadměrná produkce odpadu • Černé skládky • Zvýšený hluk • Hustota dopravy • Produkce emisí • Velké množství návštěvníků • Průměrná doba pobytu • Emigrace obyvatel • Vytlačování obyvatel z historických částí města

PŘÍLEŽITOSTI	HROZBY
<ul style="list-style-type: none"> • Investiční příležitosti • Zamezení daňových úniků • Odstranění sezónního charakteru destinace • Zlepšení vnímání cestovního ruchu • Systém komunikace s veřejností • Výchova a vzdělávání v oblasti udržitelného cestovního ruchu • Zachování kvality životního prostředí • Výstavba tunelu • Koncept maximální únosné kapacity území • Zvýšení průměrné doby pobytu návštěvníků • Limity v počtu účastníků vodní turistiky • Využívání indikátorů cestovního ruchu 	<ul style="list-style-type: none"> • Rostoucí počet návštěvníků • Stínová ekonomika • Preference návštěvníků před obyvateli • Vztah mezi obyvateli a návštěvníky • Ohrožení místních zvyků a tradic • Ztráta autenticity města • Napodobování vzorců chování návštěvníků • Komerencializace historického centra • Kriminalita, toxikomanie, prostituce • Znečištění ovzduší • Rostoucí počet motoristů • Vodácká turistika – znečištění vod

Zdroj: Vlastní zpracování, 2015

5 Diskuze a návrh doporučení

Udržitelnost cestovního ruchu je zajisté aktuální téma, kterým je nutno se zabývat nejen v Českém Krumlově, ale i v dalších destinacích, kde dochází k rozvoji cestovního ruchu. V rámci práce bylo nalezeno množství dopadů, které ovlivňují hodnocení jednotlivých pilířů udržitelnosti cestovního ruchu – ekonomického, environmentálního a sociokulturního.

V ekonomické oblasti byl zaregistrován přínos cestovního ruchu zejména díky vyšším příjmům do rozpočtu města, které i kvůli tomu za poslední roky hospodaří s finančním přebytkem. Z příjmů z cestovního ruchu tvoří podstatnou část důchodové daně, daň z přidané hodnoty, tak i místní poplatky (poplatek z ubytovací kapacity, poplatek za rekreační pobyt, atd.). V posledních letech byla zjištěna mírně rostoucí tendence těchto příjmů, avšak je nutné v této souvislosti upozornit na problém tzv. stínové ekonomiky, kdy množství podnikatelů v cestovním ruchu nepřiznávají skutečnou výši svých příjmů, na což upozorňuje jak zastupitelstvo města, tak i respondenti v dotazníkovém šetření. Jistým řešením by mohlo být zavedení systému elektronické evidence tržeb, což v současné době navrhuje Finanční správa ČR. V oblasti místních poplatků souvisejících s cestovním ruchem by mohly být zavedeny fixní platby, které by musely být měsíčně odváděny každým vlastníkem ubytovacího zařízení, čímž by se předešlo nepoctivým plátcům.

Cestovní ruch přináší do měst a obcí množství investičních příležitostí, díky kterým pak dochází k zlepšování stávající či výstavbě nové infrastruktury, což oceňují jak návštěvníci, tak i místní obyvatelé. Na příkladu Českého Krumlova bylo zjištěno, že město za poslední čtyři roky proinvestovalo celkem 581 mil. Kč, a to na zlepšení infrastruktury města, do oblasti kultury a cestovního ruchu, životního prostředí či investovalo do oblasti sportu a volného času. Částkou 56 mil. Kč přispěl i Českokrumlovský rozvojový fond, který řídí jedinou organizaci cestovního ruchu ve městě – Český Krumlov Tourism. Prostřednictvím investičních akcí dochází ke zvelebování města, ale především ke zlepšení životní úrovně místních obyvatel, což je podmínkou udržitelného cestovního ruchu. V rámci dotazníkového šetření vyšlo najevo, že se místní obyvatelé domnívají, že město častokrát preferuje zájmy návštěvníků před potřebami místních obyvatel, což určitě nepřispívá k pozitivnímu vnímání cestovního ruchu.

Zásadním přínosem cestovního ruchu je množství pracovních příležitostí pro místní obyvatele, čímž je zvyšována míra zaměstnanosti v daném území. V tomto kontextu je však nutné si uvědomit, že v mnoha destinacích má cestovní ruch sezónní charakter, znamenající rozdělení kalendářního roku do dvou období – hlavní sezóny a mimosezóny, přičemž každé z těchto období přináší odlišnou potřebu lidských zdrojů. Dochází pak k situaci, kdy právě v období, kdy není destinace příliš vyhledávanou, opět roste nezaměstnanost. Problém nastává i v momentě, kdy zaměstnavatelé častokrát najímají v období hlavní turistické sezóny nekvalifikovanou pracovní sílu, která nemá dostatečné znalosti a zkušenosti v dané oblasti. I z provedeného dotazníkového šetření vyplynulo, že obyvatelé Českého Krumlova nejsou spokojeni s kvalitou některých poskytovaných služeb, na což poukazovali

právě v kontextu nedostatečné odbornosti zaměstnanců a také upozorňovali na skutečnost, že podniky stále více spoléhají na to, že se návštěvníci do destinace nevrátí, tudíž jsou pro ně zisky prioritní a kvalitou příliš nezaobírají. Jistým doporučením v této souvislosti by mohla být organizace různých seminářů či školení orientovaných na zaměstnavatele a jejich zaměstnance, kteří jsou v každodenním kontaktu s návštěvníky. Zlepšení kvality poskytovaných služeb by pak znamenalo i zlepšení vnímání cestovního ruchu ze strany místních obyvatel. Dalším problémem spojeným s růstem zaměstnanosti v odvětví cestovního ruchu je vzrůstající ekonomická závislost obyvatel destinace na cestovním ruchu. V Českém Krumlově pracuje v této oblasti až 36 % obyvatel města, při zohlednění určité míry stínové ekonomiky může být ve městě zaměstnáno až 44 % obyvatel. Je možné tedy říci, že cestovní ruch je nejdůležitějším zdrojem příjmů pro obyvatele a tím je tak prokázána ekonomická závislost na tomto odvětví. V práci byla dokázána skutečnost, že se za poslední roky zvyšuje počet podnikatelských subjektů působících v cestovním ruchu, naproti snižujícímu se počtu podnikatelských subjektů napříč všemi odvětvími. Tento zajímavý úkaz může svědčit o tom, že sektor cestovního ruchu je stabilním odvětvím, které je konkurenceschopné.

Z hlediska ekonomické udržitelnosti je negativním dopadem růst cenové hladiny neboli inflace způsobená větší poptávkou po zboží a službách v dané destinaci. K tomuto jevu, který se týká především cen stravovacích, ubytovacích zařízení, kulturních akcí či cen nájemních prostor, dochází zejména v centru měst, kde je koncentrován největší počet návštěvníků. Pro místní obyvatele to tak znamená zvýšení životních nákladů, které mohou v různých lokalitách vést až k dualizaci společnosti, neboli rozdělení obyvatelstva na dvě společenské třídy – ty, co mají přebytek financí a na ty, co mají jejich nedostatek. Určitým řešením by mohlo být finanční zvýhodňování právě místních obyvatel. Například levnější vstupné na kulturní, společenské akce či zvýhodnění půjčování sportovního vybavení.

Environmentální dopady cestovního ruchu bývají obecně považovány za spíše negativního charakteru. V oblasti odpadového hospodářství dochází v rámci rozvoje cestovního ruchu k narůstajícímu množství vyprodukovaného odpadu, které tak s rostoucí intenzitou zatěžuje území dané lokality. V rámci práce byla zjištěna a potvrzena přímá závislost mezi rostoucím počtem návštěvníků a velikostí komunálního odpadu. Na příkladu Českého Krumlova pak bylo dokumentováno, že i díky cestovnímu ruchu jsou vyčerpávány prostory určené pro skládku odpadů a momentálně je v řešení její rekultivace. Aby bylo předcházeno vzniku velkého množství odpadu je potřeba vzdělávat spotřebitele (návštěvníky) v otázce prevence vzniku odpadů a jejich dopadů na životní prostředí. To, co je ale větším problémem, jsou tzv. černé skládky, kdy dochází k ukládání odpadů na místech, na nichž to není povoleno. Hrozbou pro životní prostředí jsou především tím, že se z nich dostává do okolí mnoho nebezpečných látek.

Kvalita ovzduší je dalším faktorem, který ovlivňuje udržitelný cestovní ruch. V souvislosti s cestovním ruchem se do ovzduší dostávají znečišťující látky především díky dopravě, kdy kvůli nedokonalému spalování v motoru aut dochází k tomu, že jsou nespálené či částečně spálené palivo a oxid uhelnatý vypouštěny do

ovzduší. Proto je nutné, aby byl snižován počet příjíždějících turistů právě motorovou dopravou a podporování méně energeticky náročných druhů dopravy. Především v období hlavní sezóny vznikají v mnoha destinacích spolu s množstvím automobilů dopravní problémy. V této souvislosti se momentálně v Českém Krumlově řeší projekt na výstavbu tunelu, který by byl řešením složité dopravní situace spojené právě s hustotou dopravy. Tunel by mohl odklonit dopravu od centra města a snížit tak i hlukovou zátěž, což by ocenili především místní obyvatelé.

Dalším ze složek životního prostředí, u které se projevují vlivy cestovního ruchu, je voda. V souvislosti s cestovním ruchem je voda předpokladem pro fungování všech turistických zařízení a její kvalita může být ovlivňována především v místech vysoké koncentrace návštěvníků. Ve sledovaném území ale nebyl zjištěn žádný závažný problém související se znečištěním podzemních či povrchových vod. Jistou hrozbou ale zůstává vodácká turistika, kdy nekontrolované množství vodáků splouvá řeky a svým chováním negativně ovlivňují jak její kvalitu, tak i kvalitu okolní krajiny. Řešením by mohlo být nastavení systému regulace počtu vodáků, kdy pro vstup na řeku by muselo být vystaveno povolení.

Spolu s rozvojem cestovního ruchu a rostoucím zájmem o destinaci ze strany návštěvníků zůstává otázkou, kolik jich daná lokalita je schopna „unést“, neboli jaká je únosná kapacita daného území. Každá destinace by měla v této souvislosti sledovat vývoj počtu návštěvníků a určit hranici maximální únosné kapacity. Vhodným nástrojem, který by mohl pomoci rozptýlit návštěvníky na celé území destinace a jeho okolí a odlehčit tak nejvíce vytěžovaným místům (historickému centru v příkladu Českého Krumlova) je například zintenzivnění propagace míst, které se nacházejí právě v blízkosti dané destinace, ale zároveň patří mezi místa s nižší intenzitou cestovního ruchu. V kontextu s intenzitou cestovního ruchu jsou sledovány různé indikátory, které jsou užitečné v rámci sledování turistické aktivity. Jedná se například o Defertovu funkci, míru turistické penetrace, hustota výskytu turistů či ukazatel intenzity cestovního ruchu. V Českém Krumlově dosáhla hodnota Defertovy funkce velikosti 34,29, což signalizuje významnou, ale nepřevažující turistickou aktivitu. Jelikož je však rozhodující pouze území, kde se nachází největší počet turistů, byla zkoumána i oblast historického centra, kde ukazatel dosáhl hodnoty 332,5 znamenající významnou turistickou aktivitu. I další ukazatele intenzity cestovního ruchu vykazovaly vyšší hodnoty i v porovnání s naším hlavním městem Prahou. Z hlediska udržitelného rozvoje cestovního ruchu je důležité tyto ukazatele průběžně sledovat a na jejich základě přijímat příslušná opatření, viz návrhy výše.

Oblast sociokulturních dopadů cestovního ruchu je ovlivněna vnímáním cestovního ruchu ze strany místních obyvatel. V různých destinacích cestovního ruchu je patrný trend spojený s emigrací místních obyvatel, v rámci kterého dochází ke stěhování rezidentů do přilehlých oblastí, které jsou cenově dostupnější a klidnější než je území města. Samozřejmě, že tento pokles není vyvolán pouze z důvodu negativního vnímání dopadů cestovního ruchu, ale u mnohých obyvatel to může být tím hlavním důvodem.

Komericializace cestovního ruchu často vytlačuje obyvatele z prestižních (historických) částí města, což je problém i Českého Krumlova, kde byl zaznamenán výrazný pokles počtu trvale žijících osob v historickém centru. Jedná se o přirozený důsledek cestovního ruchu a změny funkce většiny objektů, jejichž využití je ve většině případů orientováno na poskytování zboží a služeb v oblasti cestovního ruchu. V tomto kontextu má komericializace cestovního ruchu za následek snižování autenticity prostředí města. Východiskem by mohlo být vytvoření určité maximální míry komerčního využití budov, v důsledku čehož by došlo k posílení bytových prostor.

V rámci rozvoje cestovního ruchu se mohou v destinaci objevit se zvyšující se frekvencí sociální problémy, ať již kriminalita, prostituce či toxikomanie. Vysoká koncentrace návštěvníků na místech, kde se nacházejí atraktivity cestovního ruchu, lákají zloděje, kteří využívají této příležitosti. V Českém Krumlově je tato situace řešena kamerovým systémem, kterým je snímáno téměř veškeré dění ve městě. Jistou roli zde hraje fakt, že se stanice městské policie nachází přímo v centru města a policisté provádějí pravidelné hlídky. Výsledkem je bezpečná lokalita, která je tak ještě více atraktivní.

Zásadním aspektem, který výrazně ovlivňuje udržitelný cestovní ruch, je vztah místních obyvatel k návštěvníkům města, který v konečném důsledku ovlivňuje pozitivní či negativní vnímání celé destinace. V rámci práce byl nastíněn možný přístup zachycení postoje k návštěvníkům pomocí iritačního indexu. Ten rozlišuje čtyři možné stupně, a to stupeň euforie, apatie, znechucení a nepřátelství. V rámci dotazníkového šetření vyšlo najevo, že mezi obyvateli Českého Krumlova převažuje apatie k turistům, v jejíž důsledku klesá ochota ke kontaktu s turisty. Nezanedbatelných 22 % respondentů vyjádřilo svůj vztah jako znechucení. Pro město tyto výsledky znamenají určitou hrozbu do budoucna, která by měla být v brzké době řešena. Východiskem by mohlo být vypracování systému komunikace s veřejností, který v destinaci chybí. Tento systém by byl nástrojem posilování vztahů s veřejností prostřednictvím vzdělávání v oblasti cestovního ruchu a jeho udržitelného rozvoje.

Postoj místního obyvatelstva k cestovnímu ruchu může být ovlivněn množstvím volnočasových aktivit, které je možno v rámci destinace provozovat. Cestovní ruch podněcuje výstavby nových či rekonstrukci stávajících sportovních zařízení, především díky turismu jsou pořádány kulturní a společenské akce, jsou zachovávány místní tradice. Otázkou ale zůstává, nakolik těchto příležitostí mohou využívat právě místní obyvatelé. V Českém Krumlově bylo odhaleno, že většina kulturních akcí je pořádána v období hlavní turistické sezóny, kdy je o ně největší zájem a tudíž je i obtížnější si obstarat vstupenky. V některých případech jsou však i mimo finanční možnosti obyvatel. Řešením tohoto problému, ale i problému sezónnosti, který byl již nastíněn, by mohlo být rozvržení těchto akcí do období celého roku. V kontextu kultury a tradic bylo v práci nastíněno několik efektů, které v souvislosti s cestovním ruchem vznikají. Efekt inscenizace vede k narušení autentických prvků místní kultury či ke komerčně orientovanému oživení již neprovozaných zvyků. Efekt akulturace je projevem změny kultury místních obyvatel a

demonstrační efekt zase vede k napodobování vzorců chování návštěvníků místními obyvateli. Pokud se destinaci podaří v rámci strategie udržitelného rozvoje cestovního ruchu tyto efekty eliminovat, bude zachováno původní prostředí místních obyvatel, což by v konečném důsledku mohlo vést ke zlepšení vnímání cestovního ruchu v destinaci. Ale aby nebyly zmiňovány jen negativa, cestovní ruch umožňuje konfrontaci s odlišnými kulturami, které mohou mít také pozitivní dopady z hlediska poznání nové kultury, podnětu k učení se nových jazyků či rozvíjení mezilidských vztahů, což bylo i pozitivně hodnoceno v rámci dotazníkového šetření.

Jak už bylo zde několikrát uváděno, v rámci práce bylo prováděno dotazníkové šetření, které mělo za úkol zjistit postoje obyvatel Českého Krumlova v otázce dopadů cestovního ruchu na tuto destinaci. Bylo zjištěno, že většina respondentů vnímá tyto dopady jako spíše pozitivní, což bylo deklarováno i z hlediska hodnocení jednotlivých pilířů udržitelného cestovního ruchu. Vnímání ekonomického a sociokulturního pilíře bylo v průměru označeno jako spíše pozitivní. Environmentální dopady byly hodnoceny jako průměrné, ani pozitivní a ani negativní. Stěžejní částí vyhodnocování výzkumu bylo provedení faktorové analýzy, která odhalila šest faktorů podílejících se na optimalizaci působení cestovního ruchu. První faktor byl nazván jako *narušení životního prostředí* a je plně v souladu s dalším faktorem nazvaným jako *revitalizace životního prostředí*. Aby nedocházelo právě k negativním dopadům cestovního ruchu na životní prostředí, je nutné, aby příjmy z cestovního ruchu byly využity na obnovu a zachování všech složek životního prostředí. Dalším faktorem je *životní úroveň*. Pokud by cestovní ruch nepřispíval ke zvýšené životní úrovni místních obyvatel, pravděpodobně by nebyl v dlouhodobější perspektivě udržitelný. Faktor nazvaný jako *ekonomické příležitosti* deklaruje fakt, že udržitelnost cestovního ruchu je závislá na míře ekonomických výhod spojených s cestovním ruchem, mezi které patří růst zaměstnanosti, příjmů či množství investičních příležitostí. Faktor nazvaný jako *množství návštěvníků* zase poukazuje na skutečnost, že vysoká koncentrace návštěvníků destinace může způsobit porušení autenticity místa a vyvolává i proces vytlačování obyvatel. Udržitelný cestovní ruch tudíž bude v destinaci jen tehdy, pokud dojde k optimalizování počtu návštěvníků, například pomocí definování maximální únosné kapacity, jak již bylo zmíněno. Posledním faktorem, který vzešel z faktorové analýzy, je nazván *volnočasové aktivity*. Tento faktor ukazuje na skutečnost, že cestovní ruch je udržitelný s přispěním množství kulturních, společenských a jiných volnočasových aktivit, kterých budou moci místní obyvatelé využívat.

6 Závěr

Diplomová práce se zabývala dopady cestovního ruchu v destinaci Český Krumlov. Byly zde analyzovány jednotlivé pilíře udržitelného cestovního ruchu – ekonomický, environmentální a sociokulturní a to pomocí sekundárních zdrojů, ale i výsledků primárního marketingového výzkumu a vybraných indikátorů cestovního ruchu.

Bylo zjištěno, že cestovní ruch je pro město přínosem především díky vyšším příjmům do rozpočtu města, ale i místním podnikatelům, kteří výrazně profitují z cestovního ruchu někdy i na úkor kvality poskytovaných služeb. V destinaci je zejména kvůli cestovnímu ruchu množství investičních příležitostí, díky kterým dochází ke zlepšování stávající či výstavbě nové infrastruktury. Pro místní obyvatele vznikají pracovní příležitosti a celkově je v destinaci vyšší životní úroveň. Pozitivním jevem je i zachování místní kultury, zvyků a tradic, ale i možnost poznání cizích kultur či cizích jazyků. Obyvatelé mají více možností, jak trávit svůj volný čas, jelikož je především v hlavní sezóně pořádáno množství kulturních a společenských akcí. V oblasti životního prostředí dochází k revitalizacím přírodních ploch, je udržován pořádek především v blízkosti centra a podle koeficientu ekologické stability se území města řadí mezi stabilní s vyváženou krajinou. Dále bylo zjištěno, že odvětví cestovního ruchu je stále, počet podniků spojených s cestovním ruchem roste, i přesto, že celkový počet podniků napříč všemi odvětvími má klesající tendenci. To všechno jsou pozitivní dopady, který cestovní ruch do destinace přináší.

V souvislosti s udržitelným cestovním ruchem je ale podstatné věnovat pozornost především negativním dopadům, který cestovní ruch přináší. V práci jich bylo hned několik rozpoznáno. V oblasti ekonomické je díky cestovnímu ruchu zvyšována cenová hladina. Místní obyvatelé tak doplácí na zvýšenou poptávku po zboží a službách v destinaci. V práci byl naznačen i problém nedostatku kvalifikovaných pracovníků a v důsledku toho i snížené kvality služeb, byla dokázána ekonomická závislost obyvatel na cestovním ruchu či byl nastíněn problém sezónnosti cestovního ruchu. V environmentální oblasti bylo poukázáno na to, že cestovní ruch zvyšuje množství vyprodukovaného odpadu a že ve městě je zvýšený hluk. V důsledku množství motoristů vznikají dopravní problémy a také je znečišťováno ovzduší. Pomocí indikátorů cestovního ruchu byla dokázána vyšší intenzita cestovního ruchu, kdy vysoká koncentrace návštěvníků negativně ovlivňuje život na území města. V oblasti sociokulturní je v destinaci patrný trend spojený s emigrací obyvatel do přilehlých oblastí, které jsou cenově dostupnější a klidnější než je město samotné. Kvůli komercializaci cestovního ruchu dochází k vytlačování místních obyvatel z historických částí města, což snižuje autenticitu prostředí města. Zásadním bylo i zjištění, že místní obyvatelé pociťují převážně apatii k návštěvníkům, neboli jejich ochota ke kontaktu s nimi klesá. Téměř čtvrtina obyvatel označuje jako svůj převažující vztah znechucení. Dále bylo prokázáno, že se zde projevuje efekt inscenizace, kdy dochází ke komerčně orientovanému oživení již neprovozaných zvyků či že dochází k napodobování vzorců chování návštěvníků místními obyvateli, což může v konečném důsledku vést k narušení místní kultury. V rámci

provedeného dotazníkového šetření a následnému vyhodnocení pomocí faktorové analýzy bylo objeveno šest faktorů, které se podílejí na optimalizaci působení cestovního ruchu. Je jím faktor narušování životního prostředí, životní úroveň, ekonomických příležitostí, revitalizace životního prostředí a faktor volnočasové aktivity. Na základě všech poznatků, ať již z analýzy jednotlivých pilířů udržitelného cestovního ruchu či výsledků dotazníkového šetření, byla sestavena matice SWOT a navržena doporučení destinaci, která povedou k optimalizaci působení cestovního ruchu, což je podmínkou pro dlouhodobý udržitelný cestovní ruch.

Zkoumaná destinace Český Krumlov je díky množství turistických atraktivit vyhledávanou lokalitou. Cestovní ruch zásadně změnil život uvnitř města, v mnoha aspektech určitě k lepšímu. Avšak je třeba mít na paměti, že právě nekontrolovaný rozvoj cestovního ruchu může v budoucnu znamenat ztrátu hodnot, které jsou pro město zásadní.

7 Literatura

7.1 Knižní zdroje

- BUTLER, R. W. *The Tourism Area Life Cycle*. Vol. 1 : Applications and Modifications. Clevedon: Channel View Publications, 2006. 385 s. ISBN 1-84541-025-4.
- CENTRÁLA CESTOVNÍHO RUCHU – JIŽNÍ MORAVA. *Komunikující místo: Dalším vzděláváním k rozvoji cestovního ruchu v Jihomoravském kraji*. Brno, 2013.
- FLETCHER, John, et al. *Tourism: principles and practice*. 4th edition. Edinburgh : Prentice Hall, 2008. 704 s. ISBN 978-0-273-71126-1.
- GOELDNER, CH., RITCHIE, J. R. *Cestovní ruch: principy, příklady, trendy*. 1. vyd. Brno: BizBooks, 2014, xviii, 545 s. ISBN 978-80-265-0298-2.
- HENDL, Jan. *Přehled statistických metod: analýza a metaanalýza dat*. 4., rozš. vyd. Praha: Portál, 2012, 734 s. ISBN 978-80-262-0200-4.
- HOUŠKA, Petr. *Environmentální aspekty potenciálu území pro cestovní ruch*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2014, 80 s. ISBN 978-80-7452-041-9.
- HOLEŠINSKÁ, Andrea. *Destinační management, aneb, Jak řídit turistickou destinaci*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2007, 90 s. ISBN 978-80-210-4500-2.
- HOLEŠINSKÁ, Andrea. *Mezinárodní kolokvium o cestovním ruchu: sborník příspěvků*. Brno: Masarykova univerzita, 2010-. 1x ročně.
- HOLEŠINSKÁ, Andrea. *Destinační management jako nástroj regionální politiky cestovního ruchu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Ekonomicko-správní fakulta, 2012, 151 s. ISBN 978-80-210-5847-7.
- INDROVÁ, Jarmila, Petr HOUŠKA a Zdenka PETRŮ. *Kvalita ve službách cestovního ruchu*. Vyd. 1. Praha: Oeconomica, 2011, 169 s. ISBN 978-80-245-1766-7.
- JAKUBÍKOVÁ, Dagmar. *Marketing v cestovním ruchu: jak uspět v domácí i světové konkurenci*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2012, 313 s. ISBN 978-80-247-4209-0.
- KIRÁLOVÁ, Alžbeta. *Marketing: destinace cestovního ruchu*. Vyd. 1. Praha: Ekopress, 2003, 173 s. ISBN 80-86119-56-4.
- KIRÁLOVÁ, Alžbeta a Ivo STRAKA. *Vliv globalizace na marketing destinace cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2013, 227 s. ISBN 978-80-86929-99-6.
- Kolektiv autorů Katedry cestovního ruchu VŠE v Praze. *Cestovní ruch pro všechny*. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha, 2008. ISBN 978-80-7399-407-05.
- MELOUN, Milan a Jiří MILITKÝ. *Interaktivní statistická analýza dat*. Vyd. 3., V nakl. Karolinum 1. Praha: Karolinum, 2012, 953 s. ISBN 978-80-246-2173-9.

- MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Destinační management a vytváření produktů v cestovním ruchu: Cestovní ruch, udržitelný rozvoj a životní prostředí*. Praha, 2006.
- MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Cestovní ruch a udržitelný rozvoj*. Praha, 2007
- MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Koncepce státní politiky cestovního ruchu na období 2014 – 2020*. Praha, 2012.
- MORRISON, Alastair M. *Marketing and managing tourism destinations*. 1st pub. London: Routledge, 2013, xxxiii, 596 s. ISBN 978-0-415-67250-4.
- MUSIL, Martin (ed.). *Udržitelný rozvoj cestovního ruchu: (metody, postupy, přístupy, teoretické aspekty) : sborník příspěvků z kulatého stolu*. Vyd. 1. Praha: Oeconomia, 2010, 47 s. ISBN 978-80-245-1689-9.
- NEJDL, Karel. *Management destinace cestovního ruchu*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, 204 s. ISBN 978-80-7357-673-8.
- PALATKOVÁ, Monika. *Marketingová strategie destinace cestovního ruchu: jak získat více příjmů z cestovního ruchu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2006, 341 s. ISBN 80-247-1014-5.
- PALATKOVÁ, Monika. *Mezinárodní cestovní ruch: analýza pozice turismu ve světové ekonomice, význam turismu v mezinárodních ekonomických vztazích, evropská integrace a mezinárodní turismus*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 221 s. ISBN 978-80-247-3750-8.
- PALATKOVÁ, Monika a Jitka ZICHOVÁ. *Ekonomika turismu: turismus České republiky : vymezení a fungování trhu turismu, přístupy k hodnocení významu a vlivu turismu, charakteristika turismu České republiky*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 205 s. ISBN 978-80-247-3748-5.
- PÁSKOVÁ, Martina. *Udržitelnost rozvoje cestovního ruchu*. Vyd. 2. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009, 298 s. ISBN 978-80-7435-006-1.
- PÁSKOVÁ, Martina. *Udržitelnost cestovního ruchu*. 3. vyd., přeprac. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014, 335 s. ISBN 978-80-7435-329-1.
- PLZÁKOVÁ, Lucie a Petr STUDNIČKA. *Řízení cestovního ruchu v České republice - minulost, současnost, budoucnost*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 204 s. ISBN 978-80-7478-593-1.
- PROCHÁZKOVÁ, Dana. *Principy udržitelného rozvoje*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2012, 141 s. ISBN 978-80-87472-21-7.
- RITCHIE, J a G. I. CROUCH. *The competitive destination: a sustainable tourism perspective*. Wallingford: CABI publishing, 2003, xvii, 272 s. ISBN 0851996647.

- RYGLOVÁ, Kateřina, Michal BURIAN a Ida VAJČNEROVÁ. *Cestovní ruch - podnikatelské principy a příležitosti v praxi*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 213 s. ISBN 978-80-247-4039-3.
- SCHWARZOVÁ, Lenka. *Hodnocení turistické destinace Český Krumlov*. Brno, 2013. Bakalářská práce. Mendelova univerzita.
- SIRGY, J. -- KIM, K. -- UYSAL, M. *How does tourism in a community impact the quality of life of community residents?*. [online]. 2012. URL: <http://Tourism Management> [online]. 2012, č. 36.
- ŠIMKOVÁ, Eva. *Manažerské a marketingové přístupy ve venkovské turistice*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2008, 95 s. ISBN 978-80-7041-586-3.
- ŠIMKOVÁ, Eva. *Sustainability in tourism and rural areas: monograph*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013, 190 s. ISBN 978-80-7435-361-1.
- VAJČNEROVÁ, Ida. *Destinační management*. 1. vyd. V Brně: Mendelova zemědělská a lesnická univerzita, 2009, 68 s. ISBN 978-80-7375-333-7.
- VYSTOUPIL, Jiří. *Management cestovního ruchu: distanční studijní opora*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2007, 156 s. ISBN 978-80-210-4415-9.
- ZELENKA, Josef. *Únosná kapacita v cestovním ruchu*. Czech Journal of Tourism, 2012, roč. 1, č. 2, s. 114 – 134.
- ZELENKA, Josef. *Udržitelný cestovní ruch: management cestovního ruchu v chráněných územích*. Vyd. 1. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013, 327 s. ISBN 978-80-7435-244-7.
- ZELENKA, Josef a Martina PÁSKOVÁ. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Kompletně přeprac. a dopl. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2012, 768 s. ISBN 978-80-7201-880-2.
- ZELENKA, Josef. *Cestovní ruch - marketing*. Vyd. 3., přeprac. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015, 247 s. ISBN 978-80-7435-543-1.
- TRÁVNÍČEK, Jan a Jakub TROJAN. *Cestovní ruch a udržitelný rozvoj*. Brno: Vysoká škola obchodní a hotelová, 2012, 122 s. ISBN 978-80-87300-21-3.
- ZÁVODNÁ, Lucie Sára. *Hodnocení udržitelnosti v podnicích cestovního ruchu: Evaluation of sustainability in tourism companies : teze disertační práce*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2013, 32 s. ISBN 978-80-7454-261-9.
- ZÁVODNÁ, Lucie Sára. *Udržitelný cestovní ruch: principy, certifikace a měření*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN 978-80-244-4576-2.

7.2 Elektronické zdroje

Analýza přínosů cestovního ruchu a strategie rozvoje cestovního ruchu v Českém Krumlově. *Oficiální informační systém Český Krumlov* [online]. Český Krumlov,

- 2015 [cit. 2015-12-17]. Dostupné z: http://business.ckrumlov.info/docs/cz/analyza_CR_20150911140545.xml
- CENIA. *Metodika sestavování klíčových indikátorů životního prostředí pro oblast vodního hospodářství a zemědělství*. Praha, 2015. Dostupné také z: http://www1.cenia.cz/www/sites/default/files/vodni_hospodarstvi_zemedelstvi.pdf
- ČESKOKRUMLOVSKÝ ROZVOJOVÝ FOND, SPOL. S.R.O. *Statistika návštěvnosti města Český Krumlov*. Český Krumlov, 2013. Dostupné také z: <http://data.ckrumlov.cz/files/5426-statistika-2013.pdf>
- Český Krumlov Tourism. *ČKRF* [online]. Český Krumlov, 2015 [cit. 2015-12-17]. Dostupné z: <http://www.ckfond.cz/cesky-krumlov-tourism.html>
- Ekonomické subjekty podle převažující činnosti CZ-NACE. *Český statistický úřad* [online]. 2015 [cit. 2015-12-17]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5>
- Hosté a přenocování v hromadných ubytovacích zařízeních. *Český statistický úřad* [online]. 2015 [cit. 2015-12-17]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt>
- Marketingový plán podpory rozvoje cestovního ruchu 2015. *www.ckfond.cz* [online]. Český Krumlov, 2015 [cit. 2015-12-17]. Dostupné z: http://www.ckfond.cz/files/ckrf/uploads/files/Příloha_PP-Marketingový_plán_CR_2015.pdf
- Marketingový výzkum 2009. *Oficiální informační systém Český Krumlov* [online]. [cit. 2015-12-20]. Dostupné z: http://business.ckrumlov.info/docs/cz/mtg_vyzkum_20090924085226.xml
- MĚSTO ČESKÝ KRUMLOV. *Aktualizace rozboru udržitelného rozvoje území ORP Český Krumlov*. Český Krumlov, 2014.
- MĚSTO ČESKÝ KRUMLOV. *Český Krumlov - kulturní statek zařazený na Seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO*. Český Krumlov, 2009.
- Městský parkovací systém. *ČKRF* [online]. Český Krumlov, 2015 [cit. 2015-12-17]. Dostupné z: <http://www.ckfond.cz/mestsky-parkovaci-system/>
- Metodika výpočtu koeficientu ekologické stability* [online]. 2015 [cit. 2015-12-17]. Dostupné z: <http://www.indikatory.eu/metodika-vypoctu-koeficientu-ekologicke-stability-kes>
- Ochrana ovzduší. *Oficiální internetový portál Jihočeského kraje* [online]. [cit. 2015-12-17]. Dostupné z: http://www.kraj-jihocesky.cz/1449/ochrana_ovzdusi.htm
- Počet a věkové složení obyvatel. *Český statistický úřad* [online]. 2015 [cit. 2015-12-17]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt>

- Poplatek za lázeňský nebo rekreační pobyt. *Oficiální informační systém Český Krumlov* [online]. Český Krumlov, 2015 [cit. 2015-12-17]. Dostupné z: http://obcan.ckrumlov.info/docs/cz/poplatek_pobyt_20100203102453.xml
- Poplatek za užívání veřejného prostranství. *Oficiální informační systém Český Krumlov* [online]. Český Krumlov, 2015 [cit. 2015-12-17]. Dostupné z: http://obcan.ckrumlov.info/docs/cz/poplatek_zabory_20100208145425.xml
- Poplatek ze vstupného. *Oficiální informační systém Český Krumlov* [online]. Český Krumlov, 2015 [cit. 2015-12-17]. Dostupné z: http://obcan.ckrumlov.info/docs/cz/poplatek_vstupne_20100203141453.xml
- Poplatek z ubytovací kapacity. *Oficiální informační systém Český Krumlov* [online]. Český Krumlov, 2015 [cit. 2015-12-17]. Dostupné z: http://obcan.ckrumlov.info/docs/cz/poplatek_ubytovani_20100204091542.xml
- Průměrný věk a index stáří. *Český statistický úřad* [online]. 2015 [cit. 2015-12-17]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5>
- Rozpočet města Český Krumlov. *Oficiální informační systém Český Krumlov* [online]. Český Krumlov, 2015 [cit. 2015-12-17]. Dostupné z: <http://obcan.ckrumlov.info/docs/cz/rozpocetmesta.xml>
- Statistická ročenka Jihočeského kraje: Statistical yearbook of the Jihočeský Region*. České Budějovice: Český statistický úřad, Krajská reprezentace České Budějovice, 2014. Souborné informace. Ročenka.
- Strategický a Akční plán rozvoje města. *Oficiální informační systém Český Krumlov* [online]. Český Krumlov, 2015 [cit. 2015-12-17]. Dostupné z: <http://obcan.ckrumlov.info/docs/cz/strgpl.xml>
- Stravování. *Oficiální informační systém Český Krumlov* [online]. Český Krumlov, 2015 [cit. 2015-12-17]. Dostupné z: <http://www.ckrumlov.info/php/katalog/ksz/select.php?lang=cz>
- Studie proveditelnosti na tunel v Českém Krumlově. *Oficiální informační systém Český Krumlov* [online]. Český Krumlov, 2015 [cit. 2015-12-17]. Dostupné z: http://obcan.ckrumlov.info/docs/cz/Projekt_studie_proveditelnosti_tunel.xml
- Systém odpadového hospodářství města Český Krumlov. *Oficiální informační systém Český Krumlov* [online]. Český Krumlov, 2015 [cit. 2015-12-17]. Dostupné z: <http://obcan.ckrumlov.info/docs/cz/20061120160237.xml>
- Ubytování Český Krumlov. *Oficiální informační systém Český Krumlov* [online]. Český Krumlov, 2015 [cit. 2015-12-17]. Dostupné z: <http://www.ckrumlov.info/php/katalog/uby/select.php?lang=cz>

- ÚTVAR POVRCHOVÝCH A PODZEMNÍCH VOD GENERÁLNÍHO ŘEDITELSTVÍ. *Zpráva o hodnocení jakosti povrchových vod v dílčím povodí Horní Vltavy za období 2013-2014*. Praha, 2015.
- Území města Český Krumlov. *Český statistický úřad* [online]. 2015 [cit. 2015-12-17]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=uziv-dotaz#k=5>
- Veřejné zakázky. *Věstník veřejných zakázek* [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj [cit. 2015-12-17]. Dostupné z: <https://www.vestnikverejnychzakazek.cz/cs/Form/Display/628342>
- Vše o území - Český Krumlov. *Český statistický úřad: Veřejná databáze* [online]. 2015 [cit. 2015-12-17]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=profil-uzemi>
- Výroční zpráva 2014. *ČKRF* [online]. Český Krumlov, 2015 [cit. 2015-12-17]. Dostupné z: http://www.ckfond.cz/files/ckrf/uploads/files/Vyrocnizprava_2014_na_web.pdf
- Významné akce. *Oficiální informační systém Český Krumlov* [online]. Český Krumlov, 2015 [cit. 2015-12-17]. Dostupné z: <http://www.ckrumlov.info/docs/cz/atr176.xml>
- Základní údaje o městě. *Oficiální informační systém Český Krumlov* [online]. Český Krumlov, 2015 [cit. 2015-12-17]. Dostupné z: http://www.ckrumlov.info/docs/cz/zakinf_1.xml
- Zaměstnanost v odvětvích cestovního ruchu v ČR. *Český statistický úřad* [online]. 2015 [cit. 2015-12-17]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/tsa_t7_zamestnanost_v_odvetvich_cestovniho_ruchu_v_cr
- ZATLOUKAL, J. *Doprava a životní prostředí* [online]. [cit. 2002-11-14]. Dostupný z www: <http://www.czp.cuni.cz/Konference/Sbornik/zatloukal.htm>
- Zdroje znečišťování: Okres: Český Krumlov. *Český hydrometeorologický ústav* [online]. [cit. 2015-12-17]. Dostupné z: http://portal.chmi.cz/files/portal/docs/uoco/web_generator/plants/cesky_krumlov_CZ.html

Přílohy

A Zdroje znečištění ovzduší

Tab. 34 Zdroje znečištění ovzduší – názvy společností

Název	Obec-Část obce
CARTHAMUS a.s. - Energoblok Domoradice	Přísečná
ČOV Český Krumlov s.r.o.	Český Krumlov
ČR Beton Bohemia spol. s r.o. - betonárna Domoradice	Český Krumlov
EKOPALIVO BOHEMIA s.r.o., Výroba dřevěných briket	Spolí
FRONIUS ČR s.r.o. - výrobní závod Český Krumlov	Přísečná-Domoradice
GRASS CZECH s.r.o.	Přísečná-Domoradice
HZS Jihočeského kraje - ÚO Český Krumlov - čerpací stanice	Český Krumlov
Kaufland ČR v.o.s. - Český Krumlov	Český Krumlov
KOMAXO BIOENERGO s.r.o. - EB Přísečná	Přísečná
LINDE POHONY s.r.o.	Přísečná-Domoradice
LIRA, obrazové lišty a rámy, a.s.	Přísečná-Domoradice
MADETA a.s. Český Krumlov	Český Krumlov
Nemocnice Český Krumlov, a.s.	Český Krumlov
Schwan Cosmetics CR, s.r.o. - Závod A	Vyšný
Schwan Cosmetics CR, s.r.o. - Závod 0	Přísečná-Domoradice
Schwan-STABILO ČR,s.r.o.	Přísečná-Domoradice
Služby města Český Krumlov s.r.o. - skládka Pínských dvůr	Český Krumlov
Telefónica Czech Republic_CK0011_NPZ	Český Krumlov
Tesco Stores ČR a.s. - HM Český Krumlov	Přísečná-Domoradice
Tiskárna Vyšehrad s.r.o. Český Krumlov	Český Krumlov
Triumfa Energo s.r.o. - kotelny Český Krumlov - Plešivec	Český Krumlov
Triumfa Energo s.r.o. - Plešivec 364	Český Krumlov
Triumfa Energo s.r.o. Plešivec 365	Český Krumlov
Zambelli - technik, spol. s r. o.	Přísečná-Domoradice

Zdroj: Český hydrometeorologický ústav, 2015

B Výzkum mezi obyvateli města

Vážený respondente,

jsm studentkou Provozně ekonomické fakulty Mendelovy univerzity v Brně a ráda bych Vám položila několik otázek týkajících se dopadů cestovního ruchu na destinaci Český Krumlov. Výsledky budou využity v méj diplomové práci, která se tímto tématem zabývá. Dotazník je zcela anonymní a je určen pro obyvatele města Český Krumlov. Jeho vyplnění potrvá okolo 10 minut a předem Vám děkuji za Váš čas. Lenka Schwarzová

U následující otázky, prosím, zatrhněte jednu vyhovující odpověď.

- 1) V Českém Krumlově má cestovní ruch více pozitivních než negativních stránek.
- Určitě ano
 - Spíše ano
 - Nedokáži posoudit
 - Spíše ne
 - Určitě ne

Prosím, přečtěte si následující tvrzení ohledně dopadů cestovního ruchu a u každého zatrhněte stupeň svého souhlasu či nesouhlasu (1=určitě nesouhlasím, 2=spíše nesouhlasím, 3=nevím, 4=spíše souhlasím, 5=určitě souhlasím).

- 2) Dopady cestovního ruchu v Českém Krumlově.

Ekonomické dopady cestovního ruchu

	1	2	3	4	5
Díky cestovnímu ruchu dochází k růstu zaměstnanosti					
Díky cestovnímu ruchu rostou příjmy do rozpočtu obce					
Z cestovního ruchu nejvíce prosperují místní podnikatelé					
Cestovní ruchu přináší množství investičních příležitostí					
Díky cestovnímu ruchu je dobře udržována místní infrastruktura (cesty, silnice, veřejná prostranství)					
Obyvatelé jsou ekonomicky závislí na cestovním ruchu					
Životní náklady jsou v destinaci vyšší (ceny zboží a služeb, nájemné)					
Ekonomické přínosy cestovního ruchu jsou spíše pozitivní.					

Environmentální dopady cestovního ruchu

	1	2	3	4	5
Cestovní ruch způsobuje znečištění životního prostředí.					
Cestovní ruch nepoškozuje přírodní hodnoty a funkce krajiny					
Díky cestovnímu ruchu je zvýšený hluk ve městě					
Ve městě dochází ke zvyšování emisí (např. doprava)					
Účastníci cestovního ruchu produkují množství odpadu					
Cestovní ruch přispívá ke znečištění povrchových a podzemních vod					
Příjmy z cestovního ruchu pomáhají zachovávat životní prostředí					
Environmentální dopady cestovního ruchu jsou spíše pozitivní.					

Socio-kulturní dopady cestovního ruchu

	1	2	3	4	5
Cestovní ruch přispívá k lepší životní úrovni místních obyvatel					
Díky cestovnímu ruchu dochází k výstavbě nové infrastruktury (obchody, sportovní zařízení, ..)					
Cestovní ruch je důvodem konání množství kulturních akcí ve městě					
Cestovní ruch ovlivňuje zvyky a tradice místních obyvatel					
V průběhu hlavní sezóny je ve městě přítomno nadměrné množství návštěvníků.					
Dochází k vytlačování místních obyvatel z prestižních (zejména historických) částí města.					
Cestovní ruch přináší více možností volnočasových aktivit					
Cestovní ruch přináší sociální problémy (př. kriminalita, toxikomanie, prostituce).					
Sociokulturní dopady cestovního ruchu jsou spíše pozitivní.					

U otázek č. 3 a č. 4, prosím, zatrhněte jednu vyhovující odpověď.

3) Jaký je Váš názor na nasycenost města turisty?

- Lokalita je přeplněná, je zde příliš mnoho turistů
- Lokalita je běžně zaplněná, je zde přiměřený počet turistů
- Lokalita je spíše méně zaplněná, je zde místo pro další turisty

4) Pokuste, prosím, označit svůj převažující vztah k turistům.

- Euforie – turisté jsou vřele vítáni
- Apatie – ochota ke kontaktu s turisty spíše klesá

- Znechucení – turisté přinášejí spíše problémy, převažuje zejména negativní vztah
- Nepřátelství – turisté nejsou vítáni

5) Mohl/a byste, prosím, uvést další pozitivní či negativní dopady turismu v Českém Krumlově?

U otázek č. 6 - 10, prosím, zatrhněte jednu vyhovující odpověď.

6) Jste zaměstnán/a či podnikáte v oblasti cestovního ruchu?

- Ano
- Částečně, jde spíše o činnost nahodilou či příjmově nevýznamnou
- Ne

7) Jaký je Váš čistý měsíční příjem?

- Méně než 15 000 Kč
- 15 000 – 30 000 Kč
- 30 001 – 45 000 Kč
- 45 001 – 60 000 Kč
- Více než 60 000 Kč

8) Vaše pohlaví:

- Muž
- Žena

9) Věková kategorie:

- Do 19 let
- 20 – 39 let
- 40 – 59 let
- 60 a více let

10) Ekonomická aktivita:

- Zaměstnanec
- Zaměstnavatel
- OSVČ
- Důchodce
- Student
- Na mateřské dovolené
- Nezaměstnaný

C Popisné statistiky výzkumu

Tab. 35 Popisné statistiky výzkumu

Prom.	Průměr	Medián	Modus	Četnost (modusu)	Směrodatná odchylka	Rozptyl	Průměrná (odchylka)
X ₁	4,194	4,000	5,000	88	0,906	0,821	0,688
X ₂	4,112	4,000	5,000	86	0,959	0,919	0,742
X ₃	4,083	4,000	5,000	89	1,021	1,042	0,793
X ₄	3,743	4,000	4,000	75	0,981	0,963	0,822
X ₅	3,131	3,000	4,000	75	1,129	1,275	0,977
X ₆	3,456	4,000	4,000	78	1,075	1,157	0,921
X ₇	4,228	5,000	5,000	104	0,978	0,957	0,779
X ₈	3,617	4,000	4,000	102	1,019	1,038	0,823
X ₉	3,510	4,000	4,000	65	1,147	1,315	0,989
X ₁₀	2,845	3,000	2,000	61	1,141	1,303	0,966
X ₁₁	4,092	4,000	4,000	89	1,005	1,011	0,714
X ₁₂	4,015	4,000	5,000	83	1,080	1,166	0,794
X ₁₃	4,189	4,000	4,000	90	0,877	0,769	0,661
X ₁₄	3,277	3,000	3,000	64	1,142	1,304	0,955
X ₁₅	2,951	3,000	3,000	87	0,987	0,973	0,728
X ₁₆	2,786	3,000	3,000	90	0,979	0,959	0,771
X ₁₇	3,466	4,000	4,000	89	1,103	1,216	0,923
X ₁₈	3,306	4,000	4,000	80	1,237	1,530	1,082
X ₁₉	4,131	4,000	5,000	90	1,011	1,022	0,759
X ₂₀	3,534	4,000	4,000	87	1,107	1,226	0,934
X ₂₁	4,612	5,000	5,000	149	0,749	0,561	0,562
X ₂₂	4,131	4,000	5,000	97	1,011	1,022	0,818
X ₂₃	3,471	4,000	4,000	74	1,159	1,343	0,989
X ₂₄	2,947	3,000	2,000	63	1,186	1,407	0,976
X ₂₅	3,427	4,000	4,000	77	1,013	1,026	0,856

Zdroj: Statistica, 2015

D Faktorová analýza

Tab. 36 Anti-image matice

	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	X ₉	X ₁₀	X ₁₁
x ₁	,703 ^a	-0,15	-0,17	-0,30	-0,03	-0,11	0,09	0,10	0,10	0,10	0,07
x ₂	-0,15	,749 ^a	-0,17	-0,19	-0,08	-0,02	0,00	0,07	0,05	0,00	-0,01
x ₃	-0,17	-0,17	,414 ^a	0,03	0,02	0,07	-0,12	-0,13	-0,13	-0,06	-0,10
x ₄	-0,30	-0,19	0,03	,791 ^a	-0,02	0,07	0,05	-0,06	-0,02	-0,09	-0,03
x ₅	-0,03	-0,08	0,02	-0,02	,767 ^a	-0,04	0,02	-0,02	0,06	0,00	0,05
x ₆	-0,11	-0,02	0,07	0,07	-0,04	,808 ^a	-0,08	-0,11	-0,07	0,00	0,07
x ₇	0,09	0,00	-0,12	0,05	0,02	-0,08	,739 ^a	-0,06	0,07	0,01	-0,02
x ₈	0,10	0,07	-0,13	-0,06	-0,02	-0,11	-0,06	,737 ^a	0,19	-0,16	-0,21
x ₉	0,10	0,05	-0,13	-0,02	0,06	-0,07	0,07	0,19	,725 ^a	-0,14	-0,01
x ₁₀	0,10	0,00	-0,06	-0,09	0,00	0,00	0,01	-0,16	-0,14	,796 ^a	-0,30
x ₁₁	0,07	-0,01	-0,10	-0,03	0,05	0,07	-0,02	-0,21	-0,01	-0,30	,819 ^a
	X ₁₂	X ₁₃	X ₁₄	X ₁₅	X ₁₆	X ₁₇	X ₁₈	X ₁₉	X ₂₀	X ₂₁	X ₂₂
x ₁₂	,810 ^a	-0,12	0,18	0,07	0,02	-0,08	0,05	-0,10	-0,10	-0,03	-0,04
x ₁₃	-0,12	,805 ^a	0,01	-0,06	0,04	-0,05	-0,09	0,08	-0,07	0,15	-0,20
x ₁₄	0,18	0,01	,716 ^a	-0,07	-0,04	0,03	0,11	0,05	0,05	-0,16	0,16
x ₁₅	0,07	-0,06	-0,07	,800 ^a	-0,36	-0,11	-0,04	-0,02	0,09	-0,07	0,04
x ₁₆	0,02	0,04	-0,04	-0,36	,753 ^a	-0,01	-0,14	-0,06	0,11	0,00	-0,31
x ₁₇	-0,08	-0,05	0,03	-0,11	-0,01	,542 ^a	-0,23	-0,08	-0,01	-0,35	0,07
x ₁₈	0,05	-0,09	0,11	-0,04	-0,14	-0,23	,690 ^a	0,03	-0,09	0,10	0,14
x ₁₉	-0,10	0,08	0,05	-0,02	-0,06	-0,08	0,03	,697 ^a	-0,24	0,08	0,05
x ₂₀	-0,10	-0,07	0,05	0,09	0,11	-0,01	-0,09	-0,24	,730 ^a	0,05	-0,08
x ₂₁	-0,03	0,15	-0,16	-0,07	0,00	-0,35	0,10	0,08	0,05	,690 ^a	-0,15
x ₂₂	-0,04	-0,20	0,16	0,04	-0,31	0,07	0,14	0,05	-0,08	-0,15	,706 ^a

Zdroj: SPSS Statistics, 2015

Tab. 37 FA – vlastní čísla

Komponenty	Vlastní čísla		
	Celkem	% celk. rozptylu	Kumulativ. %
1	3,723	16,922	16,922
2	3,335	15,161	32,083
3	1,646	7,480	39,563
4	1,335	6,070	45,633
5	1,201	5,460	51,093
6	1,180	5,363	56,456
7	0,976	4,434	60,890
8	0,957	4,351	65,241
9	0,869	3,952	69,193
10	0,753	3,421	72,614
11	0,720	3,273	75,887
12	0,690	3,135	79,022
13	0,669	3,042	82,064
14	0,628	2,856	84,920
15	0,587	2,666	87,586
16	0,520	2,362	89,949
17	0,439	1,995	91,944
18	0,419	1,905	93,849
19	0,388	1,765	95,614
20	0,342	1,556	97,170
21	0,320	1,453	98,623
22	0,303	1,377	100,000

Zdroj: SPSS Statistics, 2015